

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2012

Milada Švejdová

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Sociální aspekt exekucí
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. et Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracovala:
Milada Švejdová

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „**Sociální aspekt exekucí**“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno 31. března 2012

.....

Milada Švejdová

Poděkování

Patří především vedoucí mé bakalářské práce PhDr. et Mgr. Zdeňce Vaňkové za mimořádnou ochotu a účinnou odbornou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování bakalářské práce.

Současně bych chtěla poděkovat svému manželovi a dceři za vyjádření morální podpory v průběhu studia.

OBSAH

ÚVOD	2
1. Historický exkurz právního uspořádání státu	4
1.1 Organizace jurisdikce a procesní řízení ve starém českém státě	4
1.2 Exekuce v zemském právu	15
2. Soudní exekuce v současnosti	23
2.1 Vymezení exekučního práva	23
2.2 Exekuce s mezinárodním prvkem	26
2.3 Účel exekučního řízení	27
2.4 Exekuční výkon prováděný soudním exekutorem	29
2.5 Generální inhibitorium	30
3. Základní principy ovládající exekuční řízení	32
4. Ochrana povinného a třetích osob	34
5. Náklady řízení	40
5.1 Úvahy de lega lata	40
5.2 Úvahy de lege ferenda	42
6. Sociální dopad exekucí ve společnosti	44
6.1 Metody použité při zpracování bakalářské práce	44
6.2 Sociální exkluze.....	46
6.3 Chudoba a hmotná pomoc státu	52
7. Ochrana spotřebitelů	61
7.1 Možnosti řešení sporů.....	62
7.2 Finanční stav českých domácností	63
8. Rodina versus exekuce	68
9. Možnosti sociální pedagogiky	72
9.1 Náprava se zaměřením na právní ochranu.....	72
9.2 Podpůrná síť pro osoby postižené exekucí	75
10. Sociální politika státu v kontextu s politikou evropskou	77
Závěr	79
Resumé	81
Anotace	82
Seznam použité literatury a jiných pramenů	83
Přílohy	83

ÚVOD

Změny politické, společenské a hospodářské přinesly do každodenního života nové vztahy a nové prvky ve všech oblastech naší společnosti. Narůstající složitost v uspořádání lidské společnosti, měnící se rozsah ekonomických procesů je provázen i jevy, které mají za následek i negativní uspořádání společenských vztahů, materiální zajištění a výrazně ovlivňují ekonomické a sociální zařazení člověka do společnosti.

Bakalářská práce hledá odpověď na otázku, zda bude potvrzena závislost kvality života na ekonomické stránce a zabývá se důsledky sociálního dopadu zadlužení formou exekucí.

Cílem mé práce je zhodnotit vazbu mezi ekonomickou a sociální sférou jako svébytnými a relativně samostatnými sférami s ohledem na sociální dopad společenského fenoménu exekucí. Mezi ekonomickým a sociálním působením existuje velice úzké sepětí. Ekonomika představuje produkci zdrojů. Hospodářská politika nachází impulsy svého rozvoje v sociální politice, zejména v tom, že kultivuje lidský potenciál, podporuje koupěschopnost, spoluvytváří motivace k ekonomickým aktivitám, přispívá k sociální stabilitě společnosti.

Z tohoto důvodu je třeba plánovat budoucnost a kompetentně reagovat na životní události, které mají dopad na každodenní finanční rozhodnutí. Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.

Téma mé práce se zaměřuje na osoby ohrožené sociálním vyloučením v souvislosti se zadlužením, především u nízko příjmových a středně příjmových skupin obyvatelstva. Jedná se o jev vyskytující se v naší společnosti poměrně nebezpečný s narůstající tendencí.

Jedním ze zásadních negativních jevů provázejícími současnou transformací ekonomiky je nezaměstnanost, která především znamená ztrátu pracovního příjmu. Žít jen z podpory či sociálních dávek znamená vždy pokles životní úrovně a značné finanční potíže pro nezaměstnaného a jeho rodinu. Zaměstnání je vedle vzdělání hlavním faktorem, který určuje pozici člověka v moderní společnosti. Je zdrojem vzácných statků v podobě

prestíže, bohatství či moci. Člověku, který je nezaměstnaný, se těchto statků nedostává a tak se lehce může ocitnout ve dluhové spirále. Moderní doba mnohdy přináší polarizaci společnosti na ty více a méně úspěšné.

Nelze přijímat názor, že problém zadluženosti je čistě individuální záležitostí dlužníka, neboť se v tomto jedná o velmi nebezpečný společenský jev s dalekosáhlými následky. Dluhy jsou častou příčinou rozpadu rodiny, exekucí a v krajním případě vedou až k sociálnímu vyloučení. A zároveň znemožňují jakoukoli snahu o integraci sociálně znevýhodněných zpět do společnosti.

Exekuce je tedy zajímavým a živým objektem zkoumání a aktuálním tématem života mnoha lidí v České republice

1. Historický exkurz právního uspořádání státu

1.1 Organizace jurisdikce a procesní řízení ve starém českém státě

Soudnictví lze chápat jako činnost nezávislých soudů, jako státních orgánů vykonávaná dle stanovených pravidel a spočívající v závazném řešení konkrétních případů dle právních norem; jako soustavu soudů zajišťující právo na soudní ochranu. V objektivním pojetí pak jako pravomoc soudů představující rozsah záležitostí, které jsou soudy povinny i oprávněny projednávat a rozhodovat.

Soudy, jejich složení a vnitřní organizace, způsob materiálního zabezpečení činnosti, vzájemné vztahy a poměr k jiným orgánům státní moci, řízení, kterým se před soudy postupuje, prostředky, jichž používají, aby splnily své úkoly, každodenní život osob u soudu činných, jejich hmotné a společenské postavení, zvyklosti, sklony a vzdělání, to vše je důležitou součástí státního života a právní kultury té nebo oné doby a neoddělitelně souvisí s existencí státu, jehož je soudní aparát integrální, neodlučitelnou součástí. Soudnictví je ovšem výplodem historického vývoje, právě tak jako celková podoba státu a práva a jeho konkrétní tvářnost odpovídá vždy obecným podmínkám příslušného stupně vývoje společnosti. Kromě toho se v soudní organizaci a v celé soustavě právní péče projevují i specifické rysy, které odpovídají zvláštním okolnostem vývoje země, jejímž potřebám soudnictví má sloužit. Způsob, jakým ten či onen společenský celek, národ, stát, společenská třída reagují na popudy historického vývoje a řeší problémy, které tento vývoj klade, je v mezích objektivně daných podmínek jejich tvůrčím, samostatným výkonem. Projevují se v něm specifické vlohy, tradice a individualita každého národa a jeho vlastní právní kultura, v níž se ovšem při vši její jedinečnosti zase odrážejí i obecné rysy kultury společnosti příslušného typu.¹

Soudnictví v Čechách je koncentrátem staré české právní kultury, jak vykvetla v českém feudálním státě, tvořivě soutěžila s univerzální evropskou právní kulturou, vytvořila s ní později symbiózu jeden celek a posléze zanikla s rozkladem feudálního společenského řádu při probíhající politické centralizaci střední Evropy.

¹ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 5

U soudů se soustřeďoval na své nejvyšší úrovni právní život našich předků, soudy stály přímo ve středu organizace starého českého státu, ony byly i důležitým jevištěm zákonodárné činnosti a strážci stavovských zemských svobod.²

Rozhodování sporů jedinců a celých kolektivit patří od počátku mezi základní funkce státu a práva, ale není pochyb o tom, že spory vznikaly už předtím i v rodové společnosti a že se tam také určitým způsobem řešily. V pokročilejších vývojových stádiích, kdy už nad rody a velkorodinami vznikaly vyšší útvary, organizované na teritoriálním základě, měl už asi při rozhodování sporů jistý význam rozhodce, smluvčí. Zůstával však v podstatě mocensky negarantovanou proklamací, která měla svou váhu jen následkem podpory veřejného mínění, a nebylo žádné skutečné síly, která by jej mohla realizovat násilím. O vzniku soudů v pravém slova smyslu můžeme hovořit teprve, když nadrodové organizační útvary počaly nabývat některých funkcí státu a postupem času se v skutečný stát přetvořily. U nás k tomu došlo v 9. století na Moravě a snad na několika místech v Čechách. Na rozdíl od výroků prostředků, které se prosazovaly jen následkem jejich osobní autority, mohly nyní orgány státu uskutečňovat rozhodnutí soudů bez ohledu na vůli stran a měly možnost donutit je fyzickým nátlakem, aby se jim podrobily. Starý způsob mimosoudního vyřizování sporů, který přežíval z předstátní společnosti a šel mimo státní orgány, počal se od té doby jevit v relaci k jejich aktům jako pouhá svépomoc a byl-li protiprávní, svémoc.³

V českém soudnictví se uplatňovala záhy vedle domácí i středověká supranacionální římskokanonická právní kultura, poznamenával je i vliv institucí různých národů sousedních a cítíme v něm i rozdílný naturel různých etnických složek obyvatelstva, z něhož se skládal národnostně nejednotný český feudální stát.

Staré české soudnictví bylo ovšem soudnictvím feudálního státu a nese všechny jeho obecné rysy. Je proto přirozené, že bylo účinným a oceňovaným nástrojem zájmů, především vládnoucí třídy. Vždy a ve všem měla jeho činnost politický charakter, ať už máme na mysli nejobecněji garantování feudálního společenského uspořádání nebo význam soudů jako mocenských pozic v zápasech různých sil uvnitř vládnoucí třídy o hegemonii ve státě.⁴

² Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 6

³ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 119 - 120

⁴ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 6 - 7

Písemné právní památky nejstaršího státního útvaru na našem území, Sámova kmenového svazu, se nedochovaly. Předpokládá se existence právních obyčejů a patrně i recepce cizích právních norem. V období Velké Moravy byl kníže - panovník, nejvyšším soudním správním a zákonodárným orgánem. O tom, že velkomoravské soudnictví bylo ovládáno především obyčejovým právem svědčí zápis z tzv. Fuldských análů (r. 849). Zákony se vydávaly pouze v případech, kdy bylo nutno novelizovat staré obyčeje, či pokud potřebný obyčej zcela chyběl. V trestním řízení se používaly jako důkazní prostředek ordály (boží soud) a přísaha

Byzantské právo bylo na Velké Moravě recipováno po příchodu cyrilometodějské mise. *Zakon sudnyj ljudem* (Soudní zákon pro laiky) je právní památkou, kterou vytvořili věrozvěstové po příchodu na Moravu. Právní sbírkou západořímského typu je *Collectio canonum*, kterou Metoděj obdržel přímo od papeže.

V 11. století byl panovník považován za vlastníka státního území. Správa území byla vytvářena z jeho vůle. Vznikala tzv. hradská správa, která vykazuje podobnost s velkomoravskou župní soustavou. Síť hradů pokrývala státní území, hrad se stal centrem správy. Post významného úředníka hradu patřil i hradskému soudci. Sérii zákazů na podporu vztahů s lidmi, procesní právo a majetkové právo upravovala Dekreta Břetislavova z r. 1039. Důležitým právním institutem, jež přetrval až do novověku jsou regály. Termínem regál jsou od 11. století míněna práva, jež přísluší panovníkovi z titulu jeho funkce a z nichž má panovník příjem.⁵

První český soudní proces, o jehož realitě nemůže být pochyb, máme ve skutečnosti doložený až z 12. století u Kosmova pokračovatele, kanovníka Vyšehradského, i v některých dalších soudových dokladech.⁶ Společenské přeměny zakládání měst rozšiřují dokumentaci dějin českého soudnictví, které u nás započalo ve velkém měřítku ve druhé třetině 13. století, vedlo k dobudování starších tržních a řemeslných center v zemi ve zvláštní správní jednotky, a stvořilo u nás novou početnou a svéráznou vrstvu obyvatelstva, charakterizovanou nejen zvláštním zaměstnáním a právním postavením, ale i mentalitou a způsobem života. Vlastní soudnictví bylo od počátku součástí pojmu feudálního, plně vyvinutého města, jako správní jednotky s vlastním statutem. Zdrojem soudní moci však nebylo nikdy město samo, nýbrž jeho zakladatel, ať už král nebo jednotliví

⁵ Šnor R., Sejchlová I., Právní dějiny, Nakladatelství Jiří Křiška, str. 43 - 44

⁶ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudovalo). Praha: Orbis, 1967, str. 11

šlechtici, kteří svěřovali soudní pravomoc městským orgánům jen v té míře, jakou pokládali za účelnou. V tom směru byla přirozeně situace každého města zásadně jedinečná a soustava městského soudnictví byla proto ještě složitější než soustava justice pro šlechtu.⁷ Byly to především majetkové procesy, které přicházely před městské soudy, pře o peníze, dluhy, koupě, prodeje, zástavy, rukojemství atd. které odpovídaly tomu, čím především nová společenská třída žila a v nichž se odrážely i její charakteristické vlastnosti.⁸ V době zakládání měst si vyhradili zakladatelé v městské správě a soudnictví přirozeně značný vliv. Všechny důležitější rozepře mezi měšťany soudila vrchnost města sama, a městskému soudu předsedali zakladatelem dosazení rychtáři.⁹ Postupem času se pravomoc vesnických rychetních soudů stále zmenšovala. Rozhodování se stěhovalo stále více na zámek a na konci feudalismu se pro většinu poddaných stával jejich pán vlastně první i poslední instancí.

S polovinou 13. století jsou spojené tzv. Zemské desky. Původně se do nich zachycoval průběh soudního řízení, poté převody vlastnictví. Postupem času se stávaly jedním z nejdůležitějších právních institutů majících charakter nevyvratitelného důkazu. V 19. století převzaly charakter pozemkových knih.

Mezi nejstarší české právní knihy se řadí Kniha rožmberská, prozaické dílo necírkevní tematiky upravující šlechtické právo.¹⁰ Pokusy o kodifikaci byly údajně podniknuty v oblasti zemského práva českými panovníky na konci 13. století. Narazily však na odpor šlechty, která nechtěla být zbavena svého podílu na tvorbě práva. Významným mezníkem v přijetí zákonodárského procesu byl z iniciativy Václava II. pod vlivem římského práva přijat r. 1305 nejstarší dochovaný regál Horní zákoník "Ius regale montanorum" pro oblast panovníkových výhradních práv spojených s báňskou činností. Další krok pak podnikl Karel IV., který nechal vypracovat návrh zákoníku zemského práva, jež je znám pod názvem *Maiestas Carolina*. I ten však narazil na výrazný odpor šlechty, která se vcelku oprávněně obávala, že prostřednictvím tohoto předpisu panovník omezí její moc. Kodifikace zemského práva tak byly provedeny až za změněné situace, kdy po husitských válkách naopak šlechta spolu s ostatními stavy prostřednictvím kodifikace dosáhla zajištění svých mocenských pozic a práv s nimi spojených. V Čechách byla kodifikace zemského práva známá pod jménem Vladislavské zřízení zemské, přijata až v roce 1500. V oblasti práva městského byla přijata

⁷ Klabouch, J., *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, str. 138

⁸ Klabouch, J., *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, str. 17

⁹ Klabouch, J., *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, str. 139

¹⁰ Šnor R., Sejhlová I., *Právní dějiny*, Nakladatelství Jiří Křiška, str. 49

zemským sněmem kodifikace vypracovaná Pavlem Kristiánem z Koldína, publikovaná v roce 1579 jako Práva městská království Českého. Ta se posléze stala základem městského práva nejen v Čechách, ale i na Moravě.¹¹

System správní organizace, který odpovídal družinné soustavě, nazýváme soustavou hradskou. Činnost těchto nejstarších českých soudů se bezpochyby řídila stále se zdokonalujícími obyčejovými pravidly, která se zdají být již na počátku 13. století dosti rozvinutá. Ovšem již v tehdejší době byla u nás skladba společnosti ještě složitější. Kromě šlechty, a na ní závislého poddanského obyvatelstva, byli tu především příslušníci aparátu křesťanských církví, nad nimiž reklamovaly jursdikci církevní orgány, které právě na počátku 13. století dosáhly přesnějšího vymezení své kompetence vůči orgánům panovníka a dále pestrá skupina osob, která do našich zemí přicházela za obchodem a usazovala se tu trvale.

Kolem poloviny 13. století vykazovala tak u nás soudní soustava vedle šlechtických hradských soudů, které byly v úpadku, i soudy pozemkových vrchností a vedle toho sít soudů církevních a městských, což odpovídalo vytvářející se stavovské společenské struktuře, kde třídy tvořící feudální společnost, se uzavřely definitivně jako stavy s odlišným právním i politickým postavením, režimem hmotného práva I soudnictvím: šlechta, duchovenstvo a měšťanstvo jako hlavní složky vládnoucí třídy, poddanské obyvatelstvo jako třída ovládaná. Právě šlechtické soudnictví to bylo, které sehrálo potom v právním vývoji našeho feudalismu dominantní úlohu.¹² K němu se jako druhé nejvýznamnější a nejvíce vyvinuté připojalo soudnictví městské, odkud vyzařovaly vlivy do všech soudů ostatních.

Pro současného člověka je samozřejmostí striktní dělení správy a soudnictví, které vychází z teorie dělby moci. Ta člení orgány podle typu moci, jaký vykonávají a rozlišuje jako orgány zákonodárné, výkonné a soudní. Tento pohled byl středověku cizí a prosadil se až dlouhodobým vývojem. V pojednávané době se správa soudnictví důsledně nerozdělovala. Jejich sepětí se odehrávalo v zásadě ve dvou rovinách. První ilustruje případ zemského soudu, jenž svými rozsudky, které jsou z dnešního pohledu výkonem moci soudní zároveň dotvářel právo, což je podle současné teorie výkon moci zákonodárné. Jeden věcně specializovaný úřad působil v této věci jako orgán správní, aplikující moc výkonnou a současně také jako orgán soudní, rozhodující spory týkající se dané problematiky.¹³

¹¹ Vojáček, L., Schelle, K., Knoll, V., České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., str. 123

¹² Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 122 - 123

¹³ Vojáček, L., Schelle, K., Knoll, V., České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., str. 68

Soudnictví v českých zemích má za sebou dlouhý vývoj, během kterého prošlo mnoha zásadními změnami. Z uvedeného raně středověkého základu se pak soudnictví rozvíjelo v několika liniích. Postupný vývoj šel od soudů všeobecně příslušných pro řešení sporů obyvatel až k soudům příslušným podle statusu či stavu stran. Pokud jde o vývoj centrálního soudnictví, ve 13. století se dvorský soud, zastoupen dvorským sudím, jmenovaný úředník panovníkem, přetvořil v soud zemský, na kterém měla stále větší slovo šlechta. Byl přitom považován za nejvýznamnější soud v zemi. Vedle něj, a ve snaze mu konkurovat, pak postupně panovník pro výkon své soudní pravomoci zřídil nejprve dvorský soud (odlišný od středověkého) a poté komorní. Oba byly původně budovány jako soudy čistě královské a jejich jurisdikce se vztahovala na celé soustátí zemí české koruny. Vedle nich však byla postupně zřízena skupina soudů při centrálních úřadech, které rozhodovaly speciální agendu purkrabský, maršáلكovský, mezní¹⁴

K vrcholným dílům právnictví středověku patřilo i dílo Ondřeje z Dubé z let 1360-1370 Zemské právo české a z konce 14. století pak Brněnská právní kniha písaře Jana zachycující městské právo, jinak též Kniha šefů. Toto sepsání práva bylo vzhledem ke svým kvalitám hojně používáno i dalšími městy. V souvislosti s německou kolonizací došlo v mnoha městech k recepci německého práva obsaženého v Saském zrcadle a Švábském zrcadle.

Období stavovské monarchie v letech 1434–1620 přineslo rozkvět práva a krystalizaci právní kultury. Řízení před zemským soudem bylo ovládáno zásadou ústnosti, veřejnosti a dispoziční.

Ovlivněn humanismem a římským právem upravil v letech 1497-1507 proces zemských soudů v uceleném celku Viktorín Kornel ze Všehrd v předpise O právech, soudech i deskách země české knihy devatery dílo začal psát r. 1495 – v době, kdy se šlechta rozhodla kodifikovat zemské právo

Faktické váhy zákona nabyla Kniha Tovačovská (1482–1490). Později užívaná až do r. 1535 pod názvem Kniha Drnovská jako norma ústavní povahy a předpis o právu procesním majetkovém trestním, pozemkově vrchnostenském.

¹⁴ Vojáček, L., Schelle, K., Knoll, V., České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., str. 401

Sněmem přijatý kodex Zemské zřízení Vladislavské dával možnost zemskému soudu zasahovat do jurisdikce městských soudů.¹⁵ Kompetenční konflikty s městským soudnictvím byly ukončeny v Čechách smlouvou svatováclavskou r. 1517 a na Moravě dohodami z let 1493 a 1532.¹⁶ Šlechta ustoupila v oblasti soudní jurisdikce a ve vybraných případech byla uznána soudní pravomoc měst nad šlechtici. Současně byla vytvořena soustava kolizních norem pro spory měšťanů a šlechticů, platná až do Josefínského soudního řádu v roce 1781.

Města se řídila v podstatě nepsaným, obyčejovým právem, a také tady nalézaly soudy právo pro každý jednotlivý případ zvlášť, takže zásadně mělo každé město, v mezích svého privilegia, svůj vlastní právní řád. Pro usnadnění rozvoje tržního hospodářství bylo žádoucí dosáhnout sjednocení městského práva ve větších oblastech.¹⁷

Po přijetí Smlouvy Svatováclavské měla i šlechta zájem pro snadnější orientaci o vytvoření jednotného městského zákoníku, neboť i ona mohla stanout před městskými soudy. Brikecí Kouřimský z Licska proto v roce 1534 vydal své dílo Práva městská. Šlo o překlad Knihy písaře Jana. Dílo sice nebylo oficiálním zákoníkem, přesto bylo soudy ve městech využíváno. Až do vydání Všeobecného občanského zákoníku r. 1811 platila Práva městská království českého zpracovaná r. 1579 Pavlem Kristiánem z Koldína.

Potřeba unifikace práva podporovala recepci římského práva do judikátů městských soudů.

Královský vliv v soudnictví nad šlechtou byl tedy prakticky velmi nepatrný, když se s nastoupením Habsburků na český trůn 1526 počala koruna uplatňovat s novou politickou iniciativou, která směřovala k odstranění stavovského charakteru českého státu vůbec a k vytvoření feudálního absolutismu. Prvního významného úspěchu panovnické moci na této cestě byla porážka stavovského povstání v roce 1547. Tyto události přinesly stavovským pozicím v soudnictví jisté oslabení.¹⁸ Po porážce 1. protihabsburského povstání Ferdinand I. zřídil odvolací instanci od městských soudů k soudu apelačnímu r. 1548-1783

Koncem 16. století v Evropě i v českých stavovských kruzích probíhalo vytlačování laiků od soudů profesionálními právníky jmenovanými a placenými od panovníků. Také Habsburkové se počínali o odborné juristy a placenou byrokracii stále více opírat. Vytvoření

¹⁵ Šnor R., Sejhlová I., Právní dějiny, Nakladatelství Jiří Křiška, str. 50 - 51

¹⁶ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 132

¹⁷ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 140 - 141

¹⁸ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 133

feudálního absolutismu nebylo ve vývoji českého státu takovou změnou, která by podstatně pozměňovala základní charakter soudnictví. Znamenalo však uvnitř vládnoucí třídy rozhodný přesun převahy na stranu panovníkovu, který nabyt vůči vládnoucí třídě, jejímž byl představitelem, velké relativní samostatnosti a mohl nadále vládnout v mezích jejích základních zájmů podle svého. V důsledku změny ve státním zřízení přestala být soudní moc rozdělena mezi krále a stavy. Byla nyní všechna jen delegována od krále, jako svého jediného zdroje a vykonávána jen jeho jménem. Ta změna byla fixována v Obnovených zřízeních zemských r. 1627 pro Čechy a r. 1628 pro Moravu. Podstatnou změnou bylo to, že soudy v důsledku nového politického režimu přestaly být nástrojem stavovských zájmů a staly se orgány výlučně královskými, když nyní situace umožnila panovníkovi uskutečnit všechny staré plány, které se koruna v šlechtickém soudnictví snažila v Čechách od 13. století prosadit.¹⁹

Absolutistickým uspořádáním získal panovník zákonodárnou pravomoc. Panovník potvrzoval i rozsudky zemského soudu, tím přišel starobylý soud o svoji svrchovanost. Byl vydán zákaz souzení dle právních obyčejů, úvahy soudců či starších nálezů. Subsidiárním pramenem se stal zákoník městského práva či právo římské. Soudní řízení bylo písemné a tajné.

Procesní řízení před českými soudy prošlo od 13. do 18. století dlouhým a složitým vývojem, jehož poslední stadia byla již silně ovlivněna římskokanonickým učením soudnictvím. Vývojovou základnu pro novou justici představovalo mnohem spíše než šlechtické soudy soudnictví městské, které již v posledním stadiu svého trvání vykazovalo některé rysy, charakteristické pro buržoazní soudní organizaci – jednotné procesní právo, rozhodování podle psaného zákoníku a odborné soudce z povolání.²⁰

Doba osvícenství kladla důraz na úlohu rozumu. Mikuláš Adaugt Voigt sepsal málo úspěšné dílo O duchu českých zákonů. Inspiroval se u Montesquiho (Duch zákonů - teorie dělby moci). U Gelasiuse Dobnera se objevuje myšlenka přirozeného práva. Výchozí myšlenkou je, že osvícený panovník je povolán řešit všechny otázky hospodářského a společenského pokroku. Společnosti je pak tento pokrok udělován shora v míře a formách, jaké panovník uzná za vhodné. Děje se tak zpravidla ve všeobecně závazných normách.

¹⁹ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 134 - 135

²⁰ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 138

Osvícenský absolutismus připravil půdu pro vítězství buržoazní revoluce a základy právního řádu už předjímalý požadavky měšťanstva, zejména v oblasti ochrany a rozvoje soukromého vlastnictví, trestního práva a soudnictví

V průběhu josefínského zákonodárství byla přijata roku 1781 Josefínská jurisdikční norma (Obecný soudní řád) obsahující stěžejní zásadu procesního práva, rovnost stran, který položil základ pro civilní řízení. Platila až do roku 1895 po přijetí exekučního řádu upraveného zásadou dispoziční.

Z oblasti hmotného práva civilního má důležité postavení v právním řádu Všeobecný občanský zákoník z roku 1786. Jeho koncepce je založena na přirozenoprávní teorii a principu společenské rovnosti a svobody občanů.

Pro všechny země, které v té době tvořily rakouské císařství, vyjma uherské země byl 1.6.1811 vyhlášen patentem č. 946 Sb. zák. soud. zákoník pod názvem Všeobecný občanský zákoník (německy Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch - ABGB). Vynikající právnické dílo, vycházelo z římskoprávní učenosti. Platil bez výjimky pro všechny obyvatele státu bez ohledu na jejich společenské postavení. Zákoník platil po celou dobu rakouské monarchie i v ČSR. K jeho zrušení došlo až Právnickou dvouletkou v r. 1950.

Sbírky celostátních a zemských předpisů od konce 18. století do r. 1848 nahradil Říšský zákoník. Sloužil k vyhlášení zákonů říšských. Právo bylo obsaženo v jedné celostátní oficiálně publikované sbírce Říšský zákoník. Fungoval prakticky až do zániku monarchie, tj. do vydání zákona č. 1/1918, kdy byla zavedena Sbírka zákonů a nařízení státu československého, druhým oficiálním publikačním zdrojem jsou zemské zákoníky

Do roku 1860 právo vytváří panovník, od roku 1861 jej vytvářejí kolektivní orgány, tj. celostátní parlament a zemské sněmy - panovníkovi pravomoc zůstává, avšak omezeně (má právo vládnout bez parlamentu a vydávat nařízení s mocí zákona, pokud říšská rada nezasedá)

Revoluční měšťanstvo prosadilo odstranění vlivu absolutistického státu na soudnictví oddělením soudnictví od správy. Dne 14.6.1849 byly schváleny císařským nařízením základy nové soudní organizace. Správa soudnictví byla svěřena ministerstvu spravedlnosti.

Od roku 1855 patří do soudní soustavy soudy okresní, jež tvoří jeho základ, soudy krajské jako odvolací instance, vrchní soudy zemské, odvolací pro soudy krajské, nejvyšší

soudní dvůr a kasační dvůr. Výdobytek revolučního roku 1848 působil jako občanská kontrola porotní soudnictví. Kontrolu zákonnosti výkonu správy zajišťoval Nejvyšší správní soud. Do říšského soudu byli soudci jmenováni doživotně císařem. V souvislosti s rozvojem kapitalismu působily soudy živnostenské a soudy úrazových pojišťoven.

Za klíčové novinky absolutistického období je třeba označit oddělení soudnictví od státní správy, hierarchické uspořádání soudní soustavy a profesionalizaci výkonu soudnictví. Vytvoření samostatného nejvyššího soudního úřadu v roce 1749 pootevřelo dveře vedoucí k nezávislému výkonu soudnictví. Následnou reformou z roku 1873, která rozhodně patří mezi nejdůležitější opatření v celé historii soudnictví na území nynější ČR.²¹

V roce 1918 nový československý stát navázal na právní řád Rakouska – Uherska, takže i v Československu nadále platily mnohé právní předpisy vyhlášené v Říšském zákoníku.

Stěžejní zákon nově vytvořené republiky Ústava, přijatá 29.2.1920, ve své hlavě čtvrté upravuje soudcovskou moc. Zdůrazňuje nezávislost soudců, jednání pak ústní a veřejné.

Soudní organizace v meziválečné ČSR byla poznamenána recepcí soudní soustavy habsburské monarchie. Ke sjednocení organizace v českých zemích došlo až v roce 1928, základ soudní soustavy tvořily soudy okresní, krajské a vrchní. Jako specializované pracovaly soudy živnostenské, pojišťovací, kmetské soudy, soudy mládeže.

V období Protektorátu Čechy a Morava byly v soudnictví v činnosti soudní soustavy pro německé státní příslušníky v protektorátu, zvláštní soudy pro postih deliktů zaměřených proti okupační moci a tzv. lidové soudy - mimo území protektorátu, příslušné především pro skutkovou podstatu velezrady

Na území protektorátu platily právní předpisy vydané protektorátními orgány, právní normy z předokupační doby a právní předpisy Německé říše. Říšský protektor mohl měnit protektorátní právo svým dekretem, jestliže tu byl společný zájem; mohl vydávat předpisy s platností zákona v jakékoli oblasti, pokud bylo nebezpečí z prodlení (což určoval sám). Oprávnění prezidenta a protektorátní vlády vydávat právní předpisy s platností pro protektorát se od 1. ledna 1941 odvozovalo pouze ze zmocnění říšského protektora

²¹ Vojáček, L., Schelle, K., Knoll, V., České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., str. 211

Právní postavení obyvatelstva na území protektorátu se členilo na tři skupiny občanů: **němečtí říšští občané** – podléhali říšským orgánům, výhradní jurisdikci německých soudů, dále **protektorátní obyvatelstvo** a **ostatní**, na které se vztahovaly rasové předpisy, zbavení velké části občanských práv

Exilové státní zřízení se v posledním roce fungování soustředilo na přípravu aktů pro zajištění obnovy právního řádu a státních orgánů na území Československa značně ovlivněné názory moskevského vedení Komunistické strany Československa

Základ československého poválečného právního vývoje upravoval ústavní dekret prezidenta o Obnovení právního pořádku. S dekretem o Obnovení právního pořádku došlo k vydání dekretu prezidenta republiky č. 79/1945 Sb. O zatímní úpravě soudnictví v České a Moravské zemi z 19.9.1945; doplněným zákonem bylo zlikvidováno německé soudnictví v občanskoprávních i trestních věcech. Zároveň se tímto dekretem územní organizace řádných soudů a úřadů veřejné žaloby v České a Moravskoslezské zemi obnovovala v tom uspořádání a stavu, v jakém byla dne 29.9.1938 podle tehdy platných právních předpisů. V právní formě vyjádřil koncepci kontinuity čsl. právního řádu, stanovil co je platným právem a co nikoliv. Zákon o zlidovění soudnictví byl průlomovým předpisem v oblasti soudnictví po únorovém převratu. Navázal na ustanovení ústavy a znamenal likvidaci sto let se vyvíjející soudní organizace a přizpůsobení soudní organizace krajskému zřízení národních výborů. Navazoval na něj zákon o územní organizace Krajských a Okresních soudů. Soudní řízení nově upravily justiční kodexy vydané v období tzv. právní dvouletky (1949–1950)²²

Charakter organizace soudnictví 50. let pak dotvořil zákon o volbách soudců a soudců z lidu, lidových a krajských soudů a o úpravě některých jejich poměrů, které právně upravil volitelnost všech soudců, tedy jak soudců z povolání tak z lidu.²³

Tzv. socialistická ústava z roku 1960 zakotvila soudní organizaci v osmé hlavě. Soudní soustavu tvořily Nejvyšší soud, krajský soud, okresní soud a vojenské soudy.²⁴

Na organizaci soudnictví měla vliv federalizace státu v roce 1968. Po vzniku federace se zformovala soustava republikových soudců a soudů federálních.²⁵

²² Vojáček, L., Schelle, K., Knoll, V., České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., str. 538

²³ Vojáček, L., Schelle, K., Knoll, V., České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., str. 541

²⁴ Vojáček, L., Schelle, K., Knoll, V., České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., str. 543

²⁵ Vojáček, L., Schelle, K., Knoll, V., České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., str. 545

Události v listopadu 1989 pochopitelně podstatně zasáhly i do organizace soudnictví. Zákonodárce výrazným způsobem novelizoval právní předpisy upravující organizaci justičních orgánů. Nepochybně se při tom inspiroval především prvorepublikovou úpravou. Shodné prvky nalezneme především v právní úpravě organizace advokacie, notářství, k určitým úpravám došlo také v samé organizaci soudnictví. Zejména se ustavil Ústavní soud a diskutované vrchní soudy a Nejvyšší správní soud. Nastala doba personálních, ale i organizačních změn. Připravila je řada právních předpisů vydaných v letech 1990–1992. Patřil mezi ně zejména nový zákon o soudech a soudcích z roku 1991, kterým zajišťoval postavení soudců jako pevné součásti demokratického politického mechanismu. Vytvářel předpoklady pro soudcovskou nezávislost a to zejména tím, že soudci začali být doživotně jmenováni.²⁶

1.2 Exekuce v zemském právu

Celé soudní řízení vedla žalující strana jen k tomu cíli, aby získala právní titul pro realizaci svého nároku. Tu právě přinášela exekuce a postup, kterým se prováděla, byl proto důkladně a do detailů propracován. Svépomoc oprávněné strany měla při exekuci určitý význam až do 17. století, avšak už od 13. století jednalo se vždy o svépomoc legalizovanou a stále více se nejen autorizace strany k exekuci, ale i samo její provedení dostávalo do rukou soudních orgánů. Soud jej propůjčoval dokonce i k provedení exekuce mimo proces, jestliže se strany předem na takovém způsobu realizace nároků dohodly.²⁷

Předmětem věcné exekuce v zemském právu bylo přirozeně v první řadě to, co měli feudálové nejdražšího a co bylo základem jejich postavení, totiž nemovitý majetek s poddanými, odvádějícími rentu. Postupem času jak se exekuční metody zdokonalovaly a kdy šlo většinou jen o to, zajistit původovi jen ekvivalent pohledávky a nikoliv celý majetek exekutův²⁸, klesla si však cestu tendence, postihovat exekucí nejprve spíše věci, které z hlediska exekvovaného²⁹ šlechtice nebyly tak podstatné. V době Všehrdově platilo, že se mají odhádat a exekvovat nejprve platy, tj. nároky na rentu příslušející odsouzenému, potom pole, louky, lesy, potoky, řeky, rybníky, tedy věci mající v hospodářském provozu jen doplňkový význam a teprve když to vše nestačilo, poplužní dvůr, hrad nebo tvrz a naposled dům, kde odsouzený bydlil. Obnovená zřízení vystupňovala mobilární orientaci věcné exekuce ještě více: na prvním místě se nyní při exekučním postihu

²⁶ Vojáček, L., Schelle, K., Knoll, V., České právní dějiny. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., str. 546

²⁷ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudovalo). Praha: Orbis, 1967, str. 205

²⁸ Ten, na jehož majetek je nařízena exekuce

²⁹ Ten, v jehož prospěch je nařízena exekuce

octly hotové peníze, obilí, věci, které se denně prodávají na trhu a jiné „nábytky a svrchky“. Původ přitom nebyl povinen přijmout věci druhořadé nebo těžko prodejné. Teprve jako poslední eventualita přišla exekuce immobilární. V případě, když šlo o vymožení nějaké určité movitosti nebo když exekut vůbec žádného nemovitého jmění neměl a byl, jak bylo uvedeno „odnikudž“, nezbývalo, než postihnout dlužníkovu osobu. Osobní exekuce byla ovšem vedle věcné jen prostředkem výjimečným a měla místo pouze v případě, když nebyla věcná exekuce možná. Na Moravě se soukromá vazba pro dluhy udržela v zemském právu ještě na počátku 17. století, v Čechách se však od počátku 15. století objevuje veřejné vězení pro dluhy a soukromá vazba se ztrácí. Ve veřejném vězení seděli dlužníci na náklad věřitele, přičemž je měly strážně vazby ponoukat k tomu, aby se sami nebo orodováním u příbuzných o splnění nějak postarali. Kdo měl tu smůlu, že půjčil peníze neosedlému a chtěl ho pak dostat do vazby, musel si u soudu, který mu dal „přísud“, vyžádat zatykač, jímž se dlužníkovi prikazovalo buď zaplatit, nebo se dostavit do vězení pod sankcí ztráty cti. Osobní exekuce selhávala u lidí, kteří platit opravdu nemohli a nebyla ani jinak bez nesnáží.³⁰ Proti exekutům, kteří platit mohli, osvědčovala se však tato forma exekuce docela dobře a byla tak příhodná, že byla její použitelnost od 16. století rozšířena i proti těm, kteří nemovitý majetek měli. Zatykač se tak stal všeobecným exekučním prostředkem, který si mohl vyžádat každý i proti osedlému a v případě, že nemohl dlužníka tímto způsobem postihnout, měl dokonce možnost v kterémkoliv stadiu osobní exekuci přerušit a vrátit se k věcné. Vítězství osobní exekuce nad věcnou bylo způsobeno mnohými výhodami, které měla pro věřitele i pro dlužníka. Především byla osobní exekuce rychlejší než zdlouhavé a nákladné „práva vedení“ zvodem, a byla pohodlnější i pro osedlé dlužníky, kteří při ní mohli splnit způsobem, který byl pro ně nejvýhodnější, a nebyli vázáni zbavovat se věcí podle pořadí, které při exekučním postihu stanovila zemská zřízení pro exekuci věcnou.

Rozšíření možností osobní exekuce na úkor věcné v 16. století souvisí ale nepochybně i s tím, že v té době vyšly z užívání i některé jiné pružné formy exekuce, jejichž pravidla ovšem nepramenila ze zákona, ale z dohody stran při uzavření závazku. Věcná exekuce byla zdlouhavá a těžkopádná vždycky, ale právo stejně tak jako připouštěno, chválilo a podporovalo mimosoudní vyřizování sporů rozhodčími, nevyklučovalo iniciativu stran ani při stanovení procedurálních pravidel, protože dispozitivní právo mělo i v exekučním řízení přednost před kogentním.

³⁰ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 211 - 213

Jednou z forem mimosoudní, jen na konvenci stran založené exekuce, jejímž předmětem byla dlužníková čest, bylo pověstné lání, taková forma exekučního nátlaku, která opravňovala věřitele veřejně vytýkat neplaticímu dlužníkovi bezectnost a rozesílat, až a na veřejných místech přibíjet tzv. listy lací, což mělo ve feudálních poměrech rychlou účinnost. Jinou takovou, neméně bizarní, formou konvenční exekuce bylo ležení. Dlužník se tu zavázal, že se v případě neplnění odebere na vlastní náklad na určené místo a nevzdálí se odtud, dokud nesplní. Byla to tedy dobrovolná soukromá vazba pro dluhy v pohodlí větším než ve vězeňském. Motivační nátlak při této formě exekuce nespočíval ve strážnické vazby, ale v nákladech ležení. Bylo nakonec lhostejno, zda bude ležet sám exekut anebo zda najme k ležení někoho jiného.³¹

Jinou formou konvenční mimosoudní exekuce, též hojně užívanou ve 14.–15. století bylo „brání v škody v židech a křesťanech“ Při něm byl věřitel oprávněn při neplnění si prostě vyzvednout dlužnou částku na dlužníkův účet u lichváře, na něhož se tím přesunovalo břemeno vymáhání dluhu.

Dalším oblíbeným způsobem konvenční exekuce byl „list pod stávkami“ připojený ke smlouvě, který opravňoval věřitele exekvovat dlužníkovu osobu nebo jeho majetek všude, kdekoli je přistihne, formou obstavení ale „bez soudního hřmotu“ tj. mimoprocesně. Při takové exekuci byl věřitel povinen požádat o provedení soudní orgán, příslušný v místě, kde se příležitost k exekuci naskytla, ale nemusel se už soudit a vykázal se jenom „listem pod stávkami“, jež si dotyčný orgán jen ověřil. Byl to už přechod k mimořádným formám exekuce soudní, které však nebyly prováděny na základě rozsudku, ale právě jen po ověření takové dohody stran Toto ověření bylo přirozeně nejsnadnější, když smlouva se zmocněním k mimoprocesní exekuci byla zapsána přímo v soudních knihách, zemských deskách. České zemské právo takovou formu exekuce zápisem na uvázání s komorníkem znalo tam, kde pohledávka byla zajištěna zástavním právem bez držby. Od Novel se připouštěla tato forma exekuce i bez smlouvy tam, kde pohledávka byla zajištěna hypotékou. Jiným způsobem konvenční mimoprocesní exekuce bylo, brání. V tomto případě, když nedošlo k plnění, vyžádal si exekvent u desk komorníka a po rychlém ověření zápisu vydali se spolu na dlužníkovy statky „brátí“ tj. zajímat dobytek jako úhradu na úroky. Dobytek byl pak odehnán do Prahy k deskovému úřadu, kde odhadli jeho cenu a předali věřiteli.

³¹ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, .str. 213 - 214

Nové problémy vyvstaly v exekučním řízení v druhé polovině 17. století, kdy se počalo při komplikaci úvěrových vztahů uplatňovat konkursní řízení.

Zcela jinak se počala exekuce provádět, když bylo pragmatikou z 12.1.1712 upraveno sumární řízení v posesorních sporech. V těchto případech se o exekuci nestaraly orgány desk, ale místodržitelství prostřednictvím krajských úřadů.³²

Městské soudy postupovaly mnohem pružněji a aktivněji, než šlechtické. Souviselo to s tím, že zasedaly permanentně a mohly tedy snáze samy určovat rytmus procesu.³³ Při vykonání rozsudků se také v městském právu původně uplatňovala svépomoc, byla tu však odstraněna dříve než v zemském právu, již někdy ve 14. století a Koldínův zákoník už svépomocnou exekuci právě tak jako soukromá vězení pro dluhy přísně zakazoval. Postup, kterým se exekuce prováděla, byl důkladně a do detailů propracován. Exekuční procedura byla v městech rychlejší, měla kratší lhůty než v zemském právu a celý postup byl jednodušší. Dovolovaly to objektivní podmínky, za kterých městské soudy pracovaly, když strany i fond exekuce byl v dosahu na poměrně malém prostoru. I v právním životě českých měst se bohatě uplatňovaly rozmanité formy konvenční exekuce, jako bylo ležení, braní v škody, listy pod stávkami atd. A také byly obvyklé různé druhy mimoprocesní soudní exekuce, pokud soud propůjčil právo provedení exekuce mimo proces, jestliže se strany předem na takovém způsobu realizace nároků dohodly, obdobné uvázání s komorníkem a braní zemského práva, přípustné později z každé hypotéky. Pravidelně byla však soudní exekuce výsledkem procesního řízení a směřovala k provedení rozsudku ať už řádného nebo kontumačního, likvidatorního či odvolacího, ať předcházelo ústní nebo později písemné řízení.³⁴

Postup soudců vykazoval v městech, jak je pochopitelné při partikularismu městského práva, různé rozdíly. Poněvadž šlo častěji než ve sporech mezi šlechtou o vymožení peněz, movitých věcí nebo různých úkonů, hrála v městech od počátku větší roli exekuce mobiliární a osobní. Původně se exekuce orientovala nejprve na zabavení movitostí a při jejich nedostatku na nemovitost, načež nastupovala soukromá vazby pro dluhy.

V Městských právech r. 1579 a v řízení, kterým jejich ustanovení později propracovala praxe, má už jako předmět jasnou prioritu osoba před věcmi. Rozsudek sám byl v městském

³² Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 214 - 216

³³ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 228

³⁴ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 230

právu pokládán už za „první rozkaz“ ke splnění. Nějakého dalšího aktu k zahájení exekuce, jako byla v zemském právu úmluva, nebo na Moravě posudek, zapotřebí nebylo. Když strana do dvou neděl po prvním rozkazu nesplnila, vydával soud na žádost věřitele po trojím obeslání dlužníka „druhý rozkaz“ s příkazem zaplatit do tří dnů. Když se to nestalo, byl dlužník věřitelem znovu třikrát obeslán k třetímu rozkazu, který už zněl na zaplacení do západu slunce, a když pak uplynulo bezvýsledně 24 hodin, žalobce dlužníka ještě naposledy ocitoval k soudu, požádal o vydání zatykače a dlužník byl veřejným zřízencem vsazen do vězení k dlužnické vazbě.³⁵ Vazba pro dluhy bývala původně soukromá a strana si ji musela zajistit, jak mohla. Souviselo to i s tím, že u nemajetných osob, kde nebylo naděje, že se podaří přimět je k splnění, mohl si věřitel zjednat aspoň náhradní zadostiučinění tím, že u něho dlužník v soukromé vazbě dluh odpracoval. Pokud dospěly věci již tak daleko, měl dlužník ještě možnost splnit dobrovolně do šesti neděl, během nichž ovšem zůstával ve vazbě. Předpisy omezovaly naprostou zvlášť při věznění a podrobovaly je určitým pravidlům, směřovaly zprvu k tomu uvězněného určitým způsobem před neomezenou soukromou pomstou a nepřiměřeným nátlakem k plnění chránit, a aby toho bylo dosaženo, byla v těchto případech soukromá vazba postupně úplně nahrazována veřejným vězením, kde vznik, průběh i zánik věznění byl pod kontrolou veřejných orgánů, šlechtických nebo městských.³⁶ Když se mu její strážně znelíbily, ale neměl hotovost, potřebnou k zaplacení a chtěl zaplatit věcmi, mohl sám osobní exekuci ještě před uplynutím této doby převrátit ve věcnou, složiv u soudu přísahu, že nemá hotovost. Jmenoval pak před rychtářem své nemovitosti a movitý majetek a přísežní pak „ošacovali“ takové množství věcí podle věřitelova výběru, které by dlužnou částku vyrovnalo. Věřitel směl žádat o zahájení věcné exekuce teprve po bezvýsledném uplynutí šestinedělní dlužnické vazby. Nepokládal-li za účelné, aby se v ní pokračovalo, mohl „od osoby upustiti“ a žádat u soudu o „zvod“, (uvedení vítěze pře ve statek toho, kdo měl povinnost vydat)³⁷ který se v městském právu prováděl rychleji a méně formálně, než v právu zemském.

Soudce se jednoduše exekuta dotázal, zda míní zvod přijmout a když souhlasil, musel věřiteli na místě odevzdat klíče od domu. Odsouzený se následně dostavil k deskám, kde se pak provedl knihovní převod vlastnictví. Jestliže měl nějaké námitky, směl podat proti zvodu odpor a soudce rozhodl. Když měla exekuce pokračovat, byl dlužník po dalších čtrnácti dnech znovu vyzván obranným listem, aby odevzdal klíče od domu, a když to neučinil, uvedl

³⁵ Klabouch, J., *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, str. 230 - 231

³⁶ Klabouch, J., *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967, str. 371

³⁷ Hungr, P., Vaňková, Z., *Teorie práva I.*, Institut mezioborových studií Brno, str. 24

rychtář věřitele do držby dlužníkovy nemovitosti násilím³⁸. Rychtářova relace o zvodu, pokud se exekuce vedla na vydání nemovitosti, se zapsala do městských knih a znamenala převod do věřitelova vlastnictví.³⁹ Dalším stupněm exekučního nátlaku, který měl exekvovanou stranu povzbudit k splnění, bylo panování⁴⁰. V době Ondřeje z Dubé se při panování vybírala pro exekventa poddanská renta z vesnic na zvedeném statku nebo se zajímal dobytek jako úrok pro věřitelovu pohledávku. Exekvovanou stranu měl povzbudit k plnění. Když exekut nezaplatil ani teď, následovalo finální stádium věcné exekuce, odhad nebo odhádání⁴¹ (též vdědění), kterým již exekvent nabýval skutečné držby předmětu exekuce. Odhadovala se hodnota věcí i cena práv a povinností. Ani odhádáním nebyla ještě procedura exekuce úplně skončena. Následovalo ještě tzv. poslední nebo plné panování, při němž komorník strhl několik šindelů ze střechy a spálil je na zemi. Tím okamžikem se vlastnictví exekventovo stávalo perfektním, nenapadatelným.

Až do této chvíle totiž trvala možnost vznést proti převodu vlastnictví námitky, nikoliv ovšem ze strany exekuta, který se měl bránit už od zvodu, ale od třetích osob, které se domnívaly mít k tomu statku lepší právo než původ a o nichž se předpokládalo, že se o odhání a předcházejících panování a zvodu nemusely dovědět. Ti mohli exekuci, dokud nedošlo k poslednímu panování napadnout zvláštním druhem pŕuhonu tzv. pŕuhonem a odpor, kterým mohli uplatnit proti převodu vlastnictví jiné právní tituly. Sám exekut měl možnost do posledního panování zabavenou nemovitost ještě vykoupit zpět. Později přistoupily k odporům ještě další prostředky, jimiž bylo možno exekuci nepřímou zabránit; věřitel mohl ohlásit úpadek nebo postoupit svůj majetek věřitelům do správy nebo si vyprosit u panovníka moratorium.⁴²

Pokud se však, jak tomu bylo ve většině případů, vedla exekuce na peněžité plnění, zůstával věřitel „rok a den“ pouze v držbě dlužníkovy nemovitosti, pobíral v té době od nájemníků činži, popř. pronajal ji třetí osobě (třeba dokonce i samému dlužníkovi). Když nebyl ani po roce a šesti nedělích výnos nemovitosti takový, aby věřitelovu pohledávku i s úroky vyrovnal, postupovalo se k dalšímu stadiu exekuce, kterou bylo možno zakončit čtvrtým způsobem:

³⁸ Hungr, P., Vaňková, Z., Teorie práva I., Institut mezioborových studií Brno, str. 24

³⁹ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 231

⁴⁰ Hungr, P., Vaňková, Z., Teorie práva I., Institut mezioborových studií Brno, str. 24

⁴¹ Hungr, P., Vaňková, Z., Teorie práva I., Institut mezioborových studií Brno, str.24

⁴² Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 208 - 211

Věřitel mohl být především nadále ponechán v držbě nemovitosti, aby z ní pobíral užítky, dokud by se úplně neuspokojil. Druhou eventualitou byl prodej dlužníkovy domu věřitelem z volné ruky s předpokladem, že z prodejní sumy budou uspokojeni i další dlužníkovi věřitelé. Proti těmto postupům mohl protestovat jak věřitel, tak i dlužník a muselo se přikročit k dražbě. Třetí možnost byla, když věřitel požádal, aby byla dlužníkovy nemovitost soudně odhadnuta a přiřčena do jeho vlastnictví. Stanovení ceny domu však bylo obtížné, protože těžko bylo udělat spravedlivý odhad hodnoty jen z výnosu činží a stavebních nákladů a jakou dům má skutečně cenu, poznalo se zase nejlépe v dražbě a proto vyúst'ovaly všechny tyto způsoby exekuce zejména, když bylo a to bývalo v městech pravidlem, věřitelů více, samy sebou ve čtvrtý, který se stával nejpoužívanějším a v praxi skoro jediným: prodej dlužníkovy majetku ve veřejné dražbě. Dražby byly u nás novotou, přijatou z ciziny a dříve neznámou. Jejich průběh upravila teprve pragmatika ze 14. dubna 1712. Podle ní se dražba veřejně vyhlásila v sídle soudu a patentem v krajském městě tři měsíce předem. Podnikavost a chuť riskovat byla u nás při dražbách skrovná a publikum se chovalo ospale. Když se zájemci shromáždili k licitaci, předpisy ani nepočítají s ničím jiným, než že všichni nabídnou stejně, tj. vyvolávací cenu. Proto se jim měly poskytovat ještě další 3–4 dny na rozmyšlenou a teprve pak se konala rozhodná schůze. Zapálila se svíčka a bylo možné licitovat tak dlouho, dokud neshořela: když dohasla, přiklepla se vydražovaná věc tomu, kdo více nabídl, ale nebývalo asi ani teď pravidlem, že by někdo byl ochoten nabídnout více než druhí. Předpis totiž počítá s tím, že všichni i nyní oferují ještě stejně a ustanovuje, aby se věc přiřkla tomu, kdo nabízí lepší platební podmínky, a když by nebylo rozdílu ani v tom, měl se vydražovaný předmět dát tomu, kdo učinil nabídku první.

Městská exekuce, jak ji podle ustanovení Koldínova zákoníku dotvořila praxe 17.-18. století, byla tedy založena na důmyslné kombinaci osobní a věcné exekuce s jasnou prioritou osobní, ale ovšem vždy zůstávalo jasné, že osoba je objektem exekuce jen nepřímou, motivačním nátlakem na splnění, který vyvolává vazbu a že uspokojení věřiteli může vzejít konec konců vždy jen z exekutových věcí. Proto si také bylo městské právo vědomo, že exekuce není uspokojivě zajištěna, dokud je její věcný fond mimo dosah soudu. Byl to specifický problém městského soudnictví, neznámý v tomto rozsahu šlechtickým soudům, protože při přebujelém partikularismu a nedostatku společné vyšší instance nad městy se osoba i věci dlužníkovy mohly při intenzivních mezimístních vztazích snadno vymknout z dosahu moci soudu, který vydal rozsudek a tím i z exekuce. Protože se uznávalo, že cesta k vymáhání pohledávky u přespolního soudu je pro žalobce

trnitá, dovolovalo městské právo některých případů provádět exekuci již před procesem. Stávalo se totiž, že soud v cizím městě vůbec odmítl přespolnímu žalobci dopomáhat proti svému měšťanu, nebo vydal ze solidarity se svým sousedem rozsudek takového druhu, že byl žalobcově nároku přímým výsledkem. Aby se zabránilo takovýmto případům, dovolovalo městské právo, když věřitel přespolního dlužníka nebo jeho věci ve svém městě po neplnění zastihl, provést ještě před zahájením procesu jejich obstavení, čímž zajistil fond pro budoucí exekuci svého nároku a teprve potom byl povinen podat žalobu, v níž by svůj zásah dodatečně odůvodnil. Stejně jako proti přespolním dlužníkům se užívalo této anticipované exekuce také proti neosedlým sousedům, jestliže bylo důvodné podezření, že se chtějí vyhnout exekuci útekem do jiného soudního obvodu a také vůči umírajícím, protože také tady bylo nebezpečí, že se fond exekuce rozptýlí do rukou mnoha dědiců, třeba také ze vzdálených míst.⁴³

⁴³ Klabouch, J., Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo). Praha: Orbis, 1967, str. 232 - 235

2. Soudní exekuce v současnosti

2.1 Vymezení exekučního práva

Civilní proces je v současné právní teorii charakterizován jako postup soudu popřípadě i jiných rozhodujících subjektů, účastníků řízení a dalších subjektů při poskytování ochrany porušeným nebo ohroženým subjektivním právům a zákonem chráněným zájmům vyplývajícím z občanskoprávních, rodinněprávních, obchodněprávních a pracovněprávních vztahů, jakož i procesní vztahy, které se mezi těmito subjekty při této činnosti vytvářejí.

Součástí charakteristiky právního státu je mimo jiné nejen vytvoření systému pravidel, jimiž se mají subjekty v právním prostředí řídit, nýbrž také systém skutečně efektivní kontroly, jenž je schopen zajistit, že v případě porušení či ohrožení práv a zájmů některého ze subjektů právní řád rovněž poskytne náležitou pomoc při jejich ochraně a zajistí, aby povinnost druhého subjektu byla vymožena i proti jeho vůli. Proto vedle řízení nalézacího v civilním procesu rozeznáváme taktéž řízení vykonávací.

Exekuční právo lze vymezit jako soubor právních norem, které upravují činnost soudu nebo soudních exekutorů, účastníků a dalších subjektů exekučního řízení při realizaci plnění, uloženého povinnému subjektu vykonatelným rozhodnutím státního orgánu, jež se uskutečňuje za pomoci donucujících prostředků státní moci. Donucující činnost státních orgánů i postup ostatních subjektů, jež jsou touto činností jakkoli dotčeny, je třeba vždy uskutečnit v mezích přesně stanovených právním řádem. Donucující zákrok státních orgánů (a soudních exekutorů) proti povinnému subjektu se musí uskutečňovat postupem, který je přesně a podrobně stanoven právními předpisy. Faktické vynucení plnění každé povinnosti lze realizovat pouze v přísně stanoveném rámci určitého právního řízení.⁴⁴

V nalézacím řízení soud nebo jiný orgán autoritativně rozhodne o tom, co je právem. Ve svém rozhodnutí založí nebo stanoví práva a povinnosti jednotlivým subjektům, od nichž očekává, že se jim dobrovolně podrobí. Subjektivní právo, které bylo založeno nebo přiznáno, někdy působí i samočinně. Samočinně se uskutečňuje rozhodnutím určené subjektivní právo tehdy, není-li k jeho uskutečnění třeba součinnosti subjektů práv, resp. povinností. Právní řád však musí zároveň být připraven na to, aby zajistil splnění povinností uložené soudním rozhodnutím i tam, kde povinnost není splněna dobrovolně. V těchto případech zajišťuje splnění uložených povinností stát svou autoritou, prostřednictvím státní

⁴⁴ Tripes, A., Exekuce v soudní praxi. Praha: C.H. Beck, 2001, str. 6

donucovací moci. Postup, kterým se tato nucená realizace zajišťuje, je obecně nazýván exekucí nebo také výkonem rozhodnutí.⁴⁵

Prameny exekučního práva

Exekuční právo nemá samostatný kodex, jenž by je samostatně a výlučně reprezentoval. Za základní pramen české právní úpravy vykonávacího řízení je nezbytné pokládat ustanovení v části šesté občanského soudního řádu (dale jen o.s.ř.) z roku 1963, který pro nucený výkon zvolil tehdy novátorskou terminologii – výkon rozhodnutí a zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) č. 120/2001 Sb., který znovu zavedl terminologický pojem exekucí, a který je koncipován jako zvláštní zákon ve vztahu k obecné procesní úpravě obsažené v občanském soudním řádu. Přijetí nového zákona si vynutil neutěšený stav nedostatečné efektivity soudů, která se projevovala zdlouhavostí a nepružností vykonávacího řízení.⁴⁶

Česká legislativa se tuto situaci nejprve snažila řešit za pomoci zákona č. 26/2000 Sb. o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů. Zákon o veřejných dražbách umožňuje prostřednictvím nucené dražby pouze realizovat zástavu, která přiznanou pohledávku zajišťuje. Proto je postup podle této právní úpravy vyhrazen pouze úzké skupině věřitelů, kteří si svou pohledávku tímto způsobem zajistili, nenašli v tomto postupu zalíbení. Neuspokojivá schopnost státu zajistit právní ochranu oprávněným pohledávkám věřitelů byla motivem přijetí zákona č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).

Přijatým zákonem byl rozšířen právní řád o další druh exekuce s tím, že dosavadní druhy exekucí, tak jak je vykonávaly soudy či jiné orgány, zůstaly zachovány. Novým institutem byla dána možnost subjektům domoci se svých dluhů prostřednictvím subjektu, z větší části nezávislému na státu, který si sám svojí činností zajistí výslednou efektivnost vykonávacího řízení. Z toho důvodu má exekutor při výkonu své exekuční činnosti postavení veřejného činitele a jeho výkon je tedy stejný jako výkon prostřednictvím soudu.⁴⁷

⁴⁵ Tripes, A., Exekuce v soudní praxi. Praha: C.H. Beck, 2001, str. 1

⁴⁶ Tripes, A., Exekuce v soudní praxi. Praha: C.H. Beck, 2001, str. 3 - 4

⁴⁷ Schelleová, I., Lamka, R., Exekuce v zrcadle právních předpisů III. Soudní exekutoři a jejich exekuční činnost, Ostrava, KEY Publishing, s.r.o., 2007, str. 6

Výkon soudních exekucí

Exekuce jsou aktuálním tématem života mnoha lidí v České republice. Více než kdy jindy uplynulé dekády přináší polarizaci společnosti na ty více a méně úspěšné. Lidé si stále více zvykají žít na dluh, což bylo pro předchozí generace téměř nemyslitelné. Všechny tyto, elementy s sebou nesou zvýšené riziko toho, že dlužníci nebudou moci svým závazkům vždy dostát a dospějí do stavu, kdy nebudou schopni plnit to, k čemu se zavázali.

Soudy v rámci občanského soudního řízení ve vykonávacím řízení dbají, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob, a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob. Mají při zajišťování exekucí na rozdíl od jiných exekučních orgánů zvláštní místo. Jiné orgány zajišťují a vykonávají rozhodnutí vydaná jen v rámci své působnosti, soudní exekuce má širší záběr. Nevykonává pouze rozhodnutí vydaná v občanském soudním řízení, nýbrž vykonává i rozhodnutí jiných orgánů.⁴⁸ Širší záběr soudní exekuce se projevuje třeba i v tom, že některé jiné exekuce mají omezený výběr exekučních způsobů a prostředků a některé způsoby exekuce může provádět pouze soud. Soud také rozhoduje o nařízení exekuce a o pověření jejím provedením konkrétního soudního exekutora na základě návrhu oprávněného podle exekučního řádu.

Exekuce v posledních desetiletích nabývají na významu a stále si drží svoji aktuálnost. Úprava soudní civilní exekuce se na počátku šedesátých let rodila do naprosto jiných politicko-ekonomických poměrů, než které vyžaduje potřeba současného společenského života. Dříve byla exekuce považována za jev nežádoucí a dočasně pomíjivý. Bylo možno očekávat, že s postupujícím vývojem společnosti a s růstem uvědomění občanů se bude dobrovolné plnění uložených povinností stávat čím dále tím více samozřejmostí. Statistické údaje však zřetelně hovoří o tom, jak se postupem doby změnou společenských, politických a hospodářských poměrů zvýšil nejen počet věcí, ale i využívání jednotlivých způsobů výkonů rozhodnutí.⁴⁹

Podmínky pro nařízení exekuce

Exekuční řízení předpokládá existenci podmínek, za nichž může být exekuce prováděna. Podmínky jsou stanoveny zákonem. Podstatnou náležitostí pro nucený výkon práva je existence vykonatelného exekučního titulu. Listina musí být vydaná oprávněným orgánem, musí mít předepsanou formu a především musí obsahovat vymezení práva a jemu

⁴⁸ Kurka, V., Drápal, L., Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha: Linde, str. 15 -16

⁴⁹ Kurka, V., Drápal, L., Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha: Linde, str. 5

odpovídající povinnost na plnění tak, aby bylo přesně a nepochybně patrné, co má být exekucí vynuceno a konečně stanovenou lhůtu k plnění. Formální stránku vykonatelnosti exekučního titulu reflektuje potvrzení (doložka) o vykonatelnosti exekučního titulu, tedy časové určení, kdy je exekuční titul vykonatelný. Materiální vykonatelnost exekučního titulu na druhé straně stanovuje nároky na obsah výroku exekučního titulu. Rozhodnutí, které tyto náležitosti nemá, není vykonatelným rozhodnutím a nemůže být podkladem pro exekuční řízení, exekuce tedy nemůže být ani nařízena a ani prováděna

2.2 Exekuce s mezinárodním prvkem

Vstupem České republiky do Evropské unie 1. května 2004 začalo rovněž platit evropské nařízení „Brusel I“, které je v exekučním řízení přímo aplikovatelné při výkonu rozhodnutí v civilních a obchodních věcech, vydaných v členských státech. Při jeho aplikaci je nutno vycházet z principu přednosti komunitárního práva před právem národním. Věřitel podle tohoto nařízení musí v členském státě, v němž má exekuce proběhnout, podat návrh na prohlášení vykonatelnosti. Jedná se o zvláštní řízení, jehož kladným výsledkem je udělení doložky vykonatelnosti.

Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 byl zaveden evropský exekuční titul pro nesporné nároky. Nařízení vychází ze zásady vzájemného uznávání soudních rozhodnutí členských států. Pokud se věřitel rozhodne postupovat podle tohoto aktu, vyhne se procesu uznávání a prohlášení vykonatelnosti exekučního titulu soudem členského státu provádějícího výkon.

Podle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 4758/2007, ze dne 22.10.2009 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21.4.2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, je možné použít na tituly vydané po 21. lednu 2005 s tím, že o vydání potvrzení o evropském exekučním titulu je možné žádat až po 21. říjnu 2005, tedy po datu vstupu tohoto nařízení v účinnost.

Dalším výrazným posunem při rychlém a účinném vymáhání splatných pohledávek, které nejsou předmětem žádného právního sporu, je pro hospodářské subjekty v Evropské unii bezesporu nesmírně důležité přijetí úpravy evropského platebního rozkazu.

Dne 12. prosince 2008 nabylo účinnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu. Z povahy nařízení jako pramene komunitárního práva plyne jeho přímá použitelnost

a závaznost pro všechny členské státy Evropského společenství, mimo Dánska, bez nutnosti jakékoliv transformace do právních řádů jednotlivých členských států. Ode dne 12. prosince 2008 je tedy možné se domáhat vydání evropského platebního rozkazu u všech soudů členských států.⁵⁰

Evropský platební rozkaz, který se stane vykonatelným, se vykonává za týchž podmínek jako vykonatelné rozhodnutí vydané v členském státě výkonu, řídí se právem členského státu výkonu. Pro exekuci evropského platebního rozkazu není třeba předložit žádné další listiny ani prohlášení o vykonatelnosti.⁵¹

Evropský platební rozkaz se řadí mezi rozhodnutí justičních orgánů členských států Evropské unie v občanskoprávních věcech a obchodních věcech, která jsou v souladu s přímo použitelným předpisem Evropských společenství⁵² potvrzena jako evropský exekuční titul, nepodléhají povinnosti prohlášení vykonatelnosti podle tohoto zákona. Výkon těchto rozhodnutí probíhá v souladu s podmínkami stanovenými přímo použitelným předpisem Evropských společenství.

2.3. Účel exekučního řízení

Občanské soudní řízení není jediným řízením, ve kterém se rozhoduje o právech a povinnostech, tak také soudní exekuční řízení není jediným exekučním řízením, které známe. Úpravu vykonávacího řízení obsahuje trestní řád, správní řád, v posledních letech přibýly exekuce daňové. Exekuce tedy zajišťují různé orgány, každý na určitém úseku. Exekuční řízení podle exekučního řádu potažmo podle občanského řádu soudního je důležitým a mnohdy nedílným stádiem civilního soudního procesu. Účelem exekučního řízení je uspokojit přiznaná práva oprávněných osob vůči povinným, a to nuceným zásahem státu. V exekučním řízení se nejpronikavěji projevuje vynutitelnost práva a jeho prostřednictvím právo plní svou úlohu a funkci ve společnosti. Stát je v tomto smyslu garantem toho, že svou donucovací silou zajistí oprávněnému splnění jeho práva proti povinnému, který se odmítá dobrovolně podrobit. Jako takový musí k zajištění této své funkce poskytnout oprávněným patřičně účinné nástroje. Nepostačí, že právní stát svým subjektům právo dá, nýbrž je dále nutné, aby subjektivní práva a povinnosti, jež z něj vychází, jím byly i fakticky vynutitelné. Jde tu tedy o určitý veřejnoprávní zásah do jinak chráněné integrity povinného. I to je výrazem zakotveného práva Listinou základních práv a svobod na soudní ochranu

⁵⁰ Školení soudců, konané v květnu 2010 v Kroměříži na téma: Exekuce a uznávání rozhodnutí v komunitárním právu, Kasíková M.

⁵¹ § 68 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním

⁵² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.

(čl. 36 odst. 1), stejně jako okolnost, že tato vynutitelnost se nemůže odbyvat než v rigorózně stanovených hranicích exekučního práva (čl. 2 odst. 1). Právo na soudní ochranu je jako ostatní základní práva nezadatelné a nezczitelné a nelze se jej tedy vzdát.⁵³ Exekučním řízením dává společnost občanům k dispozici prostředek k vynucení práva. Zřetelně tím dává najevo, že nelze dopustit, aby své právo si vynucoval každý oprávněný na povinném sám, způsobem, který by sám uznal za vhodný a potřebný.

Při nuceném vymáhání práva, které soud při tom provádí, dochází k závažným zásahům do právní sféry povinného a v některých případech i do právní sféry třetích osob. Jde např. o zásahy na nedotknutelnost osoby, jejího soukromí, obydlí a majetku. Proto je celkem pochopitelné, že tyto zásahy mohou být prováděny jen způsoby, které zákon dovoluje, určuje, a že je tak přípustné činit jen postupem, který je zákonem dovolen. Nelze právo vynucovat nelegálními, svémocnými a násilnými prostředky. Zásadou moderního exekučního řízení je to, že předmětem exekuce není sama osoba povinného (personální exekuce), nýbrž jeho majetek (reálná exekuce). Reálná exekuce má povahu buď naturální, nebo peněžní. V prvním případě je určitý majetek nejen sám předmětem exekuce, ale i jejím konečným cílem při odebrání věci povinnému a její odevzdání oprávněnému. V druhém případě postižený majetek slouží k získání peněžního výtěžku, jež je teprve odevzdán oprávněnému.⁵⁴

Druhy výkonu rozhodnutí

Výkon rozhodnutí ukládajícího zaplacení peněžité částky lze provést srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, příkaz k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodejem movitých věcí a nemovitostí, prodejem podniku a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitostem. Při vymáhání peněžitého plnění podle občanského soudního řádu má oprávněný možnost zvolit mezi těmito způsoby výkonu rozhodnutí. Má možnost navrhnout současně nebo i postupně výkon rozhodnutí několika způsoby zároveň. Volnost výběru není ničím omezená, určitá omezení má oprávněný v tom, že je třeba zajistit hledisko ochrany povinného před nařízením výkonu rozhodnutí ve větším rozsahu než je třeba k uspokojení oprávněného a je nutno zvolit vhodný způsob vzhledem k výši vymáhané pohledávky. Oprávněný je ve volném výběru omezen i tím, zda poměry povinného vůbec použití některého z uvedených způsobů výkonu umožňují. Další omezení spočívá v označení rozhodných skutečností, které soudu provedení takového způsobu výkonu dovolí. Zákon

⁵³ Kurka, V., Drápal, L., Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha: Linde, str.10

⁵⁴ Kurka, V., Drápal, L., Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha: Linde, str. 27

v tomto ohledu klade na oprávněného vysoké nároky, neboť zjištění majetku povinného je komplikovaným a administrativně náročným úkolem. Jinými než způsoby uvedenými v ustanovení občanského soudního řádu není výkon rozhodnutí pro peněžité plnění přípustný.

Výkon rozhodnutí ukládajícího jinou povinnost než zaplacení peněžité částky se řídí povahou uložené povinnosti. Lze je provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci, provedením prací a výkonů. Výkon rozhodnutí o prodeji zástavy lze pro zajištěnou pohledávku provést prodejem zastavených movitých věcí a nemovitostí. Zvláštní úpravu má výkon rozhodnutí o výchově nezletilých dětí a výkon rozhodnutí o vykazání ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným.

Při vymáhání nepeněžitého plnění není oprávněnému v návrhu dáno na výběr. Soud musí nařídit výkon rozhodnutí jen tím způsobem, který této povaze odpovídá, a to bez ohledu na to, zda snad oprávněný navrhuje právě takový odpovídající, či jiný způsob výkonu.

Buď se vynucuje peněžní plnění, jež odpovídá nákladům zastupitelného jednání, které k jejich úhradě vynaložil oprávněný, anebo jde-li o práce a výkony zastupitelně nerealizovatelné, je povinný k splnění povinnosti donucován peněžními pokutami, které připadají státu.

Zvláštní povahu má exekuce zřízením soudcovského (ev. exekutorského) zástavního práva na nemovitostech. Provedení exekuce nedochází k bezprostřednímu vymožení pohledávky. Obsahem nařízení této exekuce je samotné zřízení zástavního práva na nemovitostech povinného, čímž se docíluje pouze toho, že pohledávka oprávněného je specificky tímto institutem zajištěna. Exekuce zde nemá funkci uhrazovací, nýbrž toliko zajišťovací a její provedení je saturováno vlastním nařízením.⁵⁵

2.4 Exekuční výkon prováděný soudním exekutorem

V odlišnosti pro případ nařízení exekuce na majetek povinného a pověření provedením zvoleného soudního exekutora na základě exekučního řádu způsob provedení exekuce určí až po nařízení exekuce soudní exekutor v exekučním příkazu ohledně majetku postižitelného exekucí a podle něhož se exekuce po právní moci usnesení o jejím nařízení provede.⁵⁶ Donucení není již bezprostředně vykonáváno orgány státu a státní donucení je tak delegováno na soukromý subjekt. Stát prostřednictvím soudu do jeho činnosti však významně

⁵⁵ Kurka, V., Drápal, L., Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha: Linde, str. 28

⁵⁶ § 47 zákona č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád),

integruje a vliv organizační si zachovává prostřednictvím kompetencí svěřených Ministerstvu spravedlnosti. Výkon veřejné moci prostřednictvím soudního exekutora je výkonem soudní moci a úkony exekutora se považují za úkony soudu. Exekutor sám rozhoduje o způsobu provedení exekuce a sám také vydává rozhodnutí, která exekuční řád nesvěřuje soudu. Exekutor při provádění exekuce nemá postavení soukromoprávního subjektu, nýbrž vykonává pravomoc svěřenou mu předpisy veřejného práva. Je na něj delegována část státní moci, jejímž nositelem je při soudním výkonu rozhodnutí soud, tedy pravomoc nuceně vykonávat exekuční titul.

Z hlediska širokého odkazu na podpůrné použití občanského soudního řádu u jednotlivých způsobů provádění exekucí podle exekučního řádu lze říci, že konkurence obou právních úprav je právě spíše v rozdílu procesního postupu, než okruhu postižitelného majetku. Oprávněný má v současné době možnost zvolit si jeden nebo druhý způsob vymáhání své pohledávky, který mu nabízí právní řád. Ať už se rozhodne pro kterýkoliv z nich, neznamena to, že v případě neúspěchu prvního nemůže následně použít způsob druhý.

2.5 Generální inhibitorium

Nový zákon však přinesl i velmi významný posun oproti úpravě o.s.ř. v otázce omezení dlužníkových dispozičních práv k jeho majetku. Pokud totiž soud na návrh oprávněného rozhodne usnesením o nařízení exekuce, je nejvýznamnějším důsledkem takového rozhodnutí tzv. generální inhibitorium, tedy obecný zákaz nakládání s majetkem. Toto inhibitorium je generální v tom smyslu, že postihuje všechny majetek povinného, tedy i ten, o němž exekutor či soud v době nařízení exekuce neví. Tato šíře inhibitoria je však vyvážena povolením jistých výjimek. Jedná se o nakládání s majetkem v mezích běžné obchodní činnosti, při uspokojování základních životních potřeb a správu a údržbu majetku. Exekuční řád sankcionuje jakýkoliv úkon dlužníka vybočující z mezí generálního inhibitoria po nařízení exekuce, výslovně absolutní neplatností. Na rozdíl od o.s.ř., kde je tento účinek dovozován pouze výkladem. Tak závažný zásah do dlužníkových práv je nutný z důvodu toho, že ve fázi nařízení exekuce soudem ještě není určeno, jakým způsobem se bude exekuce vést. Generální inhibitorium má tu funkci, že konzervuje majetek povinného pro všechny v úvahu připadající možnosti do té doby, než soudní exekutor na základě výsledků zjištění dlužníkovy majetku rozhodne exekučním příkazem o konkrétním způsobu provedení exekuce. O.s.ř. inhibitorium bezesporu také obsahuje, ale to se vždy vztahuje jen k určitému okruhu majetku povinného až poté, kdy bylo vydáno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí jedním ze způsobů, které

nabízí zákon. Takový koncept však povinnému umožňuje, aby se již dopředu začal zbavovat majetku, který exekucí postižen není. V případě postupu podle exekučního řádu až teprve vydání exekučního příkazu exekutorem má účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle o.s.ř. Vydáním exekučního příkazu se specifikuje generální inhibitorium na absolutní zákaz nakládat s konkrétním majetkem postiženým exekučním příkazem.⁵⁷

Novelou byla povolena i možnost výjimky z generálního inhibitoria. To znamená, že povinný bude moci na základě souhlasu exekutora prodat část majetku, který byl postižen inhibitoriem, pokud tento prodej bude sloužit ke splnění povinnosti vymáhané exekucí. V praxi si lze představit přínos takového postupu například při exekucích prodejem nemovitostí. V dražbě, jež je, prostředkem zpeněžení nemovitosti k získání výtěžku pro uspokojení věřitelovy pohledávky dochází totiž k prodeji nemovitostí často pod jejich tržní hodnotou. Umožněním jejich prodeje mimo dražbu by se výtěžek zvýšil a poskytl by prostředky nejen ke krytí pohledávky a nákladů exekuce, ale zbytek by byl ponechán povinnému. Podstatnou část výtěžku prodeje pohltí odměna exekutora, jež nemovitost v rámci dražby prodá a často se stává, že na uspokojení pohledávky samotného oprávněného z tohoto důvodu nezůstane

⁵⁷ představuje zákaz nakládání s majetkem po nařízení exekuce ustanovením § 44a odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2010, sp. zn. 21 Cdo 5145/2009

3. Základní principy ovládající exekuční řízení

Řízení vykonávací i exekuční ovládají v podstatě stejné procesní principy jako samotné řízení nalézací. Případné modifikace v řízení vykonávacím vyplývají ze specifických rysů tohoto procesu a jsou výrazem různých fází poskytování soudní ochrany v českém civilním procesu. Vykonávací řízení je procesem, který vykazuje ve svých různých fázích jak znaky řízení sporného (vlastní výkon rozhodnutí) tak znaky řízení nesporného (např. řízení rozvrhové). Mezi stěžejní zásady exekučního řízení se při rozhodovací činnosti soudu uplatní princip materiální pravdy při zjišťování skutkového stavu věci vyjadřující vysokou míru pravdivosti a spravedlnosti tím, že soudy důsledně poskytují ochranu subjektivnímu právu a zákonem chráněnému zájmu.

Princip dispoziční uplatní oprávněný účastník při vyvolání exekučního procesu podáním návrhu na zahájení tohoto řízení a jen on může rozhodovat o tom, zda bude pokračovat, či zda bude ukončen návrhem na zastavení exekuce.

Princip projednací je dalším významným principem ovládajícím exekuční řízení. Předpokládají se iniciativní návrhy účastníků řízení – oprávněného a povinného – na jejichž základě soud v řízení postupuje. Soud z úřední povinnosti zjišťuje podmínky pro nařízení exekuce.

Výhradním principem exekučního řízení je rozhodování samosoudcem, neboť rozhodování senátem se neuplatňuje. O nařízení exekuce soud rozhoduje v zásadě bez jednání a bez slyšení povinného. Jednání nařídí soud jen tehdy, považuje-li to za nezbytné nebo stanoví-li to zákon. Exekutor rozhoduje tam, kde zákon nesvěřuje rozhodnutí soudu.

V exekučním řízení se kromě již uvedených principů uplatňují ještě **principy speciální**, jež ovládají řízení ve fázi rozvrhu výtěžku. V rozvrhovém řízení se uplatní zásada přednosti, jestliže se určité pohledávky uspokojují z výtěžku nebo z jeho určité části před ostatními pohledávkami. Přednostní pohledávky jsou taxativně vymezeny v § 279 odst. 2 o.s.ř.

V případě pohledávek výživného, které mají nadto zvláštní postavení i mezi ostatními přednostními pohledávkami, jde o přednost absolutní. V uvedeném řízení se uplatní také zásada priority, podle níž se uspokojují jednotlivé pohledávky v určitém, zákonem stanoveném pořadí. Konečně dochází i k uplatnění zásady proporcionality, podle níž se

rozdělovaný výtěžek, který nestačí k uspokojení všech pohledávek stejného pořadí, přidělí jednotlivým pohledávkám podle poměru jejich výše k souhrnu všech uspokojovaných pohledávek.⁵⁸

⁵⁸ Kurka, V., Drápal, L., Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha: Linde, str. 23 - 27

4. Ochrana povinného a třetích osob

Určité specifické zvláštnosti exekučního řízení mají za následek, že se v něm uplatňují i některé další zásady či principy charakteristické pouze pro exekuční řízení. Především jde o zásadu ochrany a obrany povinného a zásadu ochrany třetích osob.

V exekučním řízení se neposuzuje, zda oprávněný je či není skutečným nositelem práva, jež má být vykonáno, nýbrž to, zda k exekuci předkládá právo, jež má být vykonáno, a zda k exekuci předkládá právo, jež je podloženo exekučně způsobilým titulem. Účastníci řízení se nevymezují tím, že by tyto osoby byly nositeli subjektivního práva nebo povinnosti, nýbrž tím, že oprávněnému bylo kvalifikovaným způsobem přiznáno určité plnění a povinnému uložena odpovídající povinnost a že k iniciativě prvního byl tento jejich vztah posunut do zvláštní procesní roviny nuceného výkonu přiznaného práva.⁵⁹

Při rozhodování o návrhu na nařízení exekuce soud nezkontroluje, zda povinný skutečně nesplnil dobrovolně vykonávanou povinnost a v jaké míře. V tomto směru vychází exekuční soud pouze z tvrzení oprávněného, aniž by v tomto stadiu zkoumal, zda tomu tak opravdu je či není. Okolnost, zda povinnost uložená rozhodnutím povinnému byla splněna nebo jinak zanikla, popřípadě v jakém rozsahu soud při nařízení exekuce nezkontroluje. Soud není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost podkladového rozhodnutí; obsahem rozhodnutí, jehož výkon je navržen, je exekuční soud vázán a je povinen z něj při rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí vycházet.⁶⁰

Princip ochrany povinného a instituty, jež mu slouží, je nutné pojímat v souvislosti s faktem, že smyslem a účelem exekučního řízení je nikoliv jeho prosazení, nýbrž to, aby exekuce byla fakticky provedena, tj. vynuceno to plnění, jež povinný dobrovolně oprávněnému neposkytl. Výrazem ochrany povinného je především to, že výkon nesmí být prováděn ve větším rozsahu, než který stačí k uspokojení práva oprávněného. Jestliže je exekuce prováděna v širším rozsahu, než stačí k uspokojení vymáhané pohledávky, soud v této části exekuci, i bez návrhu, zastaví. Exekuce také nesmí být vykonána jiným způsobem ani postupem, než stanoví zákon a nesmí být prováděna z jiného majetku, než je majetek povinného. Tímto způsobem jsou chráněny třetí osoby, jejichž majetek nemůže být exekucí postižen. Třetí osoby se mohou bránit proti případným zásahům do své majetkové sféry

⁵⁹ Kurka, V., Drápal, L., Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha: Linde, str. 26.

⁶⁰ Tripes, A., Exekuce v soudní praxi. Praha: C.H. Beck, 2001, str. 110

vyškrtnutím věcí ze soupisu soudním exekutorem a tzv. vylučovací (excindační) žalobou v rámci sporného řízení. Aktivně legitimován je vždy ten, jehož věc byla exekucí postižena.

Dle zákonného ustanovení § 263 o.s.ř. lze výkon rozhodnutí nařídit jen v takovém rozsahu, jaký oprávněný navrhl, byť by exekuční titul přiznával oprávněnému více, a zároveň může být proveden maximálně v takové výši, která podle rozhodnutí stačí k uspokojení oprávněného. Ochrana povinného je zajištěna i nálezem Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 1038/08 ze dne 8. 7. 2008, který připomíná, že z jednoho ze základních principů exekučního řízení - zákonné ochrany majetku povinného (v rozsahu převyšujícím vymáhanou pohledávku s příslušenstvím) vyplývá, že také v exekuci je kategoricky nezbytné, aby exekuční příkazy směřovaly toliko ke spolehlivému uspokojení pohledávky oprávněného a s tím spojených nákladů exekuce a aby neznamenal pro povinného likvidační opatření.

Zákon dále stanoví, že navrhne-li oprávněný výkon rozhodnutí způsobem, který je zřejmě nevhodný, zejména vzhledem k nepochopitelné výši pohledávky oprávněného a ceny předmětu, z něhož má být uspokojení této pohledávky dosaženo, může soud nařídit, a to po slyšení oprávněného, výkon rozhodnutí jiným vhodným způsobem. Je především na povinném, aby ve stádiu řízení o zastavení výkonu rozhodnutí tvrdil a prokazoval, že jde o nevhodný způsob výkonu.

Pod požadavkem přiměřenosti si lze představit záměr zákonodárce volit v exekučním řízení vždy takové prostředky, které nepostihnou dlužníkův majetek více, než je s ohledem na vymáhanou povinnost nutné. Občanský soudní řád dává možnost několika způsobů provedení exekuce a výše pohledávky by měla být kritériem, podle něhož bude konkrétní způsob zvolen. S tím úzce souvisí i pojem vhodnosti. Vhodný způsob je takový, který nejen plně respektuje výši pohledávky oprávněného, ale zároveň zasahuje do majetkové sféry povinného tak, aby co nejméně ztěžovala jeho běžný život.⁶¹

S možností oprávněného navrhnout způsob provedení exekuce úzce souvisí i jeho oprávnění navrhnout ke splnění pohledávky způsobů výkonu více, ať už společně nebo postupně. Z několika současně navržených způsobů výkonu vyhoví soud tomu, který zřejmě postačuje k uspokojení pohledávky oprávněného. Ostatní následně zamítne, neboť by realizací všemi navrhovanými způsoby, byť k uspokojení stačí pouze některý z nich, mohlo dojít k šikaně povinného. Nicméně i v takových případech rozhodování soudu nemůže být

⁶¹ Trávníček, M: Diplomová práce na téma Kritická analýza současné právní úpravy civilních exekucí, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2009 str. 19

výše pohledávky jediným kritériem rozhodování o vhodnosti způsobu výkonu. Soud musí na druhou stranu zvážit, zda by důslednou ochranou povinného nemohlo dojít k situaci, kterou by bylo možné reálně považovat za šikanu oprávněného. Jde zejména o zvážení přiměřenosti doby, v níž se bude uspokojení vymáhané pohledávky realizovat. V takovém případě je nutné zvažovat situaci obou účastníků řízení a zejména fakt, zda pomalejší realizace vymáhání pohledávky může ovlivnit životní situaci oprávněného.

V praxi se tak často děje, že v případě vyšších pohledávek je nejčastěji využíván způsob vymáhání nařízením prodeje nemovitostí a je ponecháno na povinném, aby využil svých procesních práv a soudu nevhodnost provedení exekuce navrhnul. Druhou námitkou a spíše zkušeností z praxe je skutečnost, že nemovitosti jsou často jediným postižitelným majetkem povinných. Povinní nedisponují volnými prostředky na bankovních účtech, nevlastní hodnotnější movitý majetek a často není v silách státních orgánů zjistit, zda jsou v zaměstnaneckém poměru, popřípadě jaké další postižitelné příjmy požívají. V takových případech je z hlediska naplnění účelu exekučního řízení žádoucí, aby princip vymahatelnosti práva převládl nad principem ochrany toho, kdo dobrovolně nesplnil to, k čemu se zavázal.⁶²

Soudní exekutor je na výsledku exekučního řízení zainteresován i vlastní odměnou, volí jak v zájmu oprávněného, tak ve svém vlastním na základě informací, které o povinném a jeho disponibilním majetku zjistil, způsob či způsoby, jež povedou k uspokojení pohledávky v přiměřené době a s přiměřenými náklady. Ale nejen to, exekutor může rovněž jednat se souhlasem věřitele s dlužníkem, a volit takový způsob, který nebude pro dlužníka likvidační a zároveň přinese co nejvyšší plnění tedy například u menších pohledávek formu splátkového kalendáře. Exekuční řízení musí povinnému nabízet východisko. Pokud tomu tak není, nebude exekuce plnit svůj předpokládaný efekt, neboť povinný rezignuje a nebude ochoten ke spolupráci. Forma splátkového kalendáře je sice během na delší trať, nicméně skýtá pro oprávněnou možnost, že alespoň část jeho pohledávky bude uhrazena.

Exekuční řád jako *lex posterior*⁶³ a *lex specialis*⁶⁴ lépe reaguje na exekuční praxi a dává exekutorům možnosti, které se často v praxi jeví jako nezbytné.

⁶² Trávníček, M: Diplomová práce na téma Kritická analýza současné právní úpravy civilních exekucí, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2009 str. 20

⁶³ později účinný právní předpis

⁶⁴ speciální právní úprava mající k jiné obecnější právní úpravě podřízený charakter, obvykle upřesňuje určitou oblast

Naopak se při realizaci práva často stává, že exekutor vydá více exekučních příkazů, ačkoliv k uspokojení pohledávky oprávněného jich není třeba. Takové řešení sice povinnému dle zákona znemožňuje se zbavovat majetku postiženého exekucí, nicméně není v souladu se základními principy exekučního řízení, a sice principem vhodnosti a přiměřenosti. Překračování těchto principů a obtěžování povinných v rámci exekuce nad míru, než je nezbytně nutná, je jedním z častých výtek k etickému profilu soukromých exekutorů.

Postup soudních exekutorů při vymáhání pohledávky představuje pro mnohé dlužníky likvidační důsledky, spočívající především v nekompromisním postupu některých exekutorů bez možnosti lidsky důstojného uspokojení pohledávek věřitelů.

Hledá se nalezení hranice mezi vymahatelností práva a prostředků k ní určených. Přijatá novela se snaží alespoň částečně korigovat exekuční praxi tím, že formuluje požadavek na přiměřenost exekuce na finanční plnění tak, že prioritní bude způsob příkázáním pohledávky z účtu povinného. Dále se stanoví, že zajistit majetek k provedení exekuce lze nejvýše v rozsahu bezpečně postačujícím k uhrazení vymáhané pohledávky, jejího příslušenství včetně příslušenství, které se pravděpodobně stane splatným po dobu trvání exekuce, pravděpodobných nákladů oprávněného a nákladů exekuce. U podstatné většiny povinných, s nimiž exekutorské úřady denně jednají, však nelze očekávat ani přítomnost dostatečných disponibilních prostředků na běžných účtech v bankách. Praktické využití ustanovení je takový, že celý proces exekucí se tímto jen prodlouží a ve výsledku zůstane nezměněna.

Postižením účtů povinných působí už dnes katastrofální důsledky. Často totiž dochází k tomu, že zaměstnancům je exekučním příkazem srážena část jejich mzdy. Nicméně pokud jim zbytek odměny zaměstnavatel zašle na běžný účet (což se v dnešní době v naprosté většině případů děje) nemá povinný možnost jakkoliv se dostat ke svým prostředkům. Ačkoliv zákon stanovuje určitou nepostižitelnou část mzdy z hlediska sociálních dopadů, v praxi se běžně stává, že tento základní princip bývá zcela pomínut právě zmíněnou kombinací exekučních příkazů na srážky ze mzdy a příkázání pohledávky z účtu. Připsáním mzdy na účet povinného přestává být mzda mzdou a tvoří pouze sumu peněz. Z hlediska zákona je v pořádku, že povinný ztrácí možnost disponovat s jakoukoliv částí prostředků převedených na jeho běžný účet nad rámec dvojnásobku životního minima jednotlivce podle zák. č. 10/2006 Sb. o životním a existenčním minimu.

Podobně mohou být postiženy i jiné nároky dlužníka, jde o tzv. přikázání pohledávky. Zde je výslovně vyloučeno, aby byly postiženy dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, z dávek státní sociální podpory příspěvek na bydlení a dávky sociální podpory vyplácení podle zákona o státní sociální podpoře jednorázově. Jakmile jsou však sociální dávky dlužníku vyplaceny, lze přistoupit ke způsobu, který se nazývá prodej movitých věcí. Sem řadí zákon i peníze nalezené u dlužníka nebo v jeho bytě. Tyto peníze jsou zabavitelné. Exekuci nepodléhají jen hotové peníze do částky odpovídající dvojnásobku životního minima jednotlivce podle zákona č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu.⁶⁵ Peníze jsou všeobecný ekvivalent, nevyjadřují nic jiného. Právní důvod jejich nabytí se nemůže přitom zkoumat a zohledňovat, stejně jako se nemůže zkoumat potřebnost dlužníka nad rámec jeho zákonné ochrany.

Nicméně podobné argumenty tíživé sociální dopady exekucí spíše podporují, než by se jim snažily předcházet

Na druhé straně je nutné si ve všech stádiích exekučního procesu připomínat, proč bylo exekuční řízení vůbec nařízeno. V drtivé většině případů je základem skutečnost, že povinný dobrovolně nesplnil to, k čemu se zavázal. Pokud má být Česká republika státem s efektivním systémem vymahatelnosti práva, je právě na státu, aby svými právními předpisy dobytost pohledávek oprávněných zajistil. Ochrana práv dlužníka musí být pochopitelně po celou dobu řízení zajištěna, nesmí však být bezdůvodně nadřazována nad zájmy věřitele, jež se snaží domoci svých práv.

Vítanou změnou je zvýšení ochrany práv třetích osob při mobiliární exekuci, tedy zabavování movitého majetku dlužníka. Často se stává, že v prostorách, kde povinný bydlí, popřípadě podniká, popřípadě skladuje svůj movitý majetek, se nachází i movitý majetek jiných osob, ať už se jedná o osoby žijící s ním ve společné domácnosti nebo jiné. Exekutoři v praxi ke zpochybnění vlastnictví příliš nepřihlíží a ponechávají realizaci vlastnických práv na samotných postižených s tím, že takové osoby mají možnost následně podat návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu. Jeho povaha spočívá v tom, že sepsal-li exekutor věc, patřící třetí osobě, může tato osoba podat návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu. do 30. dnů ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl o soupisu věci u exekutora, jež věc pojal do soupisu. Opožděný návrh exekutor odmítne, jinak o něm do 15 dnů od jeho doručení rozhodne.

⁶⁵ § 304b odst. 1, § 317 odst. 2, § 322 odst. 2 zák. č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád

Exekutor vyškrtne věc ze soupisu vždy, souhlasí-li s tím oprávněný. Do doby, než rozhodne o návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu, nemůže exekutor věc prodat.

Pokud exekutor, byť jen zčásti návrhu na vyškrtnutí věci nevyhověl, může navrhovatel podat u exekučního soudu žalobu na vyloučení věci (tzv. excindační) podle § 267 o.s.ř. a v rámci řízení před soudem uplatnit a dokázat svá vlastnická práva k zabaveným věcem.⁶⁶

Klíčovým a zároveň sporným bodem nově připravované novely je zjednodušení postupu při zahájení exekučního řízení. Změny navrhované v právní úpravě exekučního řízení by měly přispět zejména ke zrychlení postupu exekučního řízení a v důsledku toho i k efektivnějšímu a rychlejšímu vymáhání pohledávek, aniž by došlo k ohrožení práv povinného.

Z výše uvedeného vyplývá, že ačkoliv sice zákon stanovuje určité právní principy, v jejichž rámci se má exekuční řízení odehrávat, neodpovídá jejich uplatnění zcela společenské realitě. Právo není statický prvek společnosti, ale dynamický fenomén, a pokud byla s ohledem na dřívější společenskou realitu žádoucí zvýšená ochrana povinných, avšak současná společnost klade vyšší důraz na vymahatelnost práva.⁶⁷

⁶⁶ § 68 zákona č. 120/2001 Sb. § 267 zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád

⁶⁷ Trávníček, M: Diplomová práce na téma Kritická analýza současné právní úpravy civilních exekucí, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2009 str. 21

5. Náklady řízení

5.1 Úvahy de lege lata

Úhrada nákladů exekučního řízení představuje stěžejní úsek celého řízení. Zatímco náklady výkonu rozhodnutí představují úhradu soudního poplatku ve výši 2 % z vymáhané jistiny, nejméně Kč 500,-, s případnou náhradou nákladů právního zástupce, nařízená exekuce na majetek povinného představuje mnohem citelnější zásah do rodinného nebo osobního rozpočtu dlužníka.

Předmětem kritiky je existující nepoměr mezi vymáhanou částkou a náklady exekuce zejména u tzv. bagatelních částek.

Náklady exekuce jsou upraveny v ustanovení § 87 až 89 exekučního řádu. Jsou tvořeny: odměnou exekutora, náhradou hotových výdajů, náhradou za ztrátu času při provádění exekuce, náhradou za doručení písemnosti, odměnou a náhradou nákladů správce podniku, a je-li exekutor nebo správně podniku plátcem daně z přidané hodnoty, je nákladem exekuce rovněž příslušná daň z přidané hodnoty podle zákona č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty v platném znění

Oprávněný má právo na náhradu nákladů účelně vynaložených k vymáhání nároku. Náklady oprávněného hradí oprávněnému povinný. Náklady exekuce hradí exekutorovi povinný. Náklady exekuce a náklady oprávněného vymůže exekutor na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce, a to některým ze způsobů určených k provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky. Náklady exekuce a náklady oprávněného určuje exekutor v příkazu k úhradě nákladů exekuce, který doručí oprávněnému a povinnému.

Odměna exekutora za exekuční činnost se liší v závislosti na tom, jde-li o exekuci k vymožení peněžitého či jiného plnění. U exekucí k vymožení peněžitého plnění se výše odměny exekutora stanoví podle procentuální sazby ze základu odměny. Jako výchozí pravidlo platí, že základem pro určení odměny je výše exekutorem vymoženého plnění, přičemž za exekutorem vymožené plnění se považuje jakékoli plnění od povinného poskytnuté poté, co mu bylo doručeno rozhodnutí soudu o nařízení exekuce.

Podrobnosti o výši a způsobu určení odměny, hotových výdajů, náhrady za doručení písemností a náhrady za ztrátu času stanovilo ministerstvo vyhláškou č. 330/2001 Sb.

o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem

Sazba odměn právního zástupce je upravena vyhláškou ministerstva spravedlnosti č.484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby odměny za zastupování účastníka advokátem a vyhláškou č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)

Rozdílné právní názory se vyskytují především tehdy, pokud dojde k zastavení exekuce dle ust. § 268 odst. 1 písm. e) o.s.ř., kdy průběh exekuce ukazuje, že výtěžek, kterého jím bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí nákladů exekuce.

Soudním exekutorům se jeví jako zcela neopodstatněné, pokud některé soudy v souladu s ustanovením § 89 exekučního řádu⁶⁸ nepřiznávají náklady řízení exekutorovi proti oprávněnému, ale proti povinnému.

Jejich argumentace spočívá v tom, že exekuce se zastavuje kvůli tomu, že povinný nemá žádný majetek, a tedy není možné, aby náklady exekučního řízení exekutorovi uhradil. Exekutor je pověřen státem, aby vykonával exekuční činnost, což neznamená, že mu stát přikazuje, aby tuto činnost vykonával zdarma, v daném případě nejenom zdarma, ale i na svůj účet, protože exekutor má i s neúspěšnou exekucí náklady, které financuje ze svého. Exekutor není ten, který si vybírá oprávněného, ale oprávněný si vybírá exekutora. Při doručení usnesení o nařízení exekuce a pověření exekutora soudem neví exekutor, jak úspěšná exekuce bude.

Při rozhodování o nákladech exekutora soud zohledňuje závěry publikované v nálezu Ústavního soudu ze dne 10.3.2009 č.j. III. ÚS 455/08, dle kterých je nutno větu druhou § 89 exekučního řádu interpretovat v návaznosti na větu první předmětného ustanovení, t.j. v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného, je povinnost oprávněného hradit paušálně určené či účelně vynaložené výdaje exekutorovi odvislá od posouzení míry jeho zavinění na zastavení exekuce a zavazuje k úhradě nákladů exekutora povinného Pouze takováto interpretace právní normy je ústavně konformním výkladem.

Exekuce je nařízena důvodně, pokud oprávněný doloží, že má vůči povinnému vykonatelnou pohledávku. Oprávněný nemá ze zákona povinnost před podáním návrhu na

⁶⁸ § 89 zákona č. 120/2001 Sb. dojde-li k zastavení exekuce, hradí náklady exekuce a náklady účastníků ten, který zastavení zavinil. V případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného hradí paušálně určené či účelně vynaložené výdaje exekutorovi oprávněný.

nařízení exekuce zjišťovat rozsah majetku povinného, nelze mu tedy klást k tíži, když návrh na nařízení exekuce podal v důvěře, že jeho pohledávka bude v exekuci uspokojena. Pakliže oprávněný před zahájením řízení rozsah majetku povinného nezjišťuje, neboť mu to zákon neukládá a není to ani podmínka pro nařízení exekuce, nelze mu pak klást procesní zavinení na zastavení exekuce v případě, že exekuce je neúspěšná pro nedostatek majetku povinného.

Nelze nezmínit, že pro jiné subjekty pak nezaplacené pohledávky věřitelů představují možnost snadného zisku.

Jejich kupčením si vydělávají překupnické společnosti a situace je nadále neudržitelná. Došlo to tak daleko, že i soudci začali otevřeně hovořit o ožebračování lidí. Ve vztahu k výši vymáhané pohledávky a přiznaným nákladům řízení vynesl průlomové rozhodnutí Okresní soud v Ústí nad Labem. Vyjádřil tak ochranu dlužníkům, kteří se nacházejí na hranici chudoby nebo i pod ní. Na jejich nedoplatecích získávaly inkasní společnosti, skupující nesplacené dluhy věřitelů, vysoké odměny přiznané na náhradě nákladů nalézacího řízení. Další odměny mohla společnost získat v exekučním řízení. Je to nemorální byznys, rozhodl soud a zarazil vyplácení vymahačů. Konstatoval, že neplatí teze, že odměna za zastupování advokátem v civilním řízení je sama o sobě a vždy nákladem potřebným k účelnému uplatňování nebo bránění práva, zvláště pokud je předmětem podnikání vymáhání pohledávek. Ústavní stížnost v projednávaných věcech byla pro zjevnou neopodstatněnost odmítnuta.⁶⁹

5.2 Úvahy de lege ferenda

Legislativní změnu připravilo Ministerstvo spravedlnosti, tato má vyřešit nepoměr mezi vymáhanou částkou a náklady na exekuci chystaná právní úprava dále zvýhodní dobrovolné plnění a zároveň zmírní nerovnováhu mezi vymáhanou částkou a náklady exekuce v případech, kdy dlužníci bagatelních pohledávek splní svou povinnost po zahájení exekučního řízení. Smyslem navrhovaných právních úprav je snížit náklady exekuce a to jak náklady exekutora, tak náklady na právní zastoupení advokátem a zmírnit tak negativní finanční a sociální dopad na dlužníky. Hlavním důvodem je neustále se zvyšující počet nařízených exekucí a skutečnost že v jednoduchých sporech dochází k tomu, že náklady exekuce a náklady věřitele zastoupeného advokátem do značné míry převyšují vymáhanou částku. Dlužníci mnohdy nemají prostředky na uhrazení vysokých odměn advokátů a exekutorů, nejen u nižších pohledávek, a tím se dostávají do dluhové pasti.

⁶⁹ www.novinky.cz/domáci/255186 ze dne 4.1.2012

Tab. 1 Náklady při vymáhání pohledávky v nalézacím a exekučním řízení (při dobrovolném plnění dlužníka)

Vymáhaná částka (v Kč)	Náklady nyní: (v Kč)	Náklady po úpravě (v Kč)
1,- - 1.000,-	14.900,-	8.750,- (snížení o 41,28 %)
1.001,- - 5.000,-	17.600,-	10.100,- (snížení o 42,61 %)
5.001,- - 10.000,-	23.000,-	12.800,- (snížení o 44,35 %)

70

Není to však jediné opatření. Navíc budou mít věřitelé výslovně povinnost zaslat dlužníkovi na jeho poslední známou adresu předžalobní výzvu, která dosud v našem právním řádu absentuje.

Zároveň se začne uplatňovat povinnost slučování exekucí u případů, kdy je pohledávek sice více, ale věřitel i dlužník jsou totožní. Dosud, když se u jednoho dlužníka setkalo několik neuhrazených případů, exekuční úřad vede každý zvlášť, tedy u každého si přiřazuje mnohonásobné odměny, co jeden dluh, to jedna odměna.

Již nyní pro dodržení zásady ekonomie řízení volí obecné soudy takové řešení, které minimalizuje zásah do základních práv účastníků řízení. Jedním z nich je ustanovení § 112 o.s.ř. upravující spojení jednotlivých věcí vedených proti témuž účastníkovi. Nejedná se o pouhou volnou úvahu soudce, ale projeví se hledisko souladnosti procesního postupu soudu s ohledem na náklady řízení s principem proporcionality zásahu do vlastnického práva povinného, který plyne z požadavku právního státu. Princip proporcionality vyplývá z nezbytnosti minimalizace legitimního zásahu do základních práv účastníků řízení, kterým nesmí být vedením řízení způsobena větší než zcela nezbytná újma. Opačný postup je porušením základního práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod⁷¹

Samozřejmě je nutné znovu připomenout, aby se nový institut nedostal do kolize s požadavkem právní jistoty a vymahatelnosti práva.

⁷⁰ www.justice.cz ze dne 25.10.2011

⁷¹ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M., Občanský soudní řád (o.s.ř.) - Komentář, 5. vydání, Praha:C.H.Beck, 2011

6. Sociální dopad exekucí ve společnosti

6.1 Metody použité při zpracování bakalářské práce

Empirická část je zaměřena na zmapování reálných dopadů neuváženého finančního hospodaření.

Vycházím z platné a účinné právní úpravy, z komentářů, monografií, z odborných článků a další odborné literatury, která se k tématu blíže vztahuje. Součástí bakalářské práce jsou podkapitoly kazuistik popisující skutečné případy lidí s dluhy získanými z úředního styku mým pracovním zařazením u obecného soudu. Účelem případových studií je poukázat na dopady exekucí v různých sociálních sférách občanů v dnešní době.

Pro mé zpracování práce mi nejvíce vyhovovalo využití nejznámější formy kvalitativního výzkumu, použití kazuistik s teoretickým úvodem do problému, o němž se ve studii pojednává. Kvalitativní analýza je metodou myšlenkového rozčlenění poznávaného celku za účelem hlubšího poznání jeho jednotlivých částí a souvislostí mezi nimi. Masová část dlužníků je ze sféry nemajetných, až chudých lidí, kteří žijí na hranicích bídy až hluboko pod hranicí možností běžného lidského žití a podrobný popis zkoumaných osob a charakteristiku jevu, který popisují, empaticky zpřístupní pochopení. Při získávání dat vycházím z rozhovoru vedeného s účastníkem životního příběhu a při hodnocení používám jednotná kritéria a maximální objektivita.

Výstup případové studie je vždy kvalitativní, tedy netestující hypotézy a nereprezentativní. V bakalářské práci jde o předběžné orientační šetření, které může vyústit do výzkumu v pozdější diplomové práci.

6.2 Sociální exkluze

Domácnosti v České republice se stále více zadlužují. Tuto skutečnost můžeme vysledovat i z dlouhodobých ekonomických ukazatelů, o kterých jsme každoročně informováni Českým statistickým úřadem i Českou národní bankou. Podle posledních údajů se celkové dluhy domácností vyšplhaly na zhruba 875 miliard korun. Ve srovnání s celosvětovým měřítkem u nás dluhová problematika nedosahuje až takové výše, ale na druhé straně překvapuje obrovské tempo růstu zadlužení a to zejména za posledních deset let. A právě ekonomický, hospodářský a hlavně společenský vývoj v posledních deseti letech ukazuje na změny v chování lidí zejména v oblasti zadlužování. Žít na dluh a tím si stále

zvyšovat životní standard se stává sociálním trendem i v našich krajinách. Dřívější poměrně konzervativní přístup české populace k zadlužování se razantně změnil. Mnohem více se projevuje risk a spotřeba se již zdaleka nerovná reálným příjmům.⁷²

Je nutno však také říci, že existuje tzv. zdravé zadlužování, kdy dochází k pořízení na dluh určité hodnoty, která svou životností dalece přesáhne samotný úvěr. Výhodné je zejména pořizování nemovitostí jako trvalé hodnoty. Majetek je možno zpeněžit v případě finanční nouze. Touha o stále se zvyšující životní standard a na úkor dluhu je zejména u nízko-příjmových rodin velkým rizikem a často se stává, že úvěry na dovolenou, dárky či elektroniku mohou rodinu zavést do dluhové pasti. Následně pak dochází k půjčování peněz na splácení předchozích dluhů. Půjčování financí na splácení předchozích dluhů však většinou vede k tzv. nízkoprahovým půjčkám, především poskytováním úvěrů u nebankovního sektoru. Čím je tento práh nižší, tím jsou podmínky půjčky méně výhodné, někdy i na hranici zákona. Mnohdy i jejich pozdější vymáhání. Lidé při poskytování úvěrů nejsou dostatečně seznámeni s podmínkami smlouvy a snaha uspokojit svoji finanční potřebu při platební neschopnosti neumožňuje vnímat možná rizika, která se mohou v budoucnu objevit. Posléze dochází ke kritickým následkům pro celou rodinu. Nastupuje exekuce majetku.

Exekuce je zajímavým a živým objektem zkoumání. Být postižen exekucí má v české laické veřejnosti poněkud pejorativní nádech a je synonymem pro velmi nezáviděníhodnou životní situaci. Přesto je denní realitou mnoha lidí. Mimo uvedeného procesního postavení při vedení exekucí má samotný výkon exekučního řízení mnohem závažnější dopady na sociální sféru osobnosti.

Dlouho trávající hmotná nouze, chudoba a nízký příjem, může přerůst do postupného sociálního vyloučení jedince ze společnosti. Tento jev způsobuje strukturální změny ve společnosti a ve svém důsledku ohrožuje celistvost společnosti, je jedním z vážných problémů moderního světa.

Právě za poslední desetiletí více než kdy jindy úzce spojujeme důsledky sociálního vyloučení s pojmem exekuce.

Původní příčina bezprostředně souvisí s nezaměstnaností. Je považována za nejdůležitější, i když ne výlučný faktor a spočívá v omezeném přístupu na trh práce.

⁷² www.cnb.cz ze dne 20.11.2011

Nezaměstnanost není jen individuální problém, ale jedná se zejména o důsledek souhry širšího komplexu faktorů, které se mnohdy v daném společenském a ekonomickém prostředí nedají individuálně rozhodnutím nebo vůlí ovlivnit. Nezaměstnanost je pro řadu osob bez práce i pro příslušníky jejich rodin spojena s poměrně výrazným poklesem životní úrovně. Podpora v nezaměstnanosti, popřípadě sociální podpora vymezená na základě životního minima je totiž podstatně nižší než předchozí příjem ze zaměstnání. Tato skutečnost výrazně limituje uspokojování životních potřeb, ačkoliv ne vždy musí platit, že všichni nezaměstnaní žijí v bídě.

Stejně tak platí, že ne všichni chudí musí být nezaměstnanými. S finančními problémy se však téměř jistě potýkají rodiny s dlouhodobě nezaměstnanými, v nichž postupně dochází k utracení veškerých úspor a posléze k neúměrnému zadlužování, které finanční situaci takových rodin ještě zhoršují.

Stav nezaměstnanosti může mít pro nezaměstnaného a souběžně i jeho rodinu, v některých případech, poměrně zásadní sociální důsledky. Nelze vždy postihnout všechny, jejich škála je velmi pestrá a závisí na konkrétních okolnostech, které se dotýkají dané osoby. K těm nejčastějším a nejzávažnějším sociálním důsledkům nezaměstnanosti náleží mimo výše uvedenou finanční zátěž i pokles životní úrovně, psychické problémy, zdravotní problémy, alkoholismus, kriminalita, ztráta kvalifikace a pracovních návyků, sociální vyloučení

V posledních letech se v sociálních vědách zakořenil koncept sociální exkluze, který nahradil americký termín *underclass* (znevýhodněná marginální skupina). V 90. letech se tento pojem stal součástí sociální politiky Evropské unie. Exkluzí rozumíme proces, kdy jsou jednotlivci či celé skupiny vytěsňováni na okraj společnosti a je jim omezován nebo zamezen přístup ke zdrojům, které jsou dostupné ostatním členům společnosti. Mezi tyto zdroje řadíme především zaměstnání, bydlení, sociální ochranu, zdravotní péči a vzdělání. Bědný člověk se nemůže podílet na aktivitách běžného života, sféra jeho činností je radikálně omezena, je limitována jeho potenciální mobilita.⁷³ Současně popisuje a vysvětluje řadu dalších průvodních jevů spojených s neschopností dostát svým finančním závazkům. Můžeme se setkat s několika názory na to, které osoby mohou být ohroženy sociálním vyloučením. Do těchto sfér nejsou zařazeni pouze nezaměstnaní, ale i důchodci, zdravotně

⁷³ Petrusek, M., Společnost pozdní doby. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, str. 93

postižení, osoby nepřizpůsobené normálnímu životu nebo svébytná kategorie tvořící etnické a menšinové skupiny. Jedná se o všechny osoby, které v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemohou bez cizí pomoci úspěšně řešit svou situaci. Od dlužníků vzniklých z objektivních příčin je nutno oddělovat i dlužníky přistupujícím svým závazkům s lehkovážností a nezodpovědností, kdy svoji situaci neřeší, nechťejí a ani o tom neuvažují. Lidé neschopni splácet své závazky se velmi často následně stávají adepty exekucí, bankrotů a následné sociální výpomoci. Problém se tak z ekonomické roviny dostává i do oblasti sociální. Nepříznivá sociální situace, která takto postižené lidi uvrhne do stavu bídy a vyloučení z dosavadní společenské třídy, má za následek zásadní změny v jejich životním stylu. Vyloučení se pak projevuje uzavřením přístupu na primární, ale i na sekundární trh práce, chudobou a následným uzavřením životních šancí. Ztížený nebo zamezený přístup k finančním zdrojům se projevuje snahou dokázat sehnat alespoň minimální prostředky nutné k uspokojení základních potřeb.

Patří sem i orientace na sféru černé ekonomiky, černého trhu práce a závislost na sociálních dávkách. Jejich chování je adaptací na situaci, ve které se ocitli. Uzavření přístupu na trh práce přitom nemusí být jen důsledek diskriminace či nedostatku pracovních nabídek (vnější příčiny), ale též vysoké zadluženosti či ztráty pracovních návyků (vnitřní příčiny). Závažným a rozšířeným způsobem, jak mohou lidé vyloučení z oficiálního trhu práce získat pracovní příležitost, jsou pracovní nabídky v rámci šedé ekonomiky.

Velmi problematickým rysem zaměstnávání „na černo“ je, že pro zaměstnavatele je výhodné zaměstnávání lidí, kteří nemají reálnou šanci získat práci a příjem v rámci oficiálního trhu práce a kteří jsou jen málo informováni o dlouhodobých sociálních dopadech takového způsobu obživy. Tento způsob zaměstnávání je výhodný zejména z ekonomického hlediska, ale také z hlediska možnosti nedodržování zákoníku práce a manipulace se zaměstnancem. Zaměstnavatelé pak tento stav uměle udržují, což vede k nedostatku, ne-li úbytku pracovních příležitostí na oficiálním trhu práce.⁷⁴

Existuje mnoho motivů proč riskovat práci bez smlouvy. Kromě vyššího výdělku, pokud se vůbec nějaký získá, je dána větší šance získat zaměstnání i s různým typem sociálního handicapu: například člen minority, absence bydlení anebo záznam v rejstříku trestů. Daleko nejvýhodnější je však práce na černo v situaci vysokého zadlužení. Informační věk sebou přináší efektivnější sdílení informací všeho druhu, a tak informace

⁷⁴ Navrátil. P. a kol., Romové v české společnosti. Praha: Portál, str. 62

sdílejí i věřitelé o svých dlužnících a tato informovanost se i nadále zvyšuje. Jakmile začne dlužník legálně pracovat, je na plat vyměřena exekuce a po všech srážkách (odvody, daně, pojištění, exekuce a další) zůstane jen nezabavitelná část prostředků.

Za těchto podmínek se práce na černo mnohdy stává oboustranně výhodným kontraktem a stát má jen málo prostředků, jak tomuto stavu za stávajících legislativních podmínek bránit. Pracovat na černo musí především přestat být výhodným kontraktem, a toho lze dosáhnout pouze komplexními legislativními změnami jako je reforma daní, sociálních dávek a změna zákoníku práce.⁷⁵

Kulturní vyloučení

Spojené kulturní vyloučení je zpravidla míněno omezeným přístupem ke vzdělání a znalostem, které jsou většinou společností uznávány a ceněny. Také úroveň vzdělání určuje budoucnost sociálně znevýhodněných a může být nástrojem k překonání ostatních mechanismů sociálního vyloučení. Odborně se hovoří o vyloučení ze sdílení kulturního kapitálu společnosti.

Prostorové vyloučení - bydlení

Exekuce, či dokonce vystěhování rodin z důvodu extrémní výše dluhů na nájemném je řešení, které v konečném důsledku stojí daleko více finančních prostředků, než včasná prevence. Celou situaci neřeší komplexně, naopak zadělává na vznik ještě hlubšího problému. A to zvláště v případech, jedná-li se o rodiny s dětmi. Vystěhováním trpí nejvíce právě děti, které často končí v pečovatelských ústavech. Náklady na pobyt v těchto zařízeních zbytečně zatěžují rozpočty, ale daleko horší jsou často nenapravitelné škody, které způsobí roztržení rodiny. Včasná prevence zabrání nárůstu dluhů na nájemném a zároveň neuvrhne zbytečně další rodiny do pasti sociálního vyloučení. V případě narůstání dluhu na nájemném by měl do rodiny docházet sociální pracovník a nalézt přijatelné a nedevastující řešení. Nejčastěji v podobě sestavení splátkového kalendáře a dohledu nad jeho plněním. Samospráva může využít ke snížení své pohledávky institut v podobě zvláštního příjemce, který dovoluje snížit o dlužné nájemné vyplácené sociální dávky určené na bydlení

⁷⁵ www.integrační programy.cz ze dne 20.12.2011

Sociální vyloučení – společenská izolace

Poznatky z výzkumu potvrdily společenskou izolaci sociálně znevýhodněných osob. Společenské styky vyloučených lidí se omezují na kontakty s lidmi, kteří se nacházejí ve stejném postavení jako oni, a i počet těchto kontaktů je zpravidla nižší, než počet kontaktů průměrného jedince z většinové společnosti. Na rozdíl od příslušníků většinové společnosti jsou tyto osoby odkázané pouze interakci se svými příbuznými či sousedy v sociálně vyloučených lokalitách, kteří se však nacházejí ve stejných podmínkách. Dochází tak k sdílení a reprodukci vzorců typických pro podmínky sociálního vyloučení.

Fenomén zadlužení je čím dál rozšířenější a stává příčinou sociálního vyloučení u stále širších společenských vrstev. Ne každý z dlužníků má snahu spojenou s pevnou vůlí problémy vyřešit. Většina z nich pod jejich tíhou klesá. Vydávají se cestou nejmenšího odporu spojenou se sociální stigmatizací v podobě alkoholismu a následně bezdomovectví. Stigmatizace a diskriminace je průvodním jevem sociálního vyloučení. Alkohol zdánlivě napomáhá nést tíživou životní situaci, avšak ve skutečnosti tuto situaci udržuje a prohlubuje. Bývá častou příčinou reprodukce vyloučení, neboť pravidelná potřeba alkoholu neumožňuje jejich umístování do nízkoprahových zařízení, zaměstnání. Pokud nenabídne pomoc rodina, delikvent začne peněžní prostředky získávat nezákonným způsobem, projeví se také společenská forma odsouzení, opovržení, kritika. Takový jedinec pak nachází pochopení u podobně postižených nebo řeší bezvýchodnost sebevraždou.

Ekonomické vyloučení - zaměstnání

Nezaměstnanost je jednou ze základních charakteristik sociálního vyloučení. Jedná se o problém, který je ovlivněn řadou faktorů – zadlužením, nízkou kvalifikací, ztrátou pracovních návyků, diskriminací, systémem sociálního zabezpečení a rozvinutou sférou šedé ekonomiky. Tyto překážky jsou řešitelné převážně komplexními změnami v legislativní oblasti.

Reakce na specifické podmínky života na okraji společnosti se nutně projevuje určitými vzorci jednání, které mohou být v rozporu s normami a hodnotami většinové společnosti a jako takové jsou většinou nahlíženy negativně. Tyto vzorce jednání lze tedy označit jako „maladaptivní“, což znamená, že jsou funkční pouze v podmínkách sociálního vyloučení a nejsou použitelné ve většinové společnosti. V důsledku adaptace na sociální vyloučení si lidé osvojují návyky a životní vzorce, které znemožňují uspět ve většinové

společnosti, a zpětně tak posilují a reprodukují stav vyloučení. Sociální vytěsňování je tedy nutno chápat jako cyklický a dynamický proces. Někteří odborníci se domnívají, že způsoby adaptace na podmínky sociálního vyloučení jsou natolik specifické a komplexní, že zakládají vlastní subkulturu. Tato subkultura pak bývá nazývána jako kultura chudoby či kultura segregace, vyloučení atp. Existence této subkultury může být přitom samotnou příčinou sociálního vyloučení.⁷⁶

Kazuistika

Všechny tyto aspekty sociálního vyloučení se dají shrnout do jednoho příběhu čtyřicetileté leté ženy. V důsledku nepodařených investic v podnikání byla vyřazena z rodinného i společenského života. Exekuční postih nestačil pokrýt všechny její závazky. Přesto, že ona i její rodina přišla o veškerý movitý i nemovitý majetek. Rodina se často stěhovala, střídala podnájmy a příležitostné pracovní poměry, aby se alespoň užívali. Dětem nemohlo být zaručeno stabilní výchovné prostředí. Později se manžel a jejich dvou synů ujala manželova rodina. Matku a manželku odmítli pod svoji střechu přijmout z důvodu obav o svoje rodinné zázemí a především o svůj majetek. Dluhy dosud nebyly vyrovnány a stále hrozilo exekuční řízení, které by mohlo být zhojeno i na majetku třetích osob. Matka se se svými dětmi vídá velmi zřídka a nepravidelně. Rodina skončila na takové úrovni, že již není schopna začít někde v jiném prostředí. Je potřeba prvotních investic, které se jim nedostávají. Děti si začínají zvykat v jiném prostředí a další změna by nepřinesla kýžené výsledky i přesto, že vidí svoji matku pouze ojedinele. Tato respektuje přání zbývajících členů, kteří jim poskytli azyl pod tou podmínkou, že již nebude měnit výchovné prostředí dětem, jimž by v opačném případě hrozilo pouze umístění do výchovného ústavu. Sama přebývá podle možností u příležitostných známých, na půdách, ve sklepích nebo skladech. Vždy jen podle toho, kdo se jí po určitou dobu ujme a poskytne jí nevyhovující krátkodobé ubytování. Ze svého nepravidelného výdělkem nemůže uspokojit ani své základní životní potřeby, natož aby přispívala na výživu svých dětí. Ke všem starostem o vlastní přežití přibývá i nedostatečná péče o zdraví, a tím začíná další sociální propast končící na úrovni bezdomovectví. Omezené vzdělání v jednom oboru a schopnost přizpůsobení se novým podmínkám v daném věku jsou pro mnohé nepřekonatelným problémem pro nové začátky. Málokterý jedinec v sobě najde tolik sebezapření a vůle, aby začal znovu a jinde. Možná k tomu potřebuje i mnoho štěstí které právě chybí v rozhodující situaci a kupíci se problémy ženou lidi v beznaděj a pocit marnosti. Pokud mám možnost paní z tohoto případu potkávat, bude asi právě jednou z nich.

⁷⁶ www.integracniprogramy.cz ze dne 20.11.2011

Současně bych chtěla upozornit na některé problémy, které nás již nyní dotýkají v souvislosti se současnou světovou finanční a ekonomickou krizí a postihují i naši republiku. K účinné nápravě byla přijata racionální opatření. Nepopulární reformy rozpočtových škrtů povedou nejen ke snížení životní úrovně většiny obyvatel, ale zasáhne citelně i celou sociální oblast. Očekává se snížení výdajů na sociální opatření. Zabezpečení sociálního státu bude minulostí.

Mechanismus oddlužení

Insolvency

Stále více zadlužených osob využívá formu vyřešení své tíživé finanční situace formou oddlužení. Narůstá počet osobních bankrotů lidí, kteří nepodnikají⁷⁷

Předluženým domácnostem se nabízí jisté řešení. Od 1.1.2008 začal platit zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobu jeho řešení. Insolvenční zákon přinesl oproti dosavadnímu zákonu č. 328/1991 Sb. o konkurzu a vyrovnání řadu novinek. Jednou z nich je právě institut oddlužení veřejnosti známý spíše pod názvem „osobní bankrot“⁷⁸, který se vztahuje na nepodnikatelské subjekty. Podnikatelé musí využívat institutu konkurzu. Institut oddlužení dává dlužníkovi perspektivu, že po splnění určitých podmínek se na něho začne znovu hledět jako na nezadluženou osobu.

Oddlužení může být povoleno dvojím způsobem:

1. Jednorázovým zpeněžením majetku dlužníka. Je realizováno zpeněžením majetkové podstaty dlužníka insolvenčním správcem.

2. Plněním ve splátkách podle pětiletého splátkového kalendáře. Dlužník je povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Výpočet rozsahu měsíčních srážek z příjmu dlužníka se provede podle metodiky obsažené v § 277-279 občanského soudního řádu. Takto strženou část příjmu rozvrhne dlužník mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolventního soudu o schválení oddlužení. Zajištění věřitelé jsou uspokojeni ze zpeněžení majetku, který sloužil k zajištění jejich pohledávek. Toto zpeněžení provede insolvenční správce.

⁷⁷ www.novinky.cz/finance/246610 ze dne 28.11.2011

⁷⁸ § 389 – 418 zákona č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud po slyšení dlužníka usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Osvobození se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo a na věřitele, kteří své pohledávky do insolventního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit.⁷⁹

Osobní bankrot dává možnost lidem, kteří své dluhy nezvládli, začít znovu. Přesto je třeba považovat jej za krajní řešení.

Konsolidace půjček

Bankovní domy nabízí řešení konsolidací půjček. Klientům pomohou snížit měsíční finanční zátěž, nevyřeší však jejich kritickou situaci s předlužením. Vedle půjček od nebankovních institucí konsolidují i půjčky z kreditních karet jiných bank a kontokorenty. Princip je jednoduchý, banka půjčí dlužníkovi na všechny jeho závazky u různých subjektů jeden celkový úvěr, který pak následně hradí s delší dobou splatností, než byly předchozí půjčky a tím klesnou i měsíční splátky. Všechny půjčky se sice sjednotí do jedné, ale vzhledem k delší časové náročnosti při splácení samozřejmě klient přeplatí na úrokovém příslušenství.

6.3 Chudoba a hmotná pomoc státu

Důsledky finanční nedostatečnosti vedou až k relativní chudobě. Ve vztahu ke konceptu sociálního vyloučení bývá uváděno, že chudoba není nutnou podmínkou sociálního vyloučení, ačkoli tomu tak často je. Chudý člověk nemusí být sociálně vyloučený a sociálně vyloučený nemusí být nutně chudý.

Spory se vedou o definici chudoby, přičemž s odkazem na klasika sociologického zkoumání bídy P. Towsenda se v zásadě vydělila dvě krajní stanoviska – stanovisko „osobní odpovědnosti“ za chudobu a situační teorie, která chudobu vyvozuje ze souhrnu sociálních vlivů na individuum působících.⁸⁰

Relativní chudoba představuje problém uvnitř společnosti, která zjevně chudou není. S postupujícím časem se chudí stávají stále více reálným sociálním problémem. Přestože se jedinci daří udržet si stejnou úroveň příjmů, vzhledem k rostoucí inflaci se pro něj některé

⁷⁹ Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010. str. 471 - 472

⁸⁰ Petrušek, M., Společnost pozdní doby. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, str.92

zboží a služby stávají finančně nedostupnými. Dokáže sice uspokojovat své základní potřeby, ale není schopen udržet krok s ostatními členy své společenské vrstvy, kterým příjmy průměrně rostou. Pokud je rozdíl mezi příjmy jednotlivých členů stejné vrstvy výrazný, může se část z nich cítit chudými, a to aniž by se ocitla na dně společnosti. Relativní chudoba tedy neznamená neschopnost uspokojit základní životní potřeby, ale nízký stav společenského postavení, který vede k deprivaci jedince. Chudoba je vždy měřena vůči životní úrovni ve společnosti. Výše příjmů jednotlivce nebo celé jeho rodiny pak určuje jeho postavení v dané společnosti.⁸¹

Je to stav, kdy životní podmínky a uspokojení základních potřeb není zabezpečeno dostatečnými příjmy a kdy tyto příjmy nelze z nějakých objektivních příčin zvýšit a kdy občan nedisponuje ani jinými zdroji či majetkem.⁸²

Chudoba je sociální jev ovlivňující sociální politiku státu. Jedná se o politiku heterogenní, orientovanou na člověka, na jeho rozvoj, kultivaci a zdokonalování jeho životních podmínek a dispozic. Hranice chudoby je u nás stanovena kogentní právní normou a poskytované dávky proto mají obligatorní charakter. Účast státu na jejich financování je značná. Protože jsou dávky poskytované chudým financovány celospolečenskou solidaritou, je nezbytné respektovat dvě zásady:

Naplnit humánní funkci sociální politiky, tzn. zabezpečit důstojné podmínky všem a zároveň zabezpečit, aby se pomoc poskytovaná v chudobě nedostávala do konkurence s pracovními příjmy, tj. aby příliš vysoké dávky neodebíraly stimuly k opětnému zapojení.⁸³

Stanovení výše sociálních příjmů je složitým a politicky rozporným procesem. Odráží se v něm základní principy sociální politiky, míra přerozdělovací role státu, zejména vnímání sociální spravedlnosti a způsob řešení rozporu mezi ekonomickou výkonností a sociální rovností⁸⁴ Mezi další nástroje sociální politiky řadíme sociální služby, jejichž funkcí je uspokojování specifických potřeb určitých skupin obyvatelstva, věcné dávky spojené především s ochranou zdraví, účelové zvýhodněné půjčky určené na ovlivňování různých sociálních situací či událostí v životě lidí, úlevy a výhody, ceny spotřebního zboží a služeb, resp. státní regulace těchto cen. V naší současné sociální politice je nutné především zabezpečit, aby její nástroje umožnily diferencované a adresné řešení zcela konkrétních

⁸¹ Petrušek, M., Společnost pozdní doby. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, str. 93

⁸² Wildmannová M., Základy sociální politiky. Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 44

⁸³ Wildmannová M., Základy sociální politiky. Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 48

⁸⁴ Wildmannová M., Základy sociální politiky. Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 90

sociálních situací konkrétních jedinců či sociálních skupin tak, aby nedocházelo ke zneužívání výhod těmi, kterým nejsou určeny.⁸⁵

Příjmy dlouhodobě nezaměstnaných plynou z dávek sociální péče, kterými se příjmy dorovnávají do životního minima dané rodiny. Životní minimum je však zkonstruováno tak, aby překlenovalo pouze krátkodobou nepříznivou sociální situaci. Není v něm zahrnuto riziko, že tato doba může být dlouhá i několik let.⁸⁶ Životní minimum je společensky uznávaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Životní minimum tvoří významnou úlohu při posuzování hmotné nouze.⁸⁷ Stát poskytuje lidem v nouzi pomoc v podobě příspěvku na živobytí, doplatku na bydlení a mimořádné okamžité pomoci.⁸⁸

Vláda ČR ve snaze ochránit své občany před možnými nepříznivými vlivy ekonomiky ve sféře pracovněprávních vztahů schválila nařízení o minimální mzdě, dle kterého základní sazba minimální mzdy pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin činí Kč 8 000,- za měsíc, nebo Kč 48,10 za hodinu⁸⁹.

Přesto, že tato částka je již po několikáté v poslední době navýšena, je stále hluboce pod již výše zmiňovanou hranicí vyjadřující chudobu.

Když se rozhlédneme kolem sebe, zjistíme, že příčin vzniku chudoby je celá řada.

Podle některých sociologů ji můžeme chápat jako důsledek hospodaření státu, jeho neschopnosti zajistit pro lidi dostatek pracovních příležitostí a přiměřeně velkou sociální pomoc. Vzhledem k různorodosti společnosti ale nemůžeme vinit ze všech problémů, které někteří jedinci mají s chudobou, pouze stát. V naší společnosti žije také řada lidí, jejichž chudobu nezavinil stát ani nikdo jiný. Hlavními viníky jsou oni sami. Jejich lenost a nezáměr s vlastní složitou situací cokoli udělat je pak nepřekonatelnou překážkou ve snaze o jakoukoliv nápravu a pomoc. Tito lidé raději žijí na hranici existenčního minima, které představuje minimální hranici peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění

⁸⁵ Wildmannová M., Základy sociální politiky. Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 91

⁸⁶ Navrátil. P. a kol., Romové v české společnosti. Praha: Portál, str. 66

⁸⁷ § 3 odst. 4 zákona č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu

⁸⁸ § 1 zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi

⁸⁹ zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a nařízením vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatků ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití než by se zapojili do aktivního života⁹⁰.

Lichva

Velmi významným rysem je vytvoření uzavřeného ekonomického systému charakterizovaného zastavováním osobních věcí a půjčováním si peněz na vysoké úroky. V sociálně vyloučených komunitách se jako velký problém začíná projevovat neúměrné zadlužování a následná neschopnost dluhy platit. Lidé pak vidí řešení v další a další půjčce zpravidla s neúměrně narůstajícími úroky. Není zvláštností, když měsíční úrok dosahuje až 100 % původního dluhu. Lichvářské půjčky od soukromých poskytovatelů půjček, zvyšují chudobu obětí bez faktické možnosti rozhodovat o svém osudu. Lidé pak nejsou schopni uvažovat o ničem dalším, než jak sehnat peníze na vrácení nejbližší splátky. Lichva neboli úžera je závazek nepřiměřený k zisku závazkem získaným. Strategie lichvářů vede k postupné sociální exkluzi celých skupin obyvatelstva. Do pozadí se dostává starost o výchovu dětí, zdravou výživu, vzdělání, sportovní a kulturní vyžití a řada dalších činností, které pro ně byly v minulosti běžné. Jedinou starostí je sehnat peníze. V mnoha případech se nezastaví ani před pácháním trestné činnosti, jen aby měli peníze na zaplacení dluhů.⁹¹

Platné občanské právo lichevní smlouvu neupravuje. Současná judikatura dovolacího soudu též s přihlédnutím k přečinu lichvy dle § 218 trestního zákoníku účinného od 1. ledna 2010, jakož i s přihlédnutím k dobové explicitní úpravě lichevní smlouvy ve smyslu § 879 obecného zákoníku občanského z roku 1811, zaujímá právní názor, že lichevní smlouvy jsou takové smlouvy, které smluvní strana uzavře zneužívající něčí nezkušenosti, tísně nebo rozumové slabosti nebo něčího rozrušení, přičemž dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru. Takové smlouvy jsou pro rozpor s dobrými mravy absolutně neplatné podle § 39 občanského zákona. O lichevní smlouvu podle občanského práva jde tedy v případech, kdy jednajíc z okolností věci věděl anebo musel vědět, že druhá strana je postižena okolnostmi uvedenými shora a tuto okolnost využil: Nevyžaduje se, aby jeho jednání bylo současně v trestním řízení označeno za trestný čin.⁹²

⁹⁰ Krejčová, J.: Bakalářská práce na téma příčiny a důsledky chudoby v ČR a její vliv na společenské klima, Institut mezioborového studia, Brno 2008, str. 14

⁹¹ Krejčová, J.: Bakalářská práce na téma Příčiny a důsledky chudoby v ČR a její vliv na společenské klima, Institut mezioborového studia, Brno 2008, str. 27

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu v Brně ze dne 8. 4. 2003 sp. zn. 22 Cdo 1993/2003, in www.nsoud.cz

Lidé toužící po půjčce se tak stávají i snadnou obětí podvodníků, především internetových zdrojů. Ti začali v poslední době ještě více zneužívat tísnivé situace řady lidí a domácností se splácením dluhů. Jménem velkých úvěrových firem slibují ve finanční tísní půjčky bez ověřování bonity, tedy jejich schopností splácet. Není výjimkou, že inkasují až několikanásobnou odměnu, aniž by byla finanční půjčka schválena a poskytnuta. Předmětem jejich zájmu jsou skupiny obyvatel, které jsou pro běžné bankovní domy neatraktivní. Lidé si mnohdy nechtějí půjčit vyšší finanční obnos a pro banky jsou tito klienti ekonomicky nezajímaví. Půjčit nižší částku než Kč 30.000,- není výhodné. Lidem s momentálním finančním problémem proto nezbývá, než obrátit se na nebankovní instituci a přistoupit na nabízené smluvní podmínky.

Reklamy na rychlé půjčky

Pokud se jedná o ojedinělý případ vyřešení momentální finanční nouze se schopností dluh uhradit v relativně daném časovém úseku včetně poplatků spojených s půjčkou, jedná se o chování, které pro dlužníka značně nevýhodné, ale je akceptovatelné. Mnohem větší problém spatřuji v poskytování rychlých půjček. Cílené masivní reklamy působí vůči obyvatelům, kteří jsou velmi sociálně slabí, s nízkými příjmy a mnohdy i s nižším vzděláním, mladí, nezkušení, neschopní v danou chvíli přemýšlet, z čeho budou žít, pokud na podmínky půjčení peněz přistoupí. Zákon vymezuje reklamu jako přesvědčovací proces, na základě kterého jsou hledáni uživatelé zboží, služeb nebo jiných výkonů nebo hodnot prostřednictvím komunikačních médií (televize, rozhlas, plakáty). Reklamou se rozumí oznámení, předvedení či jiná prezentace šířená zejména komunikačními médii, mající za cíl podporu podnikatelské činnosti, zejména podporu spotřeby nebo prodeje zboží, výstavby, pronájmu nebo prodeje nemovitostí, prodeje nebo využití práv nebo závazků, podporu poskytování služeb, propagaci ochranné známky, pokud není dále stanoveno jinak.⁹³ Reklamy rychlých půjček na nižší finanční obnosy velmi často postrádají úplné a srozumitelné údaje o částce, kterou dlužník ve finále uhradí. Každá z nabídek snadně půjčky uvádí, jakou částku klient obdrží a jakou sumu bude splácet. Málokoho zajímá, po jakou dobu bude splácet. Mnohé firmy si právě z těchto cílových skupin vytvořily živnost a využívají ke svému podnikání neznalosti občanů. Je zřejmé, že o své peníze nepřijdou. Vždyť každý z těchto atraktivních klientů je příjemcem sociálních dávek, které jsou postižitelné výkonem rozhodnutí. Ve finále tedy dluhy uhradí stát. Lidé bývají značně důvěřiví a ovlivnitelní, a aniž by si pročetli smluvní podmínky, věří apriori

⁹³ § 1 zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy

zprostředkovatelům úvěrů a půjček, že je pro ně výhodná a že vše co se nabízí prostřednictvím médií, musí být vždy zaručeně pravdivé. Při uzavírání smlouvy je pro ně atraktivní výsledek uzavření smlouvy, na možné důsledky nepomyslí.

Trend dnešní doby je spojován s větším nátlakem na lidi vlastnit majetek. Lidé mají potřebu vlastnit mnohem více věcí, než tomu bylo dříve. Pořizují si věci, které nejsou životně důležité a často ani nezbytně nutné. Možnost snadného zisku peněz posunula jednotlivce do těsnější šance na uspokojení jeho přání. Mnohdy pak potlačují vědomí, že je především mít na paměti zabezpečení dostatečných finančních prostředků na obstarání základních životních potřeb. V důsledku neuvážených investic pak mnozí velmi často čelí vážné finanční krizi v důsledku ztráty kontroly nad financemi.

Mnohé společenské vrstvy dosud nejsou schopni přizpůsobit své výdaje příjmům, držovat si stálou finanční rezervu, spíše spořit než utrácet a tím tvořit preventivní opatření pro zajištění finanční nezávislosti.

Vznik kapitalismu

Jednou ze sociologických koncepcí vzniku kapitalismu je ideologie podle Maxe Webera. Šíření kapitalismu podpořily hodnoty protestantské etiky, jimiž jsou uměřenost, střídmost a práce. Protestantská etika zavrhuje mrhání penězi, tedy to, co bychom dnes označili za konzum. Již se nestává hnacím motorem spotřeby uměřenost a racionální dělení výdajů na nutné a investice, ale naopak odvěká snaha člověka působit na své okolí. Demonstrativní spotřeba za účelem reprezentace vlastního společenského postavení je obecným principem sociální komunikace moderní společnosti.⁹⁴

Jestliže tedy na počátku kapitalismu stála osobnost charakterizovaná schopností vědomé askeze, programového odkládání satisfakce požitku a rozkoše a ochotná zpětně investovat do podnikání i na úkor vlastního pohodlí, pak dnes máme před sebou spíše osobnost s hédonistickými životními sklony, toužící po rychlé a bezprostřední satisfakci potřeb a požitků a orientovanou na spotřebu. Jestliže na počátku kapitalismu se za ctnosti pokládala práce a píle, opatrnost a přesnost, pak dnes jde spíše o rychlé peníze, jejichž původ s pílí a prací nemusí být vůbec asociován, o riziko adrenalinově stimulované a nedbalost propojenou s nespolehlivostí, jež nezřídka ústí ve vědomý podvod.⁹⁵

⁹⁴ Vavřík, M., Úvod do sociální patologie, Institut mezioborových studií Brno, 2009, str. 21

⁹⁵ Petrušek, M., Společnost pozdní doby. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, str. 134

Stáváme se součástí společnosti spotřební či materialistické, ve značném rozsahu marnotratné. Marnotratnost chápeme jako sociální jev, překračující úzkou či relativně nevelkou sociální skupinu, ale zasahující celou společnost. Dramaticky se projevuje v zadlužení rodin a domácností, jež je stimulováno masivní reklamou, která je založena na dříve nepředstavitelné psychologické premise, že „užívat si mohu teď, platit až potom.“ Zde se marnotratnost snoubí s hloupostí jedněch a ekonomickým banditismem druhých. Marnotratnost je však pojmem značně relativním. Co je pro jednoho marnotratností, je pro jiného samozřejmým výdajem. Na tuto rozpornost upozornil již na konci 19. století i Thorstein Veblen.⁹⁶

Finanční gramotnost jednotlivců dostatečně rychle nekoresponduje s rychlostí změn sociálních a především ekonomických. Přejít na tržní mechanismus a aktivní přístup k vlastním financím a k jejich řízení je v současném světě psychicky mnohem náročnější, než tomu bylo dříve. Zažíváme nový fenomén, který přináší globalizovaný svět. Peníze a majetek se staly obecným srovnáním úspěšnosti. Demokraticky volný trh vytváří ostřejší prostředí a větší tlak na společnost i jedince než kterýkoliv systém dřívější. Česká společnost se nacházela ve zvláštním postavení. Vstoupila do světa svobodné soutěže počátkem 90. let minulého století jenom málo připravena a do značné míry bezbranná, nezvyklá na sociální rozdíly ani na úspěch a je bezesporu hodně diskutovanou otázkou jak přijmout fakt, že někdo bohatne a jiní nebohatnou.⁹⁷

Češi bohužel získali letité špatné návyky. Za socialismu byly prostředky přerozdělovány a distribuovány zcela automaticky, takže na zajištění promítání potřeb, bydlení a zdraví, vzdělání nebo ve stáří, nebylo potřeba téměř vůbec myslet. Na jejich místo v žebříčku životní důležitosti pak zákonitě nastoupily potřeby sekundární, tedy oblečení, jídlo, spotřební předměty, dovolená. Asi nejpádňjším argumentem je fakt, že o bydlení, zdraví, vzdělání, zajištění stáří se dnes každý musí postarat sám, což něco stojí. Pokud své investiční chování nezměníme, přijdeme v průběhu let o velké peníze, které nám budou chybět v budoucnu. Na finanční cíle nebude dost peněz. Hodnota českých korun, jejich kupní síla, byla za socialismu držena uměle vysoko, ceny zboží a statků byly nastaveny nízko. Proces ekonomické transformace v České republice, několik vln devalvací

⁹⁶ Vavřík, M., Úvod do sociální patologie, Institut mezioborových studií Brno, 2009, str. 21

⁹⁷ Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010. str.77

a vysoká inflace z počátku 90. let nutně znehodnotily převážnou část úspor starších generací. Pokud člověk nebude mít jiné úspory, bude odkázán již jen na nízký státní důchod.⁹⁸

Fenomén kreditních karet

S nástupem trendu tržního prostředí je nutno přijmout fakt změny kolektivistické společnosti ve společnost konzumní. Jedním ze zásadních negativních jevů provázejícími současnou transformaci ekonomiky je nezaměstnanost, která především znamená ztrátu pracovního příjmu. Žít jen z podpory či sociálních dávek znamená vždy pokles životní úrovně a značné finanční potíže pro nezaměstnaného a jeho rodinu. Zaměstnání je vedle vzdělání hlavním faktorem, který určuje pozici člověka v moderní společnosti. Je zdrojem vzácných statků v podobě prestiže, bohatství či moci. Člověku, který je nezaměstnaný, se těchto statků nedostává. Často pak řeší uspokojení momentálních priorit nevhodným způsobem a tak se lehce může ocitnout ve dluhové spirále. Příkladem může být úspěch kreditních karet, jenž spočívá v tom, že dovolují lidem, aby se zadlužili, aniž by měli pocit, že dluh je něco špatného. Lidé nevnímají své „má dáti“ jako půjčky nebo dluhy, pokud je vůbec vnímají. Znečitlivění, k němuž to nakonec vede je jednou z forem zla, na niž tvrdě nakonec dopláčí nejen dlužník, ale i jeho sociální okolí, o průvodních sociálních jevech, jež spadají do sféry sociální deviace nemluvě.⁹⁹ Kreditní karta má přednost před všemi ostatními formami obchodního styku v tom, že na straně jedné jejímu majiteli umožňuje nakupovat více, než si může dovolit a na straně druhé ekonomickému systému fungovat dynamičtěji, než kdyby byl závislý jen na hotových penězích. Kromě toho má kreditní karta další konkrétní přednosti, které ji specificky vymezují. Jejím prostřednictvím lze kupovat předměty všeho druhu, je v tomto ohledu nespécifická (není vázána na jeden typ zboží nebo na jeden typ obchodní sítě funguje bez geografického omezení, snižuje náklady na směnný akt a na manipulaci s penězi. Kreditní karta je především rizikem nejenže umožňuje vydávat více, než si klient může reálně dovolit, ale je k tomuto přímo nabádán. Banky se předhánějí v tom, co nabízejí. Současně upozorní i na to, že překračování stanoveného limitu je sankcionováno poplatky vpravdě horentními (v minulosti se mluvilo o lichvě, tento pojem z bankovního a finančního slovníku zcela vymizel). Kreditní karty jsou ambivalentním fenoménem, jevem, který vede jedním směrem k lidským tragédiím a druhým směrem k efektivnímu využití moderních technologií, ke skutečnému obohacení lidského života. A tak nezbyvá než opakovat starou moudrost, že nejlepší obranou proti kultuře, která dobyla svět je učinit si z ní svého sluhu, což předpokládá chladný rozum, jistou míru vědomé askeze

⁹⁸ Filip, M., Osobní a rodinné bohatství, Kam s penězi. Praha: C.H.Beck, 2006, str. 99

⁹⁹ Petrušek, M., Společnost pozdní doby, Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, str. 142, 171-173

a schopnosti odložit okamžité uspokojení jakékoliv naléhavé potřeby. Jinými slovy návrat k umírněné weberovské protestantské etice, která stála na počátku cesty euroatlantické civilizace k modernímu kapitalismu, jíž se člověk společnosti kreditních karet tak snadno a rád vzdává.¹⁰⁰

Kreditní karty a většina kontokorentních účtů jsou jednoznačně dražší než standardní spotřebitelský úvěr. Jsou nabízeny jako rychlé řešení okamžitého nedostatku. Je prostředkem toho, jak se banky snaží nenápadně vlákat klienta do úvěrového vztahu. Oba produkty mají v drtivé většině jednu společnou vlastnost. Jistou dobu užívání určitého množství peněz bez úročení v případě, že klient celou vyčerpanou sumu vrátí v dohodnutém termínu. Pak je mu znovu k dispozici. Lákavost produktu je zjevná jakoby jde o velmi krátkou půjčku bez dalších nákladů. Právě takové produkty banky mnohdy nabízejí studentům a mladým lidem, konzumentům bez velkých zkušeností a znalostí finančního světa¹⁰¹.

Dalším hráčem na trhu, který umí dobře využívat finanční potíže domácností a dostávat je do určitého kruhu soustavného zadlužení placení úroků a poplatků a závislosti na věřiteli jsou nebankovní společnosti, které poskytují různé úvěry a půjčky. Platí, že půjčují rychle, peníze jsou doručeny pracovníkem společnosti na udanou adresu bydliště dlužníka osobně a to do 48 hodin od prvního kontaktu. Společnosti v podstatě nezajímá další finanční okolnosti hospodaření rodiny, stačí jakýkoliv doklad o existenci trvalého příjmu, pro půjčku je třeba být plnoletý, mít platný identifikační či občanský průkaz, bydliště a telefon, někdy jsou požadovány jako další doklad účty zasílané na uvedenou adresu. Délka úvěru bývá obvykle od 27 přes 40 do 52 týdnů, ceny úvěrů jsou však velmi vysoké. roční procentní sazby nákladů je přitom závislá jak na výši úvěru, tak i na délce jeho splácení, tedy jde o podobný model, jako u standardní banky, ale dražší.

¹⁰⁰ Petrusek, M., Společnost pozdní doby, Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, str. 382 - 383

¹⁰¹ Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010. str.443 - 444

7. Ochrana spotřebitelů

Spotřebitelský úvěr

Pro spotřebitele představuje pozitivní posun v oblasti jejich ochrany přijetí zákona č. 145/2010 Sb. o spotřebitelském úvěru. Upravuje některá práva a povinnosti související se spotřebitelským úvěrem. Umožňuje snadnější orientaci v nabídce spotřebitelských úvěrů a především zavedením ukazatele roční procentní sazby nákladů (RPSN) na spotřebitelský úvěr umožňuje spotřebitelům porovnání úrovně spotřebitelských úvěrů poskytovaných na trhu. Roční procentní sazba nákladů „představuje úhrn všech poplatků a jiných nákladů, které musí dlužník věřiteli zaplatit (podle povinností plynoucích z úvěrové smlouvy), vyjádřený procentním podílem z dlužné částky za období jednoho roku.“

Díky RPSN máme možnost posoudit do jaké míry je pro nás spotřebitelský úvěr výhodný. Vzorec výpočtu RPSN nezahrnuje některé poplatky, které náklady na získání a splacení půjčky zvyšují. Jedná se o ukazatel ceny úvěru, včetně poplatků, které jsou s ním spojeny. Právě poplatky mohou nepřiměřeně zvýšit cenu úvěru.

Roční procentní sazba nákladů obsahuje platby jistiny a úroků, dále pak poplatky vázící se k uzavření smlouvy, poplatky vázící se k posouzení žádosti o úvěr, poplatky za přijetí platby spotřebitelského úvěru, poplatky za převod peněžních prostředků a poplatky za vedení účtu, pokud spotřebitel nemá možnost volby způsobu placení, tato sazba obsahuje i platby za pojištění či záruku, pokud se bude jednat o pojištění nebo záruku, která má věřiteli zajistit splacení úvěru v případě smrti spotřebitele, jeho invalidity, pracovní neschopnosti či nezaměstnanosti. V případě leasingů musí být součástí RPSN také odkupní cena předmětu leasingu. RPSN proto není shodný s úrokovou mírou a pro posouzení ceny půjčky je podstatnější.¹⁰²

Nad dodržováním podmínek stanovených zákonem o spotřebitelském úvěru vykonává dozor Česká obchodní inspekce. Vždy ale bude záviset výsledek procesu poskytnutí půjčky na potenciálním zákazníkovi, jeho přístupu k obeznámením se s předem sepsanou smlouvou, jejími náležitostmi, danými podmínkami. Základem odpovědného přístupu k podepsání smlouvy je v jejím přečtení a porozumění obsahu.

¹⁰² Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010. str. 401

Půjčku vymezuje občanský zákoník jako smlouvu, jíž přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu. Úvěrem se dle obchodního zákoníku zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne peněžní prostředky do určité částky a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.¹⁰³

Pokud dlužník činí závažná kvalifikovaná rozhodnutí ovlivňující jeho osobní nebo rodinný majetek, neměl by tak činit bez základních ekonomických a finančních znalostí. Měl by především umět zodpovědně posoudit své možnosti a zaměřovat se na dluhy, které mají z dlouhodobého hlediska charakter investice, nebo pro případ spotřebitelské půjčky by měl mít pod kontrolou dluhovou službu. Pokud mají dlužníci dostatek finančních prostředků na splácení a zároveň při vyřizování půjčky počítají s nepřepokládanými událostmi, dodatkovými výdaji nebo možným chybějícím příjmem, mohou bez pochyb smlouvu uzavřít. Pokud lidé s těmito situacemi nepočítají, může právě ztráta zaměstnání, neschopnost splácet nebo neodolnost při reklamním tahu společností způsobit, že měsíční příjmy nebudou schopny pokrýt měsíční výdaje.¹⁰⁴

7.1. Možnosti řešení sporů

Alternativní možnosti řešení sporu přináší mediace a rozhodčí řízení (arbitráž). Mediace je aktivita, při které mediátor, jako neutrální strana sporu, napomáhá k dosažení dohody s konkrétními účinky ve věci společného zájmu. Výsledkem mediace je pouze návrh řešení oproti rozhodčímu řízení, jehož výsledkem je uložení povinnosti, zpravidla ve formě rozhodčího nálezu. Jedná se o konečné meritorní rozhodnutí rozhodců jako nestátního subjektu oprávněného ve sporné majetkové věci mezi stranami rozhodnout a to na základě písemné rozhodčí smlouvy stran či rozhodčí doložky obsažené v podmínkách písemného návrhu hlavní smlouvy akceptovaného druhou stranou tak, že je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy.

Právě rozhodčí doložce je třeba věnovat pozornost. Některé ze společností záměrně na možnost řešení sporů před rozhodcem klienta neupozorní a nepoučí ho o následcích rozhodčího řízení. Podpisem smlouvy obsahující rozhodčí doložku u případných sporů sami lidé vylučují z rozhodování nezávislý soud a sami tak bez uvážení přistupují na podmínku, jejíž dopad si ani neuvědomí.

¹⁰³ § 657 zákona č. 40/1964 Sb. občanský zákoník a § 497 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

¹⁰⁴ www.mfcr.cz - strategie finančního vzdělávání ze dne 20.11.2011

Je pravdou, že rozhodčí řízení je efektivní a moderní způsob řešení obchodních sporů. Z neformálního charakteru řízení vyplývají jeho výhody i nevýhody. Všechna pravidla řízení si stanovují strany ve smlouvě. Při rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem, pokud se strany nedohodly na řešení sporu podle zásad spravedlnosti. Rozhodce má neomezenou moc v rozhodování, což může vést vzhledem k nízké informovanosti spotřebitelů a nezávislosti rozhodce na právních předpisech k obavám z podjatosti, které mohou být mnohdy opodstatněné. Obavy z kvality rozhodování může být dána i nároky na osobu rozhodce. Velký nedostatek především spatřuji v tom, že osoba rozhodce musí především splňovat pouze podmínku zletilosti. Podmínka vzdělání, morální předpoklad pro výkon rozhodčí činnosti, schopnost nestranného rozhodování není dána.¹⁰⁵

Smyslem rozhodčího řízení je přenesení projednávání a rozhodování určitých sporů z obecných soudů, do jejichž pravomoci tyto věci jinak patří, na rozhodce jako soukromé fyzické osoby. Právní povahou rozhodčího nálezu se zabýval Ústavní soud v usnesení ze dne 15. července 2002 sp. zn. IV. ÚS 174/02, v němž byl formulován závěr, že rozhodce nenalézá právo, ale tvoří závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci.

7.2 Finanční stav českých domácností

Každá domácnost by měla mít vytvoření tzv. finanční polštář ve výši šesti až devíti měsíčních platů. Neměla by je však mít uložené na běžném účtu, jehož úroky jsou prakticky nulové, ale ideálně na spořicíh či termínovaných účtech, které mohou přinést zajímavější zhodnocení. Bez hlavního příjmu by polovina českých domácností finančně nevydržela déle než tři měsíce.

Růst zadlužování znamená, že se rozevírají nůžky mezi bohatými a chudými. V České republice roste počet milionářů i chudých na hranici žebroty. Důvodem zvyšujícího se počtu lidí ohrožených chudobou je především růst životních nákladů a omezování sociálních finančních transferů ve společnosti při současné stagnaci platů.

Již v 54 % českých rodin se připravuje každý měsíc rozpočet, a plánuje se, kolik a za co je možné utratit. Hospodárnost a uvážlivý přístup k domácím financím je ale spíš než obezřetným finančním uvažováním vynucen nedostatkem peněz. Analýza ministerstva práce

¹⁰⁵ § 25 odst. 3, § 4 zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení

a sociálních věcí uvádí, že české domácnosti většinu svých příjmů utratí za nezbytné základní výdaje, jako jsou bydlení, potraviny a doprava.

Tab. 2 Struktura výdajů českých domácností

Výdaje domácností	hodnota v %
Bydlení	21,7
Potraviny	19,3
Služby a ostatní zboží	11,1
Doprava	10,7
Kultura, rekreace	10,7
Bytové vybavení	6,30
Stravování, ubytování	5,00
Pošty, telekomunikace	4,60
Alkohol, tabák	2,80
Zdraví	2,70
Vzdělávání	0,70

Tab. 3 Struktura vkladů českých domácností

Vklady domácností	hodnota v %
Netermínované vklady	34,4
Stavební spoření	17,4
Vklady termínované	12,3
Podílové fondy	10,1
Životní pojištění	10,1
Penzijní pojištění	8,8
Hotovost	3,2
Vklady do cizí měny	2,5
Cenné papíry	1,2

106

Čechům většinou není jasné, proč by měli dlouhodobě investovat. Nespojují své finanční cíle s dlouhodobým investováním. Bojí se ztrát z investic, nerozeznávají dlouhodobější investiční horizonty a nedokáží se podívat na dlouhodobý výsledek, se kterým by připustili, že v osobním finančním portfoliu může tržní hodnota některých produktů také krátkodobě poklesnout. Pochopit fungování a vlastnosti finančních produktů je navíc o dost složitější než u bezproblémových produktů, jako je např. termínovaný vklad nebo třeba stavební spoření. Zatímco stav spořicíh nebo penzijních připojištění zastupují poměrně

¹⁰⁶ www.byznys.ihned.cz/zpravodajstvi-cesko/cl.51805160 ze dne 18.10.2011

jednoduché a pochopitelné spořicí produkty, např. investování do akcií a obligací, nebo do investičních fondů, již klade poměrně vysoké nároky na znalostní zázemí investiční veřejnosti, ale i na odbornou výbavu finančních prodejců a poradců.¹⁰⁷ Dvě třetiny domácností jsou rády, když všechny příjmy pokryjí potřebné výdaje. Přitom by bylo žádoucí, aby hospodařily s přebytky, které by si ukládaly na pozdější použití. Bez důkladné analýzy příjmů a výdajů to není možné.¹⁰⁸

Mezi hlavní kategorie příjmu rodiny patří

1. **Aktivní příjmy:** mzda, bonusy, odměny, tantiémy, příjmy z podnikání. Jejich zdrojem jsou oblasti, kde máme aktivní roli, poskytujeme svoje služby, prodáváme svoje výrobky
2. **Portfoliové příjmy** jsou příjmy z investic, našeho finančního majetku. Řadíme sem: kapitálové zisky (nejčastěji z cenných papírů), dividendy, kuponové platby, poplatky za autorská práva aj.
3. **Pasivní příjmy** - jsou příjmy, které získáváme z pronájmu, účast ve společnostech a projektech, kde nemáme hlavní roli¹⁰⁹

Rozhodující složkou rozpočtu rodiny každopádně nejsou příjmy, ale výdaje. Na cestu za větším rodinným bohatstvím a za zajištěnou budoucností je nutné se vydat nejprve tak, že podrobíme tvrdé a nesmlouvané analýze právě výdaje a zjistíme, kolik jsme vlastně schopni vytvořit rezerv. ¹¹⁰

Strategie ke snížení rodinných výdajů

Je třeba sestavit si přehled očekávaných výdajů a porovnat ho s očekávanými příjmy. Získá se dobrý přehled o tom, jak a za co rodina utrácí. S tímto seznamem si srovnáme, zda máme na finanční cíle, případně jestli je nemůžeme snížením výdajů dosáhnout o něco rychleji. A navíc nás přinutí své výdaje prioritizovat. Najít úspory na straně výdajů je obvykle jednodušší než zvýšit příjmy.

Úspěšné snížení výdajů se projeví zvýšením čistých příjmů. Máme k dispozici víc peněz, můžeme je investovat a splnit své osobní nebo rodinné cíle rychleji.¹¹¹

¹⁰⁷ Filip, M., Osobní a rodinné bohatství, Kam s penězi. Praha: C.H.Beck, 2006, str. 99

¹⁰⁸ Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010. str. 86

¹⁰⁹ Filip, M., Osobní a rodinné bohatství, Kam s penězi. Praha: C.H.Beck, 2006, str. 189

¹¹⁰ Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010, str. 91

¹¹¹ Filip, M., Osobní a rodinné bohatství, Kam s penězi. Praha: C.H.Beck, 2006, str. 206

Málo rodin podstupuje dlouhodobé strategické plánování na desítky let dopředu. Jedná se především o plánování produktivního tak postproduktivního věku. Většina rodin se zaměřuje na krátkodobé cíle.

Naše společnost je společností spotřební, konzumní a požívačnou a současně společností dluhů. Tyto dva aspekty dohromady vytvářejí neobyčejně nebezpečnou kombinaci, se kterou si neumí poradit velké množství rodin v moderních společnostech. Vznik bohatství není vázán ani na vzdělání a dokonce ani na konkrétní definovatelnou schopnost, ale je výsledkem takových postupů, které může každý člověk demokratické a rozvinuté společnosti západního světa ovlivnit. Ne každý má předpoklady se stát milionářem, ale všichni mají prostor pro získání slušného vlastního jmění. Tím, co limituje uspokojení lidských potřeb v našich bohatých zemích, není nic jiného než neochota k práci, nízká morálka, nechut' riskovat a neschopnost obětovat nyní, abych mohl více užívat později. Myšlenka je zaměřena na naprosto většinové situace, kdy zdraví a standardně schopní lidé pouze přijímají a znovu vydávají získané peníze bez toho, že by se nějak výrazně okusili o zvýšení vlastních příjmů nebo restrukturalizaci výdajů tak, aby mohlo docházet k akumulaci jmění a k jeho dalšímu zvyšování¹¹².

Analýza příjmů a analýza výdajů

Klíčovým pojmem financí je vždy cash flow, tedy tok peněz. Má dva aspekty. Celkový výsledek v určitém časovém období a pak neméně důležitý výsledek v průběhu času. Pokud je záporné cash flow znamená to, že rodina vydala více, než kolik vydělala a rozdíl je nutné hradit z rezerv nebo z úvěru. Stejně zrádný může být i případ, kdy je cash flow celkově kladné, jenže časově nevyvážené. O to podstatnější je pak disciplína ve výdajích. Lidé dělají v otázce analýzy příjmů často fatální a naivní chyby. Jednou z nich je obvyklý předpoklad, že příjmy budou vyplaceny přesně v okamžiku, kdy to je nejdříve možné. Mnoho lidí má proto nastavena data splátek půjček přesně na výplatní termín a v nynější recesi se dostávají zbytečně do situace, kdy se ve splátkách opožd'ují tak, jak je ve zpoždění jejich zaměstnavatel vůči nim.

Druhým obvyklým nesmyslem v úvahách o vlastních příjmech je donedávna naprosto běžná představa, že příjmy vždy porostou. Mnoho českých rodin si v minulosti půjčovalo na budoucí příjmy. Jejich objem úvěrů byl nastaven na hladinu $X + 10\%$. Kde X byl příjem v čase přijetí úvěru. Třetím častým omylem v oblasti příjmů je přesvědčení, že se něco

¹¹² Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010. str.. 84 - 85

stane, co pomůže problém vyřešit bez velké bolesti, bez velkého šetření nebo bez odprodeje majetku.¹¹³

Rodinná ekonomika je složitá, a proto je zvláště důležitá pečlivá analýza výdajů. Z hlediska rodinného rozpočtu je třeba rozeznávat mandatorní výdaje, které vyplývají ze smluv nebo z jiných závazků rodiny a jejichž nesplnění vystavuje rodinu hrozbě sankcí. Druhým typem plateb jsou výdaje nutné. Platby sice nejsou povinné a nebudou sankcionovány, nicméně jejich uskutečnění je spočitatelně ekonomicky výhodnější než jejich neprovedení a třetí oblastí výdajů jsou platby zbytné, tedy takové, které vynakládáme s vědomím toho, že každý nákup takového zboží či služby je možné neučinit, a to bez jakýchkoliv sankcí.¹¹⁴

¹¹³ Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010, str. 94 - 95

¹¹⁴ Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010, str. 100 - 101

8. Rodina versus exekuce

Naše denní starosti o běžný chod domácnosti i sledování velkých ekonomických změn v naší současné společnosti, to vše je spojeno jednak s životním stylem i způsobem života, kterým žije každý z nás. Životní styl každého jednotlivce je zasazen do širšího společenského kontextu, který ovlivňuje právě kulturní a ekonomická úroveň společnosti ¹¹⁵

Neschopnost dostát svým platebním závazkům dostává dlužníky do závažných sociálních problémů, které vedou k hlubokým společenským propadům. Snaha vyhnout se těmto potížím vede mnohé k činům, které jsou jednak pro společnost nebezpečným a především ekonomicky a sociálně zatěžujícím.

Z tohoto důvodu je třeba plánovat budoucnost a kompetentně reagovat na životní události, které mají dopad na každodenní finanční rozhodnutí. Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace. Díky dobře vedenému rozpočtu lze najít rezervy, které rodina může ukládat. Důvodem pro hromadění kapitálu je, že nyní produktivní generace stráví v penzi podstatně delší dobu než naši předci. Budeme tedy potřebovat větší množství peněz, větší majetek pro zajištění našich potřeb. Přitom nám stát bude pomáhat daleko méně než dříve¹¹⁶

Řada dospělých naprosto neumí hospodařit s penězi, neumí se orientovat ve finančním světě a ani na trhu práce. Výchova směřující k finanční gramotnosti by se měla dostat tedy nejen mladé generaci, ale určitý způsob výchovy by se měl týkat i dospělých.

Docílení finanční gramotnosti je tedy získání souboru znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktivit a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.

¹¹⁵ Kraus, B., Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008, str. 168

¹¹⁶ Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010, str. 91

Finanční gramotnost zahrnuje složku peněžní, cenovou a rozpočtovou

Peněžní gramotnost je schopnost spravovat hotovostní i bezhotovostní peníze, provádět transakce.

Cenová gramotnost je schopnost porozumět cenovým mechanismům, inflaci,

Rozpočtová gramotnost je schopnost spravovat osobní/rodinný rozpočet nebo schopnost zvládat různé životní situace z hlediska finančního¹¹⁷

Příjmová chudoba znamená život spojený se stresem ze stálého, přetrvávajícího nedostatku finančních prostředků a častého řešení finančních problémů.

Rodina patří mezi významné společenské instituce. Její výchovná funkce je akceptována v odborné i laické veřejnosti jako nezastupitelná. Rodinu označujeme jako základní, primární a neformální sociální skupinu. Vztahy uvnitř rodiny jsou založeny na příbuzenských a manželských vazbách. Převažují v ní bezprostřední a důvěrné kontakty, společné skupinové zájmy, plánování budoucnosti, vzájemná pomoc a spolupráce. V rodinném prostředí se lidé učí reagovat na svět kolem sebe, na situace, v nichž se postupně ocitají. Rodina je chápána jako sociální subsystém. Člověk se v ní celý život učí hrát základní sociální role. Obsah rolí v dnešních rodinách je velmi proměnlivý a je vždy podmíněn kulturní a dobovou situací. Jednou z hlavních funkcí je funkce ekonomická a zachovávání nepřetržitosti přenosu kulturních vzorců. V českých rodinách se objevuje dlouho neexistující problém nezaměstnanosti. Vyskytuje se mnoho rodinných problémů, včetně vysoké rozvodovosti. Prostor rodiny má velmi silný vliv na život všech jejích členů. Je to právě rodina, která utváří hodnotovou orientaci vzdělanostní úrovní rodičů, profesí, tak aby byly vytvořeny objektivní společenské, ekonomické a dobové podmínky života rodiny. Rodinné prostředí každého člověka velmi výrazně utváří.¹¹⁸ Účinným prostředkem před finančním krachem rodin je správné nakládání se společným majetkem. Zvýšené nebezpečí negativního finančního dopadu ohrožujícího zabezpečení rodiny je podnikání alespoň jednoho z manželů. Před započítáním samostatné výdělečné činnosti je třeba zvážit úpravu společného jmění manželů. Společné jmění manželů je tvořeno majetkem nabytým některým z manželů, nezahrnuje dědictví, dary ani věci získané v restituci majetku jednoho z manželů. Do společného jmění manželů však patří závazky, které vznikly za trvání

¹¹⁷ www.mfcr.cz ze dne 5.1.2012

¹¹⁸ Přadka, M. a kol., Kapitoly ze sociální pedagogiky, Masarykova univerzita Brno, 2004 str. 26 - 28

manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého manžela. Společné jmění manželů může být na návrh některého z manželů zúženo až na věci tvořící obvyklé vybavení domácností. Tato úprava přichází jako preventivní řešení rizikových situací souvisejících s podnikatelskými aktivitami manželů¹¹⁹. Narušený vztah k penězům rodičů bývá skutečným počátkem cesty vedoucí k zadlužení i jejich potomků. Negativní finanční zkušenosti z primárních rodin mají dispozici k finanční tísní rodin sekundárních.

Rodiče by se měli stávat vzorem způsobu řešení zátěžových situací. Mnohdy se však pod tlakem existenčních problémů dostávají do tak složitých situací, že útek před nimi je jediné východisko. Dlouhodobě se ocitají v situaci nejrůznějších starostí – existenční nejistota, strach ze ztráty bydlení, nestabilní a nejisté vztahy v rámci užší i širší rodiny, sociální pozice outsidera na okraji společnosti. Důsledkem těchto obtíží bývá neprospívání dítěte v rodině. Nemusí se vždy jednat o záměrné ubližování ze strany rodičů, ale jedná se spíše o projev jejich snížené kapacity vyladit se na dítě a jeho potřeby. Tyto situace obvykle označujeme jako zanedbávání péče, jež je součástí syndromu CAN (Child Abuse and Neglect). K zanedbávání péče o dítě dochází tehdy, pokud nejsou uspokojovány jeho základní potřeby, a to bez ohledu na příčinu. Základní potřeby dítěte jsou: adekvátní strava, odpovídající oblečení, bezpečný a chránící domov, adekvátní zdravotní péče a vzdělání, adekvátní dohled, ochrana před nebezpečím z okolního prostředí, pozitivní přijetí a podpora dítěte. Zanedbávání je na rozdíl od ostatních typů syndromů CAN úzce spjato i s kulturní, společenskou a ekonomickou úrovní společnosti potažmo s nízkou socioekonomickou úrovní rodin. Chudoba rodiny a její sociální vyloučení může rodiče v jejich péči o dítě výrazně omezovat.¹²⁰

Dlouhodobý negativní ekonomický charakter rodiny vede zpravidla k negativnímu emočnímu klimatu v rodině. Rodinná interakce je charakterizována jako nepřátelská, uspořádání rodiny bývá nestabilní nebo chaotické. Zvyšuje se sociální izolace a chudoba, což často zvyšuje stres mezi rodinnými příslušníky.

Stát by měl činit všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným, duševním násilím, urážením nebo zneužíváním

¹¹⁹ § 143, § 147, § 148 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹²⁰ Bechynová, V., Konvičková, M., Sanace rodiny. Praha: Portál, str. 35 - 39

včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním či nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním.¹²¹ Rodičům pečujícím o své děti se dostává pomoci ústavním právem zakotveným v Listině základních práv a svobod, jež deklaruje povinnost státu pomáhat rodinám, které se ocitnou v obtížné sociální situaci tak, aby byly schopny vykonávat své základní funkce, zejména aby byly schopny pečovat o děti.

Pokud se i přes veškeré výchovné opatření nedaří stabilizovat narušené funkce rodiny a výchova dítěte je vážně ohrožena nebo narušena nebo pokud rodiče nemohou péči o dítě zabezpečit, může soud svěřit dítě do výchovy i jiné osoby než rodiče nebo stanovit ústavní či dokonce ochrannou výchovu.

Děti mohou být odloučeny od rodičů proti jejich vůli pouze na základě rozhodnutí soudu.¹²²

Finanční nedostatečnost rodiny byl právě jedním z důvodů úředního zásahu do zákonem garantované nedotknutelnosti práv a povinností rodičů při řádné výchově dětí.

Kazuistika

Případ čtrnáctiletého děvčete byl natolik neudržitelný, že vyžadoval razantní zásah do rodinných poměrů odebráním dítěte z rodinného prostředí. Dívka byla zaostalá ve vývoji, přiměřeně svému věku a výchově, které se jí dostávalo v primární rodině, nedokázala rozlišit chování rodičů jako závadové. Byla nástrojem laciného výdělků u staršího, movitějšího souseda, kterému sloužila při jeho sexuálním uspokojování. K dívce si v rodině nevytvořili žádné citové vazby. Šikana přicházela ze strany jak rodičů, tak bratra, který jí byl dvojčetem. Aby se vyhnula neustálým atakům a ponižování, raději přespávala na balkoně. Ani jeden z rodičů nebyl zaměstnán a obě děti pro ně byly velkou finanční zátěží. Nedokázali ani s pomocí úřadů správně hospodařit s finanční podporou, peníze klasicky utráceli za alkohol, cigarety a herny. Při odebrání dítěte bylo jediným zájmem rodičů zda a kolik budou muset přispívat na výživu dcery v ústavu a zda budou i nadále pisateli rodinných přídatků na dítě.

¹²¹ čl. 19 zákon č. 104/1991 Sb. úmluva o právech dítěte

¹²² § 46 zákona č. 94/1963 Sb. zákon o rodině

9. Možnosti sociální pedagogiky

9.1 Náprava se zaměřením na právní ochranu

Otázka po smyslu individuálního života se stává sociologickým problémem, protože je problémem sociálním: smysl života se utváří ve společnosti, v konkrétním společenství lidí a je na povaze tohoto společenství závislý¹²³

Hlavním úkolem sociálního státu je usnadnit občanům plně profitovat z občanských a sociálních práv spojených s právem na minimální ekonomické zabezpečení a právem na zajištění možnosti podílet se na životě společnosti a žít život civilizovaným způsobem podle standardů převažujících ve společnosti. Právě sociální vyloučení může být vnímáno jako jejich odepření nebo derealizace.

Řešení problému sociálního vyloučení není v žádném případě jednoduchou záležitostí, poněvadž sociální vyloučení je způsobováno komplexem různorodých (a někdy i obtížně identifikovatelných) příčin, stejně tak je i pestrá paleta jeho projevů. Z témat aktuálních a významných pro sociální pedagogiku tak jsou při řešení problému sociálního vyloučení relevantní zejména práce sociálních pedagogů v terénu, sociálně výchovné působení v minoritních a rizikových pospolitostech, práce s komunitami, dobrovolnická práce a metody sociálně výchovného působení.

Je třeba konstatovat, že sociální pedagogika je vědou, jež je aktuálně ve fázi progresivního rozvoje, což souvisí především se skutečností, že se zabývá otázkami, které provázejí současnou společnost na každém kroku, respektive problémy, které pro tuto společnost představují určité ohrožení.¹²⁴

Jedno z užších pojetí vymezuje sociální pedagogiku jako „široký okruh problémů spjatých s výchovným působením na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny mládeže a dospělých“.¹²⁵

¹²³ Petrušek, M., Společnost pozdní doby. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, str. 19

¹²⁴ Průcha, J., Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru, 2. aktualizované vydání. Praha, Portál, s. r. o., 2006, str. 87

¹²⁵ Průcha, J., Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru, 2. aktualizované vydání. Praha, Portál, s. r. o., 2006, str. 88

Jedním z významných vymezených úkolů sociální pedagogiky je „poskytovat pomoc v adaptaci na náročné životní podmínky těm jedincům a skupinám, které se vyznačují rizikovým chováním“.¹²⁶

Z hlediska sociální pedagogiky je definována pomoc jako aktivní účast při řešení konkrétní životní situace, a to s konkrétním cílem, který vyplývá z daného ohrožení nebo nouze. Je to soubor činností, kterými projevuje snaha kompenzovat odhalené nedostatky, tj. aktivizovat člověka a pomáhat mu zajistit sociální i psychickou stabilitu a sociální nezávislost, tedy zkvalitnit jeho život.¹²⁷

Pokud je sociální pedagogika koncipována jako životní pomoc lidem, kteří se ocitli v nouzi, tj. v situaci, kterou sami dost dobře nemohou, či snad neumějí řešit, nabízí sociální pedagogika poměrně široké spektrum metod.

K odstranění těchto nedostatků mohou pomoci poradny a vzdělávací centra řízená charitativními organizacemi a úřady práce. Jejich vzdělávací a rekvalifikační programy pomáhají lidem, například naučit se jak lépe zvládnout finanční problémy, spočítat výhodnost či nevýhodnost půjčky nebo jak se uplatnit se na trhu práce. Přestože vzdělávání a výchova stojí společnost nemalé peníze a je časově daleko náročnější než okamžitá finanční pomoc, je zde patrná určitá návratnost a efektivnost. Vyšší úroveň znalostí a dovedností člověku umožňuje být více samostatným, podílet se aktivněji na řešení svých vlastních problémů a nečekat jen na pomoc od druhých. Dosáhnout vyšší uvědomělosti finančního plánování spotřebitelů lze dosáhnout jedině osvětou, vzděláváním, které je považováno za sice nemalou, ale vysoce návratnou investici do společnosti pro příštích několik generací, protože se jedná převážně o sociální principy a finanční dovednosti přenosné v rámci populace.

Kvalifikované rady se mohou dostat skutečně každému potřebnému i prostřednictvím občanských sdružení, především těch, která vznikla na základě přibývajících množství lidí, kteří se dostali do finančních problémů. Počátky jejich činnosti byly omezeny na konkrétní rady v konkrétních situacích. Postupně se však záběr jejich činností rozšířil. Hlavním cílem je zvýšení informovanosti občanů pomocí pořádání seminářů, školení, poraden.

¹²⁶ Bakošová, Z., Sociální pedagogika ako životná pomoc. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Univerzita Komenského Bratislava, Filozofická fakulta, public promotion, s. r. o., 2008, str. 41

¹²⁷ Kraus, B., Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008, str. 135

Mezi organizace, na které se mohou lidé obrátit, je Občanské sdružení SPES. Sdružení bylo založeno na pomoc lidem v obtížné majetkové situaci, do které se dostali v důsledku svého předlužení. Je také vzdělávací organizací, která chce svými projekty na středních školách a mezi ohroženými skupinami obyvatelstva přispívat k větší ekonomické gramotnosti české populace. Cílem je především poskytovat odborné rady jak situaci vyřešit vlastními prostředky a v mezích zákona.

Může se jednat i o sféru sociálního poradenství poskytovaného klientům úředníky probační a mediační služby, v jehož rámci by bylo možno uplatnit vedení pachatelů trestných činů k posílení vlastních kompetencí (ve smyslu přetváření hodnotového systému, uvědomění si vlastní svobody rozhodování), plánování dalších životních perspektiv se zaměřením na seberealizaci.

Mezi smysluplnou ochranu povinných patří bezesporu i otevření bezplatných právních poraden Exekutorskou komorou ČR. Konzultanti poskytují rady jak věřitelům, tak dlužníkům anebo jejich blízkým, kterých se exekuce nějakým způsobem dotýká. Poradny jsou určeny široké laické, ale i odborné veřejnosti. Jejich služeb mohou využít i věřitelé, kteří se chtějí domoci svých pohledávek. Hlavním smyslem poraden je zvýšit informovanost veřejnosti a předejít tak konfliktním situacím v exekučním řízení. Ti, kteří si z finančních důvodů nemohou dovolit právní pomoc advokáta, mají možnost získat veškeré informace o tom, jak exekuce probíhá, kdo má v exekučním řízení jaká práva, z jakého důvodu exekutor postupuje daným způsobem a jaké jsou možné další postupy. Exekutorská komora ČR, však již není schopna uspokojit velký zájem veřejnosti vlastními silami. Její další činnost je proto zaměřena na školení krizových pracovníků.¹²⁸

Bezplatné poradenství poskytuje i Poradna při finanční tísní, jež zahájila na jaře roku 2008 kampaň proti dluhům. Projekt se nazývá Spotřebitelský úděl, jehož cílem je upozornit na problém předluženosti v naší společnosti.¹²⁹

Prvotní pomoc by měly být schopny poskytnout i sociální pracovníce na odborech sociálních věcí a zdravotnictví. Měly by umět klientovi poradit kde hledat odbornou pomoc.

Velkou roli prostředníka v osvětové činnosti proti zadlužení a jeho sociálním dopadům mohou sehrát i média. Prostřednictvím tisku a televize se mohou objevovat skutečné příběhy

¹²⁸ www.ekcr.cz/komorní-listy březen 2011, 6. číslo

¹²⁹ www.pomocsdluhy.cz ze dne 1.10.2011

ze života lidí podtrhující nebezpečí vzniku dluhové pasti, možnosti řešení, praktiky různých firem. Nenásilnou formou může být zprostředkováno právo a podáno srozumitelné vysvětlení právnických termínů.

9.2 Podpůrná síť pro osoby postižené exekucí

Nezastupitelná je i práce sociálních pedagogů v terénu. Přesouvání těžiště činnosti sociálních pedagogů z prostředí konkrétních výchovných zařízení do terénu je i v případě sociálně vyloučených determinováno tím, že vyvstává potřeba bezprostředního kontaktu sociálních pedagogů s objekty svého působení. Velmi rozšířeným je působení sociálních asistentů – tzv. streetworkerů, kteří pracují s danými cílovými skupinami v jejich časoprostoru (např. na ulicích, hernách, nádražích, klubech, apod.). V případě sociálně vyloučených lokalit streetworkeri nabízí poradenství a pomoc přímo v těchto lokalitách. Jimi nabízená pomoc může mít různou podobu. Jedná se hlavně o instrumentální pomoc s problémy sociálně vyloučených, tj. o doprovod na příslušné úřady, zprostředkování jiné odborné pomoci apod. Tyto činnosti mohou mít i charakter sociální prevence, která ve vztahu k rozebírané problematice spočívá v předcházení ztráty zaměstnání u osob z těchto lokalit, a to i přesto, že primárním úkolem práce sociálních pedagogů je asistence při zvládnání krizového období života.

Finanční server Měšec.cz spustil nový speciál, který pomůže lidem se lépe orientovat v nabídce finančních produktů. Speciál s názvem Finanční gramotnost například poradí, jak správně ovládat své finance a jaké bankovní produkty a služby využít, jak spořit, kam investovat volné prostředky, jak nejlépe finančně zabezpečit sebe a svou rodinu a jak postupovat při žádosti o úvěr nebo v případě problémů s dluhy.¹³⁰

Vedle státem organizované pomoci hrají nezastupitelnou roli církev, charitativní iniciativy a jedinci, kteří přijali myšlenky filantropismu, tedy závazky duchovní a hmotné sociální pomoci.¹³¹

Armáda spásy pomáhá lidem, kteří se ocitli v extrémní životní tísní spojené se ztrátou domova. V České republice provozují azylové domy a komunitní centra. Cílem je zachovat lidskou důstojnost jejich klientů a jejich návrat do běžné společnosti.¹³²

¹³⁰ www.mesec.cz/specialy/financni-gramotnost/, ze dne 15.11.2011

¹³¹ Kraus, B., *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, str. 134

¹³² www.armadaspasy.cz ze dne 12.12.2011

Fond ohrožených dětí je občanské sdružení na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem, s působností na celém území České republiky.¹³³ Nezisková humanitární organizace Charita Česká republika je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb v České republice s více než stoletou historií. Hlavní činností Charity ČR je pomoc potřebným na území ČR. Jejich smysluplnou činností je i zřizování Azylových domů pro muže a Azylových domů pro ženy a matky s dětmi budovaných po celém území republiky, pomáhající v období krizové situace vzniklé neuspořádanými rodinnými a majetkovými stavy jejich klientů¹³⁴

Kazuistika

Jako naprostý ignorant v peněžnictví se projevila kolegyně s jejím partnerem po splacení první půjčky. Ve schránce se objevil dopis, který je označil jako spolehlivé zákazníky s nabídkou poskytnutí ihned dalších financí v mnohem vyšší částce. Nemuselo se již nic vyřizovat, jak lákavé. Stačí podepsat novou smlouvu a ihned platit. I když peníze nejsou v tuto chvíli vítané, vždycky se najde něco za co je utratit. Ale už si nikdo neuvědomí, že s vyšší půjčkou přijdou i vyšší výdaje. Problém se zatím nejeví, protože spláceli dosud, proč by nespláceli dál? Postupně se dostávali do problémů, neboť rozpočet byl už tolik napnutý, že sebemenší výdaj navíc vedl k tomu, že nebylo na splacení. I delší rozložení plateb znamenalo pro jejich rodinu značné zatížení. Dluhová služba totiž bude při rozložení na delší dobu znamenat ukrojení 7,7 % z čistých příjmů rodiny.¹³⁵ Pokud splacení první půjčky nedělá rozpočtu zásadní problém, pak druhá půjčka bývá vynucena spotřebními okolnostmi. Půjčka se řešila půjčkou, nebylo jiného zbylí. Přesto, že oba partneři viděli, že z jejich tíživé situace již není východisko, než cestou zpeněžení majetku formou exekucí, nezastavili se v dalším uspokojování potřeb spojených s nakupováním. Výstražným znamením nebyl ani osud sestry, která prodejem nemovitosti přišla o střechu nad hlavou. Jejich počínání je hazardní a nepochopitelné již s ohledem na to, že sami mají dvě nezletilé děti a nemají vytvořené zázemí pro případ, pokud by sami přišli o své bydlení, nehledě na skutečnost, že v rámci zástavy jejich půjček byly zastaveny nemovitosti rodičů obou dvou partnerů. Jejich dluhová propast musí být již značně hluboká, pokud jim odmítla i renomované peněžní společnost konsolidovat všechny půjčky do jedné platby. Kolegyně se zjevně snaží zvýšit životní úroveň a štěstí půjčkami, ale na místo toho si zvyká na život s dluhem a na život na dluh.

¹³³ www.fod.cz ze dne 1.12.2011

¹³⁴ www.charita.cz ze dne 1.12.2011

¹³⁵ Smrčka, L., Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010. str. 402

10. Sociální politika státu v kontextu s politikou evropskou

Talent, vzdělání a motivace lidí k činům prospěšným jejich rodinám i celé společnosti jsou základním bohatstvím země a zdrojem její budoucí prosperity. Proto je třeba je pěstovat, vytvářet jim ty nejpříznivější podmínky. Jde zde o aplikaci pozitivního pojetí svobody jakožto úsilí o rozšiřování reálných možností lidí uplatnit své schopnosti, prožít svůj život aktivně a plnohodnotně. Odpovídá tomu i zdrojové pojetí sociální politiky, chápající prostředky vynaložené na sociální politiku jako investici, která se dané společnosti v budoucnu vrátí. Mimo jiné v růstu produktivity práce, a s tím i konkurenceschopnosti ekonomiky. Odpovídá tomu také široké pojetí sociální politiky, které vede v patrnosti všechny důležité životní podmínky lidí – právě tak zachování přiměřeného příjmu jako dostupnost pracovních příležitostí, bydlení, zdravotní péči aj. Jen tehdy, je-li sociální politika praktikována v tomto širokém pojetí, opírajícím se o kritérium kultivace lidského potenciálu země, je možno omezit výskyt chronickým ohniskem sociálního vyloučení a deprivace, to je sociálních skupin nebo oblastí, u nichž dochází ke kombinaci a vzájemnému posilování několika sociálních rizik najednou, k následné rezignaci postižených a k jejich maladaptaci na takto vzniklou sociálně nepříznivou situaci. To posléze velmi komplikuje, prodražuje, ne-li přímo znemožňuje efektivní nápravu takového stavu¹³⁶

Dluhová problematika a předluženost občanů a tedy jejich tíživá finanční situace, není pouze českým specifikem. Zadluženost občanů a jejich neschopnost plnit řádně své závazky je tématem jednání zainteresovaných institucí mnoha států.

Všechny sféry rozvoje života společnosti jsou vzájemně spjaty a podmíněny. Zvláštní pozornost a to v teorii i praxi je věnována souvislostem a vazbám mezi ekonomickou a sociální sférou jako svébytnými a relativně samostatnými sférami. Fakt jejich velice těsného sepětí má za následek, že i mezi hospodářskou a sociální politikou existují velice těsné vzájemné vazby. Tyto vazby jsou obzvláště těsné v soudobé vývojové epoše, kdy vznikly četné styčné problémy jak v oblasti hospodářskopolitických, tak v oblasti sociálně politických cílů a prostředků.

Sociální správa v evropských zemích zabezpečuje nezadatelná sociální práva občanů, která v duchu evropských dokumentů zaručuje ústava příslušné země. Sociální

¹³⁶ Wildmannová M., Základy sociální politiky. Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 29

správa v evropských zemích má mnoho společného, i když v každé zemi se vyvinula s neopakovatelnými zvláštnostmi. Společné rysy jsou ovlivněny mezinárodními dokumenty, které vznikly konsenzem mezi státy. Mezinárodní instituce, které se zabývají sociální politikou v dané formě, ovlivnily svými právními nástroji principy výstavby systémů sociální správy. Mezi organizace mající evropskou regionální působnost řadíme Radu Evropy, která se podílí na realizaci lidských práv. Evropskou unii, jako sdružení států, které se dohodly nejen na volném obchodu a postupném integrování ekonomiky, jednotné měně ale i na pozvolné harmonizaci v oblasti pracovní a sociální správy.

Evropská unie věnuje ve svém programu boje proti chudobě dluhové problematice náležitou pozornost. Maastrichtská smlouva (Smlouva o Evropské unii, 1992), zejména její protokol a dohoda o sociální politice, otevřela cestu k harmonizačním a přibližovacím snahám i v oblasti pracovní a sociální. Boj s nezaměstnaností byl součástí kapitoly Amsterdamské smlouvy. Cíle EU se rozšířily o cíle sociální. V této tendenci pokračoval Lisabonský summit. Na něm bylo dohodnuto, že rozvoj Evropy je nemožný, bude-li v Evropě chudoba a velké rozdíly v bohatství jednotlivých států a regionů. Základním zdrojem chudoby je nezaměstnanost. Proto se členské země na summitu dohodly, že boj za zaměstnanost musí být veden jako boj proti chudobě jako hlavnímu zdroji sociálního vyloučení. Toto spojení otázek zaměstnanosti, chudoby a sociálního vyloučení je novým akcentem v sociální politice a vyžádá si podstatně těsnější spolupráci institucí pečujících o sociální zabezpečení a o zaměstnanost. Mezi organizace mající světovou působnost patří Mezinárodní organizace práce, na jejíž půdě se přijímaly úmluvy, zaměřené a ovlivňující zaměstnavatelskou, pracovní a sociální správu, Organizace pro vzdělávání, vědu a kulturu (UNESCO). Mezinárodní organizace jsou sdružení států nebo nestátních organizací, která si berou za úkol především organizovat mezinárodní pomoc, harmonizovat sociálně politická úsilí jednotlivých států stanovením minimálních hladin sociální ochrany a budovat světově nebo regionální kontrolní mechanismy na ochranu lidských nebo jiných práv a k tomu vytvářet územní mechanismy.

Z uvedeného je patrné, že mezinárodní a zejména evropské struktury mají nepopíratelný vliv na vývoj systémů sociální správy i v naší zemi.¹³⁷

¹³⁷ Wildmannová M., Základy sociální politiky. Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 123 - 124

Závěr

Cílem mé práce bylo zhodnotit vazbu mezi ekonomickou a sociální sférou jako svébytnými a relativně samostatnými sférami s ohledem na sociální dopad společenského fenoménu exekucí.

Bakalářská práce hledá odpověď na otázku, zda bude potvrzena závislost kvality života na ekonomické stránce a zabývá se důsledky sociálního dopadu zadlužení formou exekucí.

Bakalářská práce je věnována příčině vzniku dluhů, růstu dluhů, dopadům dluhů a sankcím při neplnění závazků. Současně se zabývá i otázkou finančního vzdělávání, možnosti oddlužení a možnostem poskytujícím pomoc ve finanční nouzi.

V teoretické části je ve stručnosti nastíněn historický exkurz soudnictví a vymezena současná právní úprava exekučního řízení. Empirická část je zaměřena na zmapování reálných dopadů neuváženého finančního hospodaření. Vycházím z platné a účinné právní úpravy, z komentářů, monografií, z odborných článků a další odborné literatury, která se k tématu blíže vztahuje. Součástí bakalářské práce jsou podkapitoly kazuistik popisující skutečné případy lidí s dluhy získané z úředního styku mým pracovním zařazením u obecného soudu. Záměrem kazuistik je ukázat dopady exekucí v různých sociálních sférách občanů v dnešní době.

Ve své práci jsem se snažila poukázat na hlavní příčiny zadlužování a sociální dopady jako jejich nutná sekundární následnost, které se zrodily v podmínkách tržního hospodářství, demokracie a sociální svobody.

Jedním z velkých problémů moderních společností je fakt, že s tím, jak široké bohatnoucí vrstvy začaly dávat najevo svou úspěšnost a vysoký životní standard, cítily podobnou nutnost také vrstvy podstatně méně majetné. Potřeba vykázat úspěch v životě prostřednictvím hromadění věcí se pochopitelně zrodila tam, kde na to lidé normálně a bez větších problémů měli dostatek prostředků. Přelila se ale i do vrstev, které nebyly zdaleka tak úspěšné, a jejichž postavení na trhu takovému nastavenému životnímu standardu neodpovídalo. Přísloví „chudoba cti netráť“ by asi stále ještě podepsal každý, v běžném životě však ztratilo místo. Zoufalá potřeba nezařadit se mezi neúspěšné je určitě jedním z hlavních důvodů, proč u méně majetných vrstev zmizela během krátké doby přirozená ostražitost proti zadlužení a proč se přijetí úvěru stalo naprosto normálním jevem.

Nakupování se stalo novým způsobem uskutečnění lidství a současně vznikem nové patologie společnosti.

Nejdůležitější východisko prevence předlužení řešené exekucí spočívá ve správném pedagogickém vedení a v osvětové činnosti předcházení dluhům, ve správném nakládání s finančními prostředky, v rozvážném ekonomickém jednání, v uvážlivém přistupování k ekonomickým závazkům a uvědomění si každého jedince svých vlastních finančních možností a schopností. Řešení by se také mohlo nacházet v předcházení ve sféře legislativní

Exekuce se ukázala jako velice efektivní nástroj k vymáhání práva, ale zároveň představuje pro dlužníka dramatický zásah do jeho soukromé sféry, kterému je radno se vyhnout nejnásilnějším plněním svých povinností.

Pro veřejnost může být sociální dopad exekucí poučením i varováním, jak snadné je, dostat se do složité ekonomické situace a jak obtížná je cesta zpět do normálního života. Důležité je uvědomit si odpovědnost za své jednání.

Resumé

Naše konzumní společnost si rádo by zajišťuje kvalitu života situací, shrnutou do fascinujícího aforismu: “Vysoká životní úroveň znamená, že si za peníze, které ještě nemáme, kupujeme věci, které nepotřebujeme, abychom oslnili lidi, které nesnášíme.” Úroveň kvality života v poměru k vlastnictví věcí však není úměrná. Vzhledem k naší marnotratné touze vlastnit se dostáváme do ekonomických potíží

Tak, jak se postupně vytvářela společnost nového věku, vytvářel se i přímospěrný vztah mezi hmotným blahobytem a lidským štěstím založeným u mnohých na přesvědčení o nezbytnosti uspokojení primárních i sekundárních potřeb. Vztahu modernity a lidského štěstí se dávno před vznikem společnosti hojnosti a blahobytu věnoval i Émil Durkheim v oddíle své klasické *Společnosti dělby práce*.¹³⁸ Hodnotový systém materialistické společnosti spočíval v přesvědčení, že lidského štěstí se dosahuje hromaděním věcí, získáváním a vlastnictvím věcí je samo sobě cílem a náplní životního smyslu.¹³⁹

¹³⁸ Petrušek, M. *Společnost pozdní doby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, str. 373

¹³⁹ Petrušek, M. *Společnost pozdní doby*. Praha, Sociologické nakladatelství, 2007, str. 183

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku právního institutu výkonů rozhodnutí a soudních exekucí s podrobným zaměřením na jejich vznik, průběh i příčinu vzniku. Cílem je popsat a objasnit problematiku spojenou s exekučním řízením od jejího historického vzniku a právního pojetí se začleněním tématu do kontextu sociální pedagogiky.

Annotation

The thesis is focused on problems of the institution of executive orders and executions with a detailed focus on their origin, course and cause of creation. The aim is to describe and clarify the issues associated with managing the execution of its historical and legal approach to the introduction of the topic into the context of social pedagogy.

Klíčová slova

Exekuce, výkon rozhodnutí, oprávněný, povinný, dluhy, nezaměstnanost, sociální vyloučení, zákony

Keywords

Execution, enforcement, legitimate, mandatory, debts, unemployment, social exclusion, laws

Seznam použité literatury a jiných pramenů

Zákony:

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy
Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině
Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Zákon č. 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte
Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu
Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi
Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)
Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru
Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
Zákon č. 216/2004 Sb., o rozhodčím řízení
Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Související předpisy:

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem.

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby odměny za zastupování účastníka advokátem a vyhláškou č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif).

Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatků ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Monografie:

BAKOŠOVÁ, Z., *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Univerzita Komenského Bratislava, Filozofická fakulta, public promotion, s. r. o., 2008.

BECHYNOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M., *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5.

BUREŠ, J., DRÁPAL, L., MAZANEC, M., *Občanský soudní řád, Komentář*, 5. vydání, Praha: C.H.Beck, 2011. ISBN 80-7179-338-8.

FILIP, M., *Osobní a rodinné bohatství, Kam s penězi*. Praha: C.H.Beck, 2006. ISBN 80-7179-416-3.

HUNGR, P., VAŇKOVÁ, Z., *Teorie práva I.*, Institut mezioborových studií Brno, 2007.

KLABOUCH, J., *Staré české soudnictví (jak se dříve soudívalo)*. Praha: Orbis, 1967.

KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

- KREJČOVÁ, J.:** *Bakalářská práce na téma Příčiny a důsledky chudoby v ČR a její vliv na společenské klima*, Institut mezioborového studia Brno, 2008.
- KURKA, V., DRÁPAL, L.,** *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-443-9.
- NAVRÁTIL, P. A KOL.,** *Romové v české společnosti*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-741-8
- PETRUSEK, M.,** *Společnost pozdní doby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-86429-63-2.
- PRŮCHA, J.,** *Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2006.
- PŘADKA, M. A KOL.,** *Kapitoly ze sociální pedagogiky*, Masarykova univerzita Brno, 2004.
- SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R.,** *Exekuce v zrcadle právních předpisů*. III. Soudní exekutoři a jejich exekuční činnost, Ostrava: KEY Publishing, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-87071-38-0.
- SMRČKA, L.,** *Ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-199-4.
- TRÁVNÍČEK, M:** *Diplomová práce na téma Kritická analýza současné právní úpravy civilních exekucí*, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2009.
- TRIPES, A.,** *Exekuce v soudní praxi*. Praha: C.H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-489-9
- ŠNOR R., SEJCHLOVÁ, I.,** *Právní dějiny*. Nakladatelství Jiří Křiška.
- VAVŘÍK, M.,** *Úvod do sociální patologie*, Institut mezioborových studií Brno, 2009.
- VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V.,** *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7380-257-8.
- WILDMANNOVÁ, M.,** *Základy sociální politiky*. Masarykova univerzita Brno, 2005, ISBN 80-2103652-4.

Internetové zdroje:

- Webové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí, www.mpsv.cz
- Webové stránky SPES občanské sdružení, www.pomocsdluhy.cz
- Webové stránky Ministerstva financí, www.mfcr.cz
- Webové stránky České národní banky, www.cnb.cz
- Webové stránky Armády spásy, www.armadaspasy.cz
- Webové stránky Fondu ohrožených dětí, www.fod.cz
- Webové stránky Charity ČR, www.charita.cz
- Webové stránky www.měšec.cz server
- Webové stránky www.justice.cz
- Webové stránky Novinky.cz www.novinky_domáci.cz
- Webové stránky exekutorské komory www.ekcz.cz
- Webové stránky www.integrančníprogramy.cz
- Webové stránky I hned www.byznys.ihned.cz
- Webové stránky Nejvyššího soudu www.nsoud.cz
- Webové stránky Českého statistického úřadu www.csucz

Seznam příloh :

- Příloha č. 1 podání účastníků řízení do exekučních spisů

Handwritten signature

Mikulovice 8. Prosinec 2011

Věc : k Č.j.:0. EX/ 11/11-006

Dobrý den.. obdržela jsem od Vás dopis, a chci se k uvedené věci vyjádřit.

Myslím si, že neprávem je na mě podána exekuce.

Jsem matka pěti dětí. Uvedenou částku jsem uhradila, ale v současné době nemůžu dohledat doklad o uhrazení uvedené částky a to je špatné.

V letošním roce bohužel není možné uvedenou částku splatit k mým současným finančním příjmům. Prosim dejte mi šanci a já samozřejmě uvedenou částku zaplatím.

Tento rok byla mému nejmladšímu synovi diagnostikována vážná nemoc. Vzhledem k náročnosti jak finanční a časové byl syn na různých vyšetřeních na specializovaných oddělení Dětské fakultní nemocnici Brno tak i Fakultní nemocnici Praha. V nemocnici v Praze jsem se synem byla i já. V Nemocnici Brno jsem s ním bývala pokud to bylo finančně možné. Celkem to bylo mim.15x. Po vyšetření byla synovi diagnostikována epilepsie s myoklonickou absencí. Tato nemoc je klasifikována jako těžké zdravotní poškození druhého stupně a byla mu vystavena průkazka tělesně postiženého. Vzhledem k velkému množství užívaných léků se neustále počurává a záchvaty přetrvávají. Není skoro na regulační poplatky a potřebné léky.

Vzhledem k nemoci syna, kterého mám ve vlastní péči nemám šanci najít práci i když se o ni neustále snažím. Zkousím i na částečný pracovní úvazek.

Co se týká ostatních dětí tak ty navštěvuji Základní školu, nejstarší dva kluci Střední odborné učiliště a nejmladší je předškolák.

Nechci, aby díky mé chybě děti vyděli co nemusí.

Prosim o posečkání a pochopení mé životní situace, že jsem bez naděje, ale chci důrazně podotknout, že svůj dluh uhradím i když po splátkách... jestli mi to ovšem umožníte.

Dluh bych začala po splátkách umořovat hned od nového roku 2012.

Prosim o kladné vyřízení mé záležitosti...

Děkuji....

Handwritten signature

Mikulovice
67133 Znojmo

12-11-2011

Okresní soud ve Znojmě
nám. Republiky 585/1
669 02 Znojmo

OKRESNÍ SOUD VE ZNOJMĚ
PODATELNA 2.5.10
DOŠLO osobně - poštou v hod.
19 -01- 2011
..... krát příloh
..... kočky

26
Břáha
Přid

Č.j. 8 EXE 4 /2010

Věc: Odvolání proti usnesení Okresního soudu ve Znojmě – 8 EXE 4 /2010

Vážený soude,

Touto písemnou cestou se odvolávám ke Krajskému soudu v Brně, proti usnesení Okresního soudu ve Znojmě, č.j. 8 EXE 4 /2010.

Usnesení Okresního soudu ve Znojmě napadám v plném rozsahu. A to především proti exekuci na majetek.

Jsem samoživitelka na MD se dvěma nezl. dětmi, z toho jedno dítě tělesně postižené a druhé ve věku 2 let, výživné neberu na děti žádné. S p. JUDr. CH jsem byla v písemném styku, žádala jsem o splátky, nebylo mně vyhověno. Jsem ve velmi finanční svízelné situaci, snažila jsem se splácet vzorně, ale fy.F Cc L mimo jiné mně účtuje za 1 sms kterou zašlou 30Kč, za jedno psaní -100Kč, copak je to možné?

Ke 25.10.2010 jsem měla zapláceno 5.016 Kč, což je od července 2010 ve splátkách 551 Kč více, než je dané. Ale jsem přitom vinna dle vyjádření Okresního soudu ve Znojmě.

Proto žádám zdvořile vážený soud, aby vše prozkoumal a rozhodnul, zda-li by mně bylo dovoleno ve splátkách pokračovat a nebyla mně připočtena nesmyslná částka za SMS, poštovné, pokuty, rozhod.nálezů a také výdaje za právního zástupce výše zmíněné firmy.

Závěrem tedy namítám skutečnosti takové, které jsou výše vypsány.

Děkuji

Ř A

Skuteč dne 14.01.2011

v zastoupení plně moci

Příloha.

- Plná moc

KRAJSKÝ SOUD V BRNĚ
přestřednictvím
Okresního soudu ve Znojme

Č. J. 15 EXE 12011-6

OKRESNÍ SOUD VE ZNOJME	POČATEL NA
DOŠLO osobně - přílohy	hod
- 9. 01. 2012	
krát	příloh
kalky	10

Věc.

odvolání proti usnesení o nařízení exekuce

Já jako podepsaná Hana, mat. 1979,

bytem - ŠPANO, 670 68 podávám tímto
odvolání proti nařízení exekuce dle usnesení

15 EXE 12011-6.

Jedná se o neuhrazenou částku za mé bývalé
os. mot. vozidlo vůči ČPP. Tato částka, č. 1099, ke
jsem dne 10. 12. 2010 uhradila. Uvádím že platba
byla opožděná. Žiju sama se dvěma dětmi, mám
2 syny (6 let a studenty 17 let), bydlím s nimi
v nájemním bytě. Pracuji od rána téměř do večera,
přes víkendy chodím na různé brigády abych vůbec
své děti usivila. Navíc bývalý manžel mi je přes
3 roky neplatí výživné a tak živíme vyloženě od
"výplaty k výplatě"! Pojistné za mé vozidlo jsem
zaplatila opožděně, neměla jsem skutečně fin. prostředky.

Jestli k tomu mé vozidlo bylo téměř 2 měsíce
reprojdne. V Husovanech nad Jevišovkou mi na
parkovišti "Restaurace KAFE BAR PLACIT" na mé vozidlo
spadl při silném větru obecní strom, což je zaprotokolováno
na Městském úřadě v Hus. nad. Jevišovkou. S vozidlem
jsem skoro 2 měsíce nejezdila, bylo reprojdne a oprava
byla velmi drahá, kterou mi ani do dnešního dne nikdo
nezaplatil!

Vůbec nevím a nechápu proč mám teď ještě

ukradit tak vysokou částku, tzv. 21 840,- Kč
za opožděnou platbu 1099,- Kč.

Omlouvám se, ale připadá mi to velmi nelidské a
neúměrné měm bývalému dluhu vůči ČPP. A navíc
jsem (tedy Okresní soud ve Čáslavi) již nařídil proti
mě exekuci, za kterou si soudní exekutor ještě chce
účtovat další náklady! Myslela jsem že žiji v
právním a svobodném státě, ale podle mne je to
velmi přebrané a pro mne absolutně neúnosné zaplatit
takovou vysokou finanční částku. S exekutorem
kterému byl můj případ pověřen, tzv. Mgr. MARCEL

jsem tel. mluvil, ne tedy přímo
samozřejmě s ním, ale s jeho zřejmě vykonavatelem
panem P , ten se se mnou bavil velmi nepřije-
mým způsobem a jednoznačně mi sdělil, že pokud
nebudu mít tuto částku tzv. 21 840,- Kč do 15 dnů
vám účtu, tak mi všechno zabaví! Zbyli mi jen
oči pro pláč. Jak může vychovávat své děti, když
mne chce díky tomuto všemu uvést do bída a finan-
ční nouze. A to kvůli 1099,- Kč!

Prosím Vás tímto o znovu projednání celé této
záležitosti a skrze kopii prominutí poplatků za
soudní řízení, právního zastoupení atd., protože je
to skutečně proti lidskému žití.

Děkuji, s pozdravem

f Plu

V Šanově dne 3.1. 2012

Dobrý den pane exekutore,

reaguji na Vaši korespondenci co se týká exekuce, preposílám Vám tuto zprávu a to ze dne 28.7.2011, tuto situaci již tímto datem 28.7.2011 již dávno řeším a posílám každý měsíc nacredit po 800,-Kč a panu advokátovii na jeho účet po 600,-Kč měsíčně, nevidím tedy důvod pro exekuci, jelikož jsem se snažil domluvit a tento návrh již také řádně plním ! Pan advokát se k tomuto mému dřívějšímu návrhu dodnes nijak nevyjádřil a pan pan JUDr., který je v této věci také obeznámen mi právě doporučil, abych podal návrh na řešení této situace a abych se tedy domluvil s JUDr., toto jsem tedy učinil, ale dosud jsem tedy nedostal žádné vyjádření na tento návrh, kdy se tedy právem domnívám, že jde asi o pokus o vydírání mojí osoby ! Dále bych chtěl sdělit, že můj příjem nedosahuje Vašich požadavků na částku 52.839,-Kč jelikož můj čistý příjem a to plný invalidní důchod činí pouze 10.302,-Kč a také z tohoto příjmu musím ještě živit další dvě osoby žijící v domácnosti, na tuto skutečnost jsem již upozornil v korespondenci ze dne 28.7.2011 a to pana JUDr.Toto vše vám dokládám a preposílám v přílohách, Také Vám zasílám dopoiručným dopisem doklady o tom, že řádně tento svůj návrh dodržuji a že řádně splácím (dle bankovního výpisu), žádám z těchto důvodů tedy , aby k těmto skutečnostem bylo přihlédnuto a aby byla tedy exekuce na moji osobu zastavena ! Vím, že to lze se takto touto formou domluvit, jelikož už jsem takový jedem problém řešil a tam jsem se bez problémů domluvil, jednalo se také o exekuci na kterou jsem se ale domluvil a mohl jsem splácet svůj dluh a to bez jakýchkoli problémů, který takto bez problémů splácím. Dále bych chtěl dodat, že jsem těžce zdravotně postižen ve 3. stupni invalidity, jsem také po těžké operaci hlavy a nesmím a nemám se tedy jakýmkoli způsobem psychicky stresovat, tyto stresy by mohly vést k přetížení mozku a následnému komatu, pro svoji osobu mám přidělenou osobní pečovatelku, která tento e-mail také za mojí osobu píše, jelikož u mě došlo po obdržení Vašeho dnešního dopisu ke zhroucení a musela být přivolána ambulance s lékařem , který mi musel neprodleně nasadit uklidňující injekce ! A následně naordinován klidový režim, v opačném případě bych skončil v nemocnici ! Takže také z Vaší strany žádám o neprodlené vyjádření k této věci samé ! Tyto věci se zakládají na pravdě.

pan a osobní asistentka

● Zádáme v proměnití lekci

v roce 1990 jsme se brali a
 četali jsme rádiu. V té době se
 nám našly různé možnosti koupit si domo
 domku kde by nás bylo. Na 2)
 jsme si brali půjčku 7000,- Kč
 a 7000,- od svých rodičů. Pak 4)
 se pamí od které jsme domo kupovali
 ● rozhodla napadnout kupit domo a
 vše tím začalo. Jako se jsem
 si požádal 3000,- půjčila také od
 rodičů a 6, 100,- od manželky'sh.
 jinak by jsme s 2) přišli. a to
 už jsme měli 2 děti ~~na~~ na světě.
 V roce 1999 se nám narodilo
 4 děti, ale kojček holčička byla
 s nemocnou radou, takže jsem musela
 ● s ní žít doma a plně se
 jí věnovat. Do toho další děti.
 Takže jsem nemohla do zaměstnání.
 A začalo se nám vše kroutit
 a mi začali upadat do dluhů
 a půjčoval si od rodičů, známých,
 ale snažili jsme se s tím bojovat.
 Nejhorší situace nastala v lednu
 2008 kdy manžel dostal srdeční a
 ● morkovou příhodu v jeden okamžik
 tedy už se vše úplně zkroutilo

a vysvětlili definitivně, že je sly
a pak doktorů řekl, že už
se do kaméstraní nemá, že
prodělal klinickou smrt a jeho
musek je na 70% ochrnutý a je
postležený. Takže musel do invalidního
účtu chodu. A otluky se proměnily.
Aby se nebylo málo v listopadu
2009 mě tehdy 10 leté dcera našla
útrav se, která se ukázala
velmi silný a zhoubný nádor, léčky,
léčky, hospitaliza at mi na se
neměti - museli jsme si půjčovat.
Její léčba nyní pokračovala mou 24 hod.
při. Bohužel v listopadu 2010 nám
hořáčka podlehla rakovině. V listopadu
roku se mi nejstarší dcera
nyní pracovala na kole a plomila
si kost na křeč, propíchna kubitel
pr, kterým nás ledně na se
poch obuška a kost má také
nás ledky. Do toho se musím
starat a postležený manžel.
Teď jsem si učila rekvalifikační
kurs - pečovatelský, ošetřovatelský. V těžké
době už nemáme kudy se toho
sen, protože otluky nám přerostli
přes hlavu a nemáme na její ch
zaplacení ani na všeobecný výkuse.

- Jsem se velmi rázně těřise finanšní situaci, kdy nemáme ani na chleba. Kol trading firm, si musela pŕijít 29.000 na splátku sekatoroni, ale vše musíme pracit a nemáme na št. nemáme žádný majitek, řejme sborně Společně se 2 dětmi se věku 16, 7 let. Domek jsme pŕičili ka odhadní cenu 30.000,-. Manžel pŕihá inv. účelů 4.125, já pracuji na dohledu + provedení práce ka odměnu 4.-5.000 Kč měsěně

Pŕílohy:

- 1x kopie strnomyšel sekatorni ky'ch pŕíkazů a vyřídlení obstar.
- 1x kopie pŕijmu 4. ... m. ... a
- 1x kopie unobnho listu dary 4
- 1x kopie kupní smlouvy 221

Děkujeme ka kladné vyřídlení naší žádosti a jsmě s vobou

M... ..
... ..
... ..

7000000000
14.

No.	Company Name	Address / Contact	Account No.	Balance
1	PT. BINA...	...	072 348 / 2077	26.240,-
5	Daniel...	EX Mr. Indig...	14EX 950 / 07-61	30.890,-
3	...	EX Mr. ...	03EX 442 / 11-8	17.442,-
4	...	EX Mr. ...	10EX 22 20 / 10	20.130,-
5	16E 1626 / 2004-9	6.497,-
6	112N 18346 / 2010	3.000,-
7	GE Money Bank I.S.	EX Mr. ...	103 EX 13604 / 02-57	47.106,-
8	SKY Net 9.0.	EX Mr. ...	35 EX 09 / 07-32	30.244,-
9	...	EX Mr. ...	074 EX 15819 / 09-031	25.432,-
10	PLAT-202 N.O.	...	14 EC 1123 / 2010-14	19.900,-
11	TACAM GRUP	...	21834	4.250,-
12	EOU	...	3160006802	70.359,-
13	HUARANK	1.605,-
14	UOIGA papir...	...	22 27 35 / 2728	2.697,-
15	TELEFONIA 02 02 02	...	21 53-246 / 200-037/III	13.361,-
16	SLP P.O. BOX 125	1.245,-
17	GE Money Bank Indonesia	...	103 EX 13604 / 02-57	78.506,-
18	...	EX Mr. ...	103 EX 16104 / 09-14	53.300,-
19	T-MARKER Cxal Rep	...	16E 1076 / 2004-7	4.236,-
20	PROVIDENT	...	1407-75 / 2003-637	1.202,-
21	TRISTUE	2.400,-
22	IN KLYNRELSKIP-ROE	2.500,-
23	MAJANA 1	10.000
24	TRANSOM	...	24-03 07	152.194,-

A B O 2.33,-

2011/10/04
 Thursday

5

5

1	Colony TELECOM	EX JUD. Jari Tomad	093 EX 219/04	24.879,-
2	GPI Financial GROUP	EX. Paksiw Kaland	107 EX 512/10-11	77.500,-
3	BE Money MULTISERVIS	EX. Paul Prambanta	071 EX 209/05-2	10.557,-
4	up. Paksiw 2024-2020-200	EX up. Paksiw	163 EX 210/04 05/11/2004	24.749,-
5	Mitsui Longus	EX JUD. Emilio Brando	10 EX 3571/07	16.107,-
6	Mitsui Longus	JUD. Emilio Brando		9.100,-
7	Mitsui Longus	JUD. Emilio Brando	10 EX 3509/07	27.109,-
8	Mitsui Longus	JUD. Emilio Brando	10 EX 2891/07-5	2.000,-
9	Gas Tambora	JUD. Soand Edulora		6.710,-
10	BE Money Card a.s.	Longus - Longus	original of 71	994,-
11	Indipendot	Longus	09/04/90/202	8.770,-
12	BE Money Card	Longus	01.0203346497	763,-
13	BE - BEB modernisasi	EX	10 EX 532/1008-2	10.666,-
14	4MS CREDIT a.s.	EX JUD. Carlos Legido	10 5015/2005-14	22.389,-
15	VEP modernisasi	EX JUD. Carlos Legido	10 1796/2004	675,-
16	BE - BEB modernisasi	BE - BEB - modernisasi	JANU 15099/2010	20.000,-
17	BE - BEB modernisasi	BE - BEB - modernisasi	270922248 7.2.2009	10.170,-
18	VEB Longus	Longus		3.000,-
				<u>276.269,-</u>

SPOLEKNE

1	SMART CAPITAL a.s.	EX up. Soand Edulora	125 EX 3795/12-15	120.947,-
2	ZEALSONHENT a.s.	EX. Paksiw Kaland	063 EX 576/07-11	4.578,-
3	TELEFONKA a.s.	EX. Paksiw Kaland	001 EX 10.920/09-04	46.697,-
				<u>174.222,-</u>

Colkan 930 2151-ke